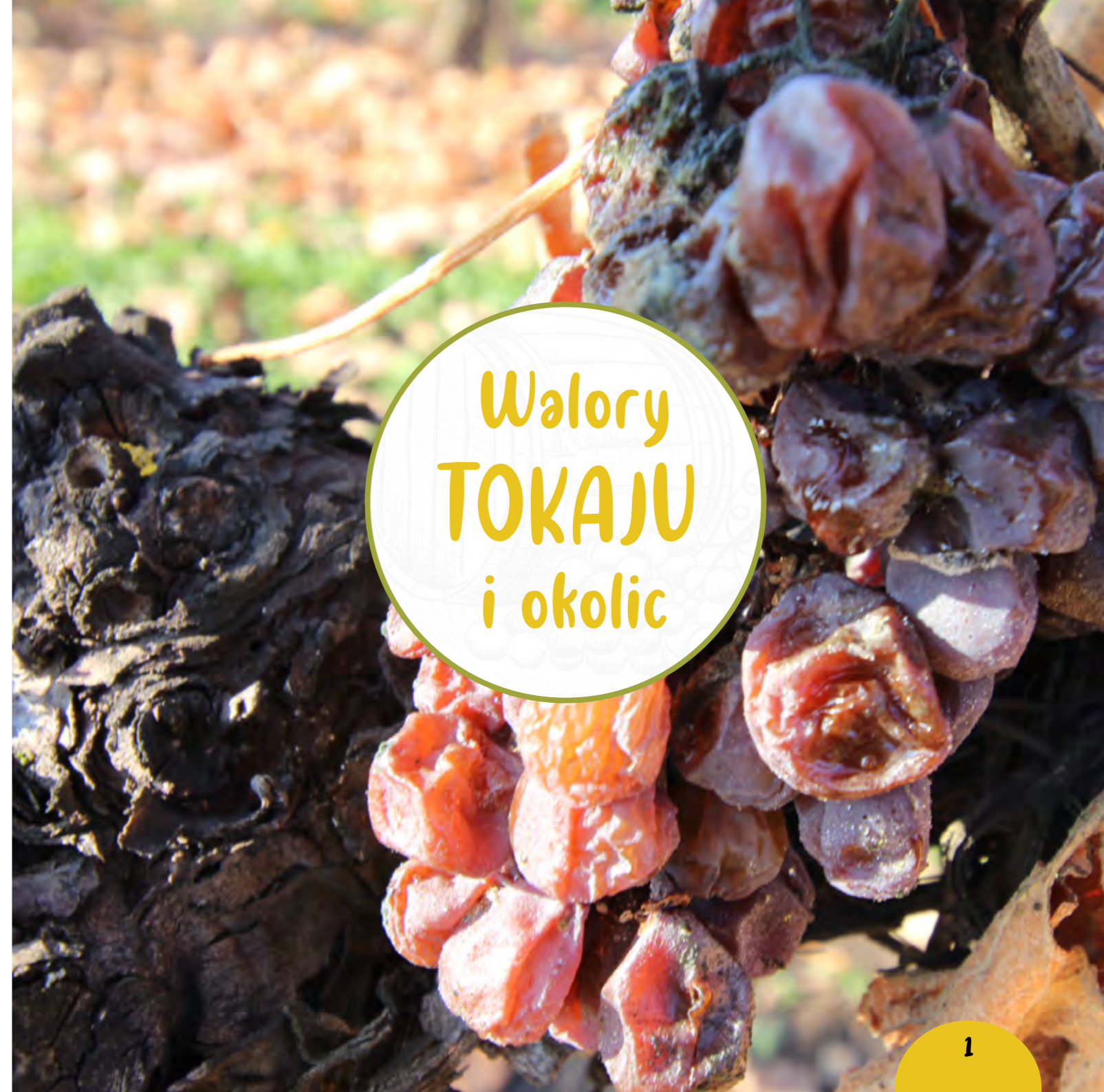

Walory TOKAJU i okolic

Tokaj, Bodrogkeresztúr, Bodrogkiszfalud, Tarczal

Walory
TOKAJU
i okolic

Przedmowa

Impressum

Redaktorzy: Tamás Mankovits
Márta Szegedi

Współpraca: Szabolcs Demján, Mária Györgyné Újvári, Gyula Kovács, Miklós Makoldi, Zoltán Petrovics,
Gergely Ripka, Márta Szegedi

Zdjęcia: Géza Csáti, Tamás Deák, Kristóf Ezüstszegi, Tibor Hanák, Bianka Kovács, Gizella Makoldi, Sándor Makoldi,
Tamás Mankovits, Zoltán Petrovics, Gergely Ripka, Károly Tihanyi, Mónika Titkóné Takács, József Fórián

Tłumaczenie: György Engel, Weronika Sobolewska

Wydawca: Magyar a Magyarért Alapítvány
Tamás Mankovits

Prace drukarskie: Szelker Nyomda, Budapest
Dávid Farkas

ISBN 978-615-01-3611-0

KÜLGAZDASÁGI ÉS
KÜLÜGYMINISZTERIUM

Drogi Czytelniku!

To zupełnie naturalne, że rodzinne strony wydają nam się piękniejsze niż cała reszta świata. Jako dziewczyna wychowana na terenach Tokaj-Hegyalja odnoszę takie same wrażenie jeśli chodzi o te właśnie rejony. Sándor Petőfi, jeden z naszych najbardziej znanych i najwybitniejszych poetów, choć osobiście kochał węgierskie niziny, tak jak wielu innych uległ urokowi Hegyalja, o czym świadczą napisane przez niego słowa:

„Te miasta i góry zamieszkują bogowie radości i wysyłają stąd w świat swych apostołów; zamknięte w butelkach złote płomienie...”
Obszar ten nasi przodkowie odkryli ponad tysiąc lat temu a winorośl i wino od wielu wieków są symbolem tej okolicy. Miejscowości okalające Wzgórze Kopasz – Tokaj, Tarcal, Bodrogkeresztúr i Bodrogkisfalud – były miejscem parlamentarnych debat i słynnych bitew, a także, ze względu na bliskość rzeki Bodrog i Cisy, słynnymi centrami handlu winem. Region Tokaj-Hegyalja nie przez przypadek trafił na Listę Światowego Dziedzictwa. Swoją stawę i dobre imię zawdzięcza jedynej w swoim rodzaju wulkanicznej glebie, dobremu położeniu geograficznemu oraz pracowitości swoich mieszkańców.

Ogromnie cieszy mnie fakt, że dzięki podjętym na do tej pory niespotykaną skalę inwestycjom, rejon Tokaj-Hegyalja osiągnął w swym rozwoju moment przełomowy. Położone tu miejscowości i ich okolice mogą pochwalić się atrakcjami turystycznymi, które sprawiają, że miłośnicy wina pozostaną tu na dłużej, korzystając z możliwości wypoczynku na jeszcze wyższym niż do tej pory poziomie. Jednym z najbardziej spektakularnych projektów jest mająca powstać w Tokaju, całoroczna kolejka linowa; dzięki niej zwiedzający, po krótkiej podróży, znajdą się w najwyższym położonym punkcie Wzgórza Kaposz, skąd podziwiać mogą bajeczny krajobraz lub zjeść zakrapianą winem romantyczną kolację.

Renowacja centrum Tokaju, miasta od którego wywodzi się nazwa całego regionu przyczyni się do umocnienia jego światowej pozycji i zasłużonej sławy. Wspomnieć należy tu również, że w ostatnim czasie ruszyła realizacja projektu, którego celem jest stworzenie szlaku wodnego na rzece Bodrog, łączącego ze sobą większość miejscowości rejonu Hegyalja. Przystanie wodne na brzegach tej rzeki dodatkowo wzbogacą ofertę turystyczną regionu. Ważnym filarem projektu jest także rozwój i renowacja sieci dróg a ponadto stworzenie dłuższej niż istniejąca dotychczas, okalającej całe wzgórze, sieci ścieżek dla rowerzystów, przeznaczonych dla turystów spragnionych aktywnego odpoczynku. Projekty te dotyczą w szczególności Bodrogkeresztúru, miejscowości Bodrogkisfalud, Tarcalu oraz Tokaju.

W Kotlinie Karpackiej wino Tokaj od bardzo dawna wpisane jest w historię dyplomacji. Jego wyśmienity, osobliwy smak łączył żyjące tu po sąsiedzku ludy. Dotyczy to zwłaszcza naszych polskich przyjaciół, z którymi wiąże nas tak wiele etapów wspólnej historii.

Więź ta, stanowiąca podstawę niezachwianej w swej trwałości polsko-węgierskiej przyjaźni jest zjawiskiem niezrozumiałym dla postronnych. Naszych przodków łączył handel winem a wino tokajskie spożywano w Polsce dzięki istnieniu Królewskiego Szlaku Winnego. Przekonana jestem, że stosunki polsko-węgierskie rozwijać powinny się nie tylko na arenie międzynarodowej czy szczeblu politycznym, ale również w życiu codziennym oraz turystyce.

Dlatego mam nadzieję, że w przyszłości będziemy mieli okazję napotkać w Hegyalja jeszcze więcej polskich turystów, wszak: „Polak, Węgier – dwa bratanki – i do szabli, i do szklanki...”

Z wyrazami szacunku:
dr. Zsófia Koncz
posłanka parlamentu

Lokalizacja

Dojazd

Przedstawione w tej publikacji cztery miejscowości są stosunkowo łatwo dostępne dla turystów przybywających z Polski. Korzystając z **dróg publicznych** poruszać możemy się następującymi trasami: Warszawa – Kielce – Chęciny – Jasto – Tylawa – Stropkov – Vranov nad Toplou – Trebišov – Sátoraljaújhely – Sárospatak – Bodrogkeresztúr (571 km; E77 - E371 - 37) lub Warszawa – Kielce – Gorlice – Wysowa-Zdrój – Bardejov – Preszów – Koszyce – Tornynosnémeti – Miskolc – Tokaj (576 km; E77 - E40 - E50 - E58 - E71 - M30 - 37).

Od Budapesztu (jeśli w programie mamy również zwiedzanie stolicy Węgier) tereny te oddalone są o 230 km w kierunku północnego wschodu.

Najłatwiej dojechać tam autostradą M3 do Miskolca, a stamtąd drogami nr. 37, 38 do poszczególnych miejscowości regionu.

Koleją dotrzeć możemy na miejsce podróżując **pociągami międzynarodowymi** relacji: Brześć – Warszawa – Katowice / Przemysł – Kraków – **Ostrawa** – Brześć – Budapeszt, stamtąd dworzec Budapeszt-Keleti – Füzesabony – Miskolc – Nyíregyháza lub z dworca Budapeszt – Nyugati – Cegléd – Szolnok – Debrecen – Nyíregyháza – Misk.

Lotniska w tym rejonie znajdują się w okolicy Debreczyna i Koszyc (Słowacja).

Wokół najbardziej wysuniętego na południe i najmłodszego **stożka wulkanicznego** w paśmie gór Zemplén, wzniesienia Tokaji Nagy Kaposz, położone są cztery osady. Mieszkająca tu ludność w ostatnich stuleciach znacząco przekształciła swoje środowisko naturalne. Obecność człowieka niekoniecznie jednak miała negatywny wpływ na okoliczną przyrodę, a nawet, w niektórych przypadkach zwiększyła bioróżnorodność i przyczyniła do pojawienia się nowych typów siedlisk. Najistotniejsze z wprowadzonych zmian to regulacja rzeki Cisy i przekształcenie obszarów leśnych w winnice. Tereny te jednakże nadal należą do niezwykle różnorodnych pod względem przyrodniczym, biorąc pod uwagę zarówno całą Europę jak i obręb Kotliny Karpackiej. Nic nie świadczy o tym lepiej niż fakt, że większość znajdujących się tutaj osad otaczają tereny Parków Narodowych, obszarów chronionych **Konwencją ramsarską** oraz postanowieniami programu **Natura 2000**. Największym z nich jest **Park Krajobrazowy Tokaj-Bodrozug**.

Niemal 1/3 okolic **Tokaju** stanowią obszary chronione. Ponad połowa z nich to rejon Górnjej Cisy i Bodrozug (Konwencją ramsarska), oraz podobnej wielkości tereny, objęte programem Natura 2000. Południowe zbocze góry jest domem roślin i zwierząt lubiących suche siedliska, a rozlewisko Bodrozug zapewnia odpowiednie warunki faunie i florze rozwijającej się na terenach podmokłych.

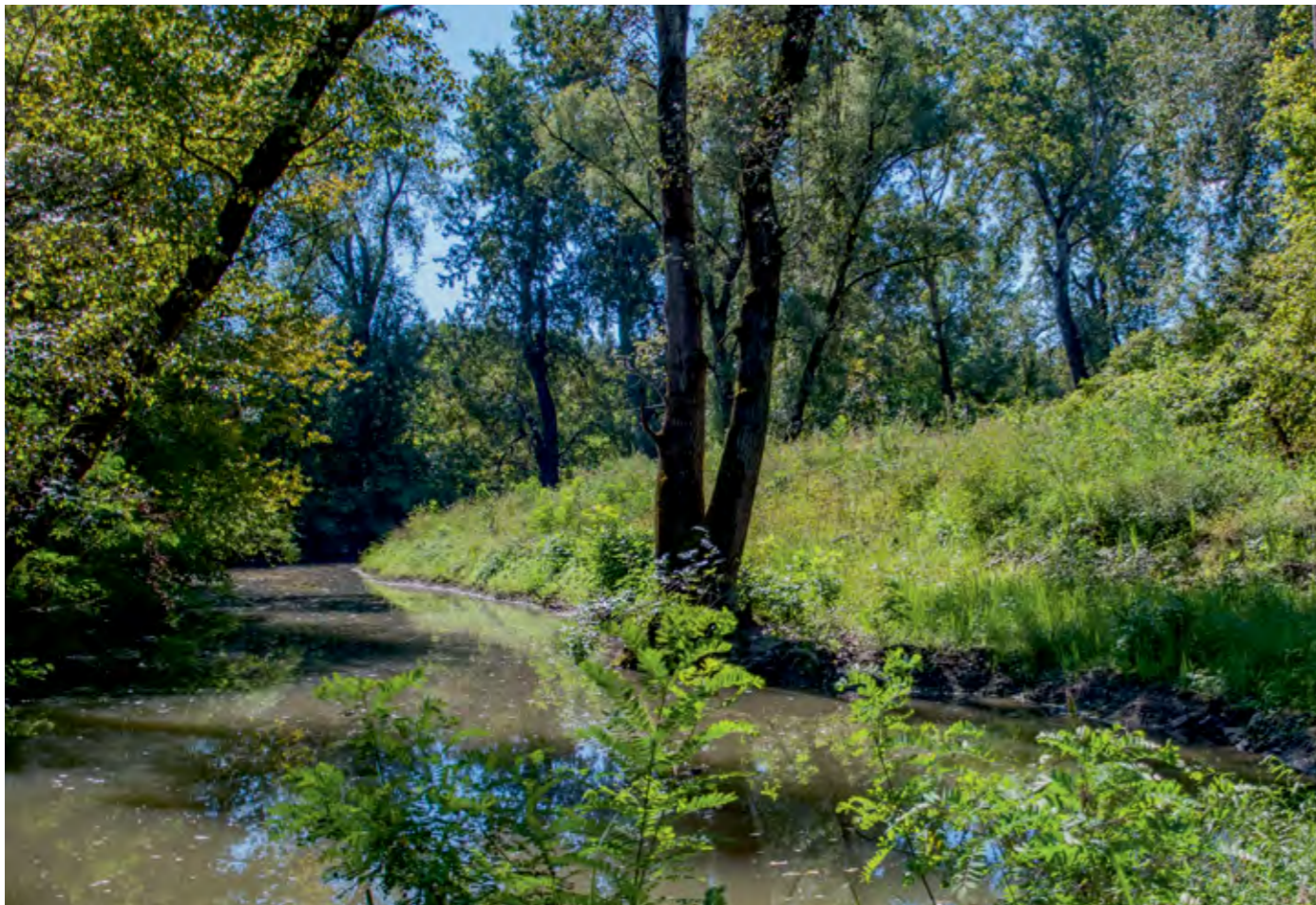
Spośród żyjących w górach kręgowców warto wspomnieć o kilku **gatunkach ptaków**. Jest tu ściśle chroniony puchacz zwyczajny (*Bubo bubo*) oraz żońta zwyczajna (*Merops apiaster*). Inne z chronionych gatunków to lerka (*Lullua arborea*), gniazdująca w winnicach i trznadel głuszek (*Emberiza cia*), mieszkaniec siedlisk skalistych i

krzaczastych. Jeśli chodzi o rośliny mamy szansę zobaczyć ściśle chronionego astra włochatego (*Aster oleifolius*) oraz trawy włochate (*Astragalus dasyanthus*). Wspomnieć również należy, że możemy tu spotkać 18 gatunków storczyków.

Na łąkach zalewowych Bodrozug można zobaczyć głównie żerujące czaple, a kiedy rzeka wylewa, wiele gatunków wędrownego ptactwa wodnego. Poza tym okresem rozbrzmiewa tu śpiew derkaczy i świerszczaków zwyczajnych (*Crex crex* i *Locustella naevia*) oraz strumieniówek (*Locustella fluviatilis*). Bogaty jest również **świat owadów**. Spośród motyli warto wspomnieć dużego motyla ognistego (*Lycena dispar*) i małego mieniaka strużnika (*Apatura ilia*). Miliony żyjących tu ważek stanowią pożywienie koników polnych. Łąki zdobią niebieskie kwiaty goryczki wąskolistnej (*Gentiana pneumonanthe*).

Lasy galeriowe ciągnące się wzdłuż rzek Bodrog i Cisy zamieszkuje różnorodne ptactwo. Należy wymienić tu dzięcioła czarnego (*Dryocopus martius*) i krętogłowa zwyczajnego (*Jynx torquilla*). Są one również miejscem gniazdowania i żerowiskiem takich gatunków chronionych jak orzeł bielik (*Haliaeetus albicilla*), bocian czarny (*Ciconia nigra*) oraz praktycznie rzecz biorąc prawie wszystkie, żyjących na terenie Węgier, dzięciołowate (*Picidae*).

Jeśli chodzi o ssaki żyje tu także kuna leśna (*Martes martes*) a z gatunków chronionych wydra (*Lutra lutra*), zbiłk europejski (*Felis*

sylvestris) oraz reintrodukowany na te tereny bóbr rzeczny (*Castor fiber*). Samoistnie powrócił tu również szakal złocisty (*Canis aureus*) a populacja jenota azjatyckiego (*Nyctereutes procyonoides*) i szopa pracza (*Procyon lotor*) powiększa się coraz bardziej. Z występujących tu roślin warto wymienić złocieńczyk późny (*Leucantemella serotina*).

Na obszarze **Taktaköz**, objętym programem Natura 2000 – wciąż można spotkać muławkę bałkańską – rybę szczupakokształtną (*Umbra krameri*). Powstały w miejscu sołnyczakowego pastwiska, intensywny staw rybny, jest miejscem lęgowym i żerowiskiem wodnego ptactwa. Rozmnaża się tu również bąk zwyczajny (*Botaurus stellaris*). W zarośniętym trzciną starorzeczu gnieźdzą się warzęcha zwyczajna (*Platalea leucorodia*), czapla biała (*Egretta alba*) i kaczka białooka (*Aythya nyroca*) a spośród gatunków ssaków wymienić można gronostaja (*Mustela erminea*).

Na wzgórzu **Kopasz**, na obrzeżach **Tarcalu** znajdziemy następny obszar chroniony. Jego południowo-zachodnie zbocze pokrywa niezwykle ciekawa i różnorodna szata roślinna. Panuje tu **klimat śródziemnomorski**.

Siedliskiem niektórych gatunków są tujejsze **kamieniołomy**. W granicach żadnego innego rejonu na Węgrzech nie wychowuje swych młodych aż sześć par sów. W jednej z kopalni od wielu lat chowa swoje pisklęta para bocianów czarnych a w tujejszych lasach regularnie lęgnie się sowa szara.

Otwarte przestrzenie okolicy żółcą się miłkiem wiosennym (*Adonis vernalis*), a pod koniec lata kwiaty otwiera ostnica powabna (*Stipa pulcherrima*). Tujejsze lessowe stepy przywabiają wiele gatunków motyli. Żyje tu między innymi, objęty ścisłą ochroną, modraszka zefirek (*Plebejus sephirus*).

Po uregulowaniu rzeki okolica zamieniła się w **step**. Najwyraźniej przejawia się to poprzez gatunki żyjących tu ptaków. Puszcza jest

domem orła cesarskiego (*Aquila heliaca*), raroga zwyczajnego (*Falco cherrug*), kraski zwyczajnej (*Coracias garrulus*) i dzierzby czarnoczelnej (*Lanius minor*). **Kanał irygacyjny w Taktaköz** stanowi również siedlisko lęgowe wielu rzadkich gatunków ptaków, np: zielonki (*Porzana parva*). Wśród chronionych gatunków roślin znajdziemy tu gorysz lekarski (*Peucedanum officinale*), ostrożeń (*Cirsium brachycephalum*) i chrzan (*Armoracia macrocarpa*).

Półowa terenów przynależących do rejonu **Bodrogkeresztúr i Bodrogkisfalud** stanowi park narodowy. Położony jest na obszarze podmokłym. U podnóża wzgórz, od strony zachodniej, znajdują się winnice, a wyższe partie porasta dębowy las.

Pasma rozlewiska ciągnącego się na wschód od tego rejonu to również obszar chroniony, zarządzany przez Dyрекcję Parku Narodowego Aggtelek, umiejscowionego po drugiej stronie rzeki Bodrog. Od połowy lat 90. pojawiać zaczęły się tu pierwsze gniazdujące pary orła bielika (*Haliaeetus albicilla*), a na stale pokrytych stojącą wodą bagnach zakłada swe gniazda, rybitwa białowłosa (*Chlidonias hybrida*).

Wśród ptaków śpiewających gatunkiem pospolitym jest jarzębatka (*Sylvia nisoria*). Populacja **zwierzyny łownej** również stale rośnie. Co roku, we wrześniu, zza rzeki Bodrog słychać ryk jeleni. W lasach gniazdują orlik grubodzioby (*Clanga pomarina*) i gadożer zwyczajny (*Circaetus gallicus*) a wśród gadów znajdziemy tu żmiję zygzakowatą (*Vipera berus*) i jaszczurkę zieloną (*Lacerta viridis*).

Pierwsza dobra rada: na wędrowki zdecydowanie polecamy odpowiednie obuwie, odzież i ewentualnie kijki trekkingowe. Nie warto zbaczać ze szlaków, gdyż nieopodal nich natknąć się możemy na wiele głębokich rowów i wodnych wyżłobin.

Ścieżka edukacyjna Siedmiu Winorośli

Winnica Siedmiu Winorośli (Hétszőlő) położona jest w niewielkiej odległości od końca szeregu Piwnic Miłości. Wyruszyć na ten spacer możemy wybierając, zależnie od sił i ochoty, jeden z trzech szlaków turystycznych: zielony, żółty lub czerwony. Wszystkie z nich rozpoczynają się w winnicy, przez jakiś biegąc równolegle wybetonowaną drogą posiadłości, a nieco później rozgałęziają się. Niekiedy na tej trasie mogą się pojawić maszyny rolnicze – bądźcie zatem ostrożni!

Zielony szlak wznosi się łagodnie i okrąży zaledwie niewielkie poletko winorośli. Podążając szlakiem żółtego kwadratu napotkamy nieco bardziej strome odcinki drogi. Po osiągnięciu celu wędrowki – tablicy z napisem Hétszőlő – trasa poprowadzi nas w dół, do punktu wyjścia. Szlak oznaczony czerwonym kwadratem jest już dość stromy. Doprowadzi nas do górnej granicy posiadłości, ku miedzy z polami uprawnym Kusajd. Z winnicy Hétszőlő podziwiać możemy widok na południową część Tokaju i Taktaköz.

Szlakami po zboczach wzgórz: rząd Piwnic Miłości – Szczyt Tańczących Krów – punkt widokowy na wzgórzu Finánc.

Kierując się na prawo od końca szeregu Piwnic Miłości (Szerelmi), skręcając w stronę góry, podążać możemy częściowo wybetonowaną drogą, zboczem wzgórza Szerelmi. Na początku, jedna trzecia trasy, prowadzi nas po niezbyt jeszcze stromych serpentynach, jednakże po ostatnim prostopadle biegnącym odcinku, napotkamy poważniejsze wzniesienie. Przy końcu trasy, skręcając w prawo, dojszemy do Szczytu Tańczących Krów (Tehéntánc tető). Stamtąd, śledząc drogowskazy, kierować możemy się ku wieży telewizyjnej lub, idąc dalej, dojszemy do punktu widokowego na wzgórzu Finánc (ten fragment drogi nie jest dokładnie oznaczony). W tym miejscu wybrać możemy kamienne schody wiodące do wieży widokowej lub wybetonowaną drogę prowadzącą w dół. Wybierając pierwszą z możliwości dotrzemy do mostu Elżbiety (Erzsébethíd). Druga opcja doprowadzi nas na tyły gimnazjum Ferenc Tokaji, na ulicę Ady Endre.

Szlak zielonego paska

Wyruszając od piwnic Szerelmi zielonym szlakiem dojdziemy do Wietrznego Szczytu (Szeles Tető). Stąd, kierując się nieco na wschód, z występu wzgórza podziwiać możemy widok na miasto oraz panoramę rzek oraz niziny Alföld.

Wyruszając dalej mamy trzy możliwości: 1) idąc szlakiem czerwonego trójkąta, dojdziemy do wieży telewizyjnej. 2) Kontynuując wędrowkę zielonym szlakiem, minimy zbocze o nazwie Zimny Stok (Hideg-oldal), przejdziemy obok Kotliny Festiwalowej (Fesztiválföld) i dotrzemy do Pensjonatu Torkolat – dawnej północnej bramy miasta. 3) Czerwonym szlakiem dojdziemy do ulicy Dózsa György, położonej

na tyłach cmentarza. Ten dosyć stromy odcinek trasy jest trudny do przejścia w deszczową pogodę lub niedługo po deszczu.

Szlak czerwonego paska

To szlak turystyczny łączący Tokaj i Tarcal. Ze stacji kolejowej w Tarcalu wyruszyć należy podążając za drogowskazami. Najpierw przechodzimy obok kamieniołomów, a następnie szlak poprowadzi nas koło zbrocza Mandulás i połączy się z wybetonowaną drogą wiodącą do wieży telewizyjnej. Z niej skręcić należy w lewo. Czerwony szlak podąża dalej przechodząc przez tor narciarski na tokajską stronę wzgórza. Dojdziemy nim, usytuowaną na tyłach cmentarza ulicą Dózsa György, aż do rynku w Tokaju.

Samochodem i motorem. Tarcal – wieża telewizyjna – Tarcal

Skręcając z głównej ulicy Tarcalu w prawo wjedziemy na betonową drogę, którą stosunkowo łatwo dotrzemy samochodem do wieży telewizyjnej. Jeśli jedziemy autem, droga doprowadzi nas z powrotem w to samo miejsce.

Szlaki czerwonego kwadratu i czerwonego krzyża

W Tarcalu szlak czerwonego kwadratu znajdziemy od strony ulic: Fő – Szőlóhegy – i Könyves Kálmán. Łączy się on ze szlakiem czerwonego krzyża i prowadzi nas w kierunku Bodrogkeresztúr i Bodrogkisfalud. Szlak ten na północ od Zajazdu Lebuj (Lebuj Fogadó) dociera do betonowej drogi łączącej Tokaj z Bodrogkeresztúr. Stąd skręcić można w prawo, w kierunku Tokaju, lub w lewo do centrum Bodrogkeresztúr.

Szlak Maryjny

Przez Tarcal i Tokaj przechodzi część szlaku maryjnego. Łączy on, znajdujące się na terenie Węgrzech, święte miejsca (sanktuaria, kapliczki i źródła) związane z kultem Maryi z siecią europejskich pielgrzymek i szlaków pielgrzymkowych. Wyruszając od Kaplicy Teresy z Tarcalu, dotrzeć możemy do Domu Pielgrzyma na ulicy Fő, a następnie przez wzgórze do Piwnic Miłości w Tokaju. Celem dłuższej pielgrzymki może być, znajdujące się na trasie Tokaj-Nyíregyháza, słynne sanktuarium w Máriapócs.

Droga św. Elżbiety

Z Tokaju można również dołączyć do trasy św. Elżbiety, która ciągnie się od Sárospatak (miejsca narodzin św. Elżbiety) do Koszyc na Słowacji. Podążając za drogowskazami, idąc dość długo pieszo za miejscowością Bodrogkeresztúr, dojdziemy do Bodrogolaszi, gdzie szlak rozwidła się w kierunku Sárospatak i Komlóška – Regéc – Füzér – Koszyce.

Winiarskie specjały z Tokaju

Proces narodzin aszú, tokajskie aszú i tokajska esencja.

Tokaj każdy kojarzy z winem, czyli aszú (oraz innymi słodkimi winami). Proces jego powstawania, nazwany **aszúsodás**, to szczególny dar natury. Zjawisko to ma miejsce **w takim stopniu i formie w zasadzie jedynie w regionie Tokaju**. Na nieco mniejszą skalę występuje się również w okolicach Arad (Siedmogród), w rejonie Rust w Austrii i we Francji nad Renem, w pobliżu Sauternes.

W regionie winiarskim Tokaj dozwolonych jest tylko 6 odmian winorośli i tylko z nich wytwarzać można tzw. Tokaji OEM (chronione marką, oryginalne produkty winiarskie). Wszystkie z nich to wina białe: furmint, hárslevelű, kabar, kövérszőlő, sárgamuskotály i zéta.

Na wzgórzach tokajskich (Hegyalja), przy optymalnych warunkach pogodowych, dojrzałe/przejrzałe grona winorośli, pokrywa pleśń o nazwie Botrytis cinerea. Jeśli jesienne poranki są dostatecznie wilgotne, temperatura w dzień osiąga 22-25°C i jest słoneczne i sucho, to dzięki temu **szlachetnemu rodzajowi pleśni** otrzymujemy grona aszú. **Doskonale obsuszone owoce zbiera się i sortuje ręcznie, każde z gron osobno**. Kiść natomiast pozostawia się na krzewie, aby reszta winogron odpowiednio dojrzała. Selekcji dokonują głównie kobiety. Doświadczona osoba może zebrać średnio od 15 do 17 kg aszú w ciągu 1 dnia (kiedyś zbierano je do drewnianych koszy o nazwie „puttony”, służących do noszenia winogron na plecach).

Tak wybrane grona przechowywane są w piwnicy aż do końca zbiorów, a następnie moczone **w moszczu, sfermentowanym moszczu lub winie z tego samego rocznika** przez 1,5-2 dni. Zgodnie z tradycją w 136 litrowej beczce wina bazowego namaczano maksymalnie 6 puttonyów (około 120 kg) gron aszú. W ten sposób wyselekcjonowane owoce odzyskują wilgotność i oddają swój aromat. Powstały tak „zaczyn aszú” **jest wyciskany i umieszczany w dębowych beczkach z góry Zemplén**, w których dojrzewać będzie przez następne 18 miesięcy (wino sprzedane może być dopiero trzy lata po zbiorach). Słynne na całym świecie 6 i 5 puttonyowe aszú do dziś dnia produkuje się właśnie w ten sposób (aszú z 5 puttonyów zawiera conajmniej 120 g/l naturalnego cukru resztkowego, a aszú 6 z puttonyów conajmniej 150 g/l.).

W przypadku **esencji tokajskiej** kiście, pokryte pleśnią botrytis, obsychają pozostawione na winorośli, a następnie, ręcznie zebrane owoce puszczają nektar, wyciekający z gron **pod ich własnym ciężarem**. W latach boga-tych zbiorów powstaje winny specjał, produkowany przy zastosowaniu **minimalnej fermentacji alkoholowej**. Ze 100 kg gron aszú wytwarzane jest maksymalnie 6 litrów esencji. Zgodnie z obecnymi normami z 1 kg owoców aszú produkuje się 2,2 litra wina aszú, esencji tokajskiej i tzw. przekładańca.

Tokajskie Aszú i Esencja określane są mianem produktów „Hungaricum”.

Tokajski przekładaniec i tokajski maślacz

Przy produkcji **Tokajskiego przekładanieca** (Tokaji fordítás), **wyciśnięta miazga jest ponownie zalewana** lokalnym moszczem lub winem z tego samego rocznika. Następnie zostaje sprasowana a po fermentacji, dojrzewa w drewnianych beczkach przez co najmniej 6 miesięcy. Wino to posiada charakterystyczny garbnikowy smak i aromat, ale nie jest już tak słodkie jak aszú.

W przypadku **Tokajskiego maślacza** (Tokaji máslás), moszcz lub wino z tego samego rocznika wylewa się na **osad** (zebrany na dnie beczki po fermentacji) **wina samorodni lub aszú**. Następnie mieszkankę poddaje się ponownej fermentacji i dojrzewa ona w drewnianych beczkach przez co najmniej sześć miesięcy przed butelkowaniem. Ze 100 litrów osadu wyprodukować można maksymalnie 105 litrów maślacza.

Wino tokajskie szamorodni

Jeśli pogoda pozwala tylko na krótki okres dojrzewania, lub plantator zdecyduje się nie ryzykować i dłużej nie czekać, **zdrowe grona i dojrzałe owoce aszú nie zostają oddzielone, lecz tłoczone są „tak jak dojrzały”** (szamorodni). Wino leżakuje w drewnianych beczkach przez co najmniej 6 miesięcy a następnie jest butelkowane. Jeżeli tak powstałe wino całkowicie sfermentuje, staje się wytrawne, jeżeli natomiast pozostało w nim wystarczająco dużo cukru, będzie słodkim szamorodni.

Długotrwała fermentacja i **dojrzewanie** tokajskich specjałów wymaga niezmiennych warunków i odpowiedniego otoczenia. Po leżakowaniu opisane powyżej trunki sprzedawane mogą być wyłącznie w **białych, tzw. tokajskich butelkach**.

Od szampana po późne zbiory

W okolicy Hegyalja wytwarzane są również doskonałe wina musujące i niemusujące, powstające bez udziału pleśni Botrytis (głównie z gatunków win furmint, hárslevelű i muskotály). Tokajskie wina musujące różnią stylem się od tych z innych regionów. Ze względu na lokalne warunki i odmiany dozwolone na tym obszarze, jako materiał wyjściowy, dzięki bogactwu swojego smaku i charakterystycznej mineralno-wytrawnej (brut) nucie, dominuje głównie furmint.

Wino takie może być wytwarzane wyłącznie z odmian winorośli dopuszczonych w tym regionie a jego przemiana w szampan może zachodzić jedynie w butelkach (methode traditionnelle). Powtórna fermentacja wina bazowego na osadzie przebiegać musi przez minimum 90 dni; następnie produkt jest butelkowany i leżakuje przez co najmniej 9 miesięcy (wliczając w to okres dalszej fermentacji, podczas której dochodzi do wytworzenia dwutlenku węgla).

W przypadku win z późnego zbioru, kluczowy jest wybór daty winobrania. Najlepsze lata dla tego gatunku to te, w których powierzchnia owoców zaczyna się już marszczyć (stają się przejrzałe), ale proces dojrzewania aszú jeszcze się nie rozpoczął. Skumulowane w gronach bogactwo smaku, koloru i aromatu winiarze zamykają w butelkach, wytwarzając wina lżejsze, bardziej owocowe niż aszú czy samorodni, starając się jednocześnie zachować wyjątkowy charakter każdego rocznika.

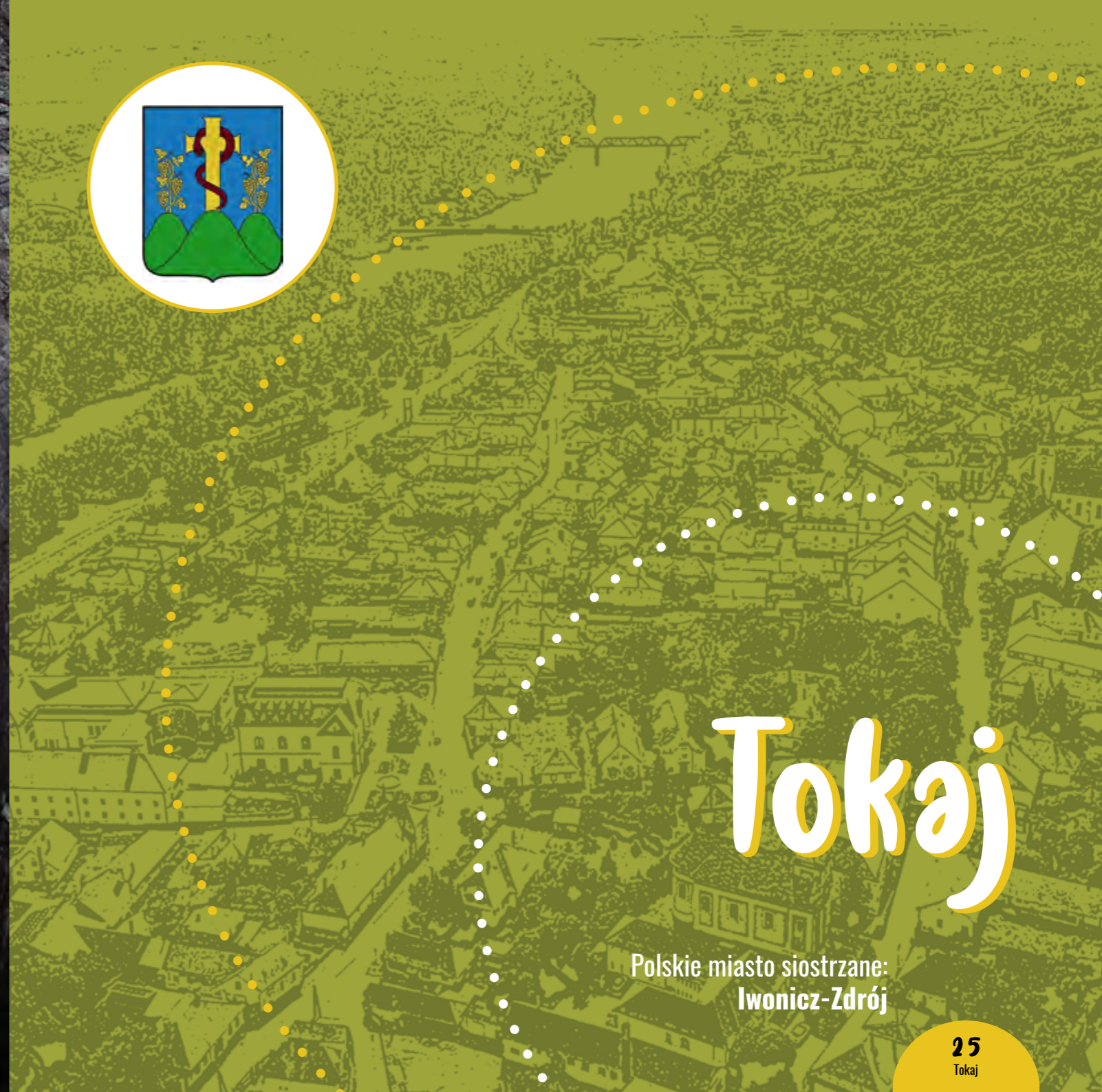

Przemierzając pokryte wulkanicznych glebą zbocza Hegyalja, napotkamy wiele kamiennych zapór, wzniesionych ciężką pracą człowieka. Mają one na celu zapobiec erozji gleby i umożliwić uprawę winnic. Powstałe w lessowym podłożu głęboko wyżłobione drogi i rowy na górze Tokaj są natomiast dziełem natury; zadaniem ludzi jest ich utrzymanie.

Słynne tokajskie piwnice powstały w wyniku wspólnych działań człowieka i natury. Mieszkańcy tych stron drążyli w skałach góry piwnice, proste lub nieregularne w kształcie, takie, na jakie pozwalała im twarda, zastygła lava. Natura natomiast, zapewniła im specyficzny, piwniczny mikroklimat i szlachetną pleśń o nazwie *Cladosporium cellare*. Ten gatunek grzyba występuje na Węgrzech jedynie w regionie winiarskim Tokaj, a w innych częściach świata znajdziemy go tylko nad Renem. Jest on odpowiedzialny za czystość powietrza w piwnicy oraz jego względnie stałą wilgotność (około 95%). Im starsza pleśń, tym czarniejszy jej kolor, w dotyku natomiast przypomina watę. Jeśli jej wzrost nie jest kontrolowany, w końcu pokryje ściany całej piwnicy oraz przechowywane w niej beczki i butelki.

Gatunki tutejszych wytrawnych win doskonale odzwierciedlają różnorodność tokajskich winnic. Obok innych specjałów regionu warto skosztować również ich.

Tokaj

Polskie miasto siostrzane:
Iwonicz-Zdrój

Historia Tokaju

Tokaj pojawia się w pierwszych źródłach pisanych jako Kőrév już w 1067 roku. Nazwa ta istnieje do dziś i oznacza przeprawę; miejsce, w którym Cisa zderza się z górą Tokaj i wypłukuje jej skalne podłoże. Powstałe tak kamienie możemy zobaczyć również dziś; leżą pod mostem w Tokaju oraz wyłożone są nimi podmurówki domów, na wiodącej od mostu w stronę centrum, głównej ulicy miasta. W Kotlinie Karpackiej Cisa wypłukuje skały tylko w trzech miejscach: u swego źródła w Karpatach, w pobliżu Tokaju oraz w rejonie Morza Czarnego w Vakapun, na odcinku Al-duna.

Miasto i jego okolice miały od początku strategiczne znaczenie, gdyż trasa Koszyce - Oradea przecinała tu Cisę. Ponadto podczas powodzi, był to jedyny punkt na rzece począwszy od Górnej Cisy aż po ujście Cisy i Dunaju, gdzie koryto rzeki, na odcinku między Tokajem a Rakamaz, zwężało się na szerokość trzech kilometrów. Dzięki temu, w czasie powodzi, przepływali tędy kupcy kursujący między Wiedniem a Cluj Napoką, czy nawet Stambułem a Europą Zachodnią. Ponadto Tokaj położony jest u styku czterech mniejszych regionów: bogatego w drewno i zwierzynę łowną okręgu Zemplén, zasobnego w ryby i dziczyznę Bodrogeköz, zapewniającego świetne warunki hodowli większych zwierząt gospodarskich, piaszczystego rejonu okręgu Nyírség oraz terenów Taktaköz, doskonałych do rozwoju rolnictwa. Zrozumiałe zatem, że zarówno w historii Węgier, jak i w wcześniejszych wiekach, miejsce to odgrywało ważną rolę.

Ten strategicznie położony ośrodek handlu od początku stanowił majątek królewski i czerpał pokaźne dochody z towarów, które przewożono tu na promach.

Aby je chronić, na przestrzeni wieków wybudowano trzy zamki:

pierwszy z nich to wymieniony przez kronikarza Anonima Hímesudvar, drugi to zamek wzniesiony w XIII wieku u podnóża góry nad miejscem przeprawy, na Wzgórzu Finánc lub na Szczycie Tańczących Krów, trzeci zaś to Zamek Rakoczege, przy dawnym zbiegu rzek Cisy i Bodrog, kilometr na północ od dzisiejszego ujścia.

Anonim, kronikarz króla węgierskiego Béli, opisał około 1200 roku, takie oto wydarzenie; gdy zajmując tereny ojczyzny Węgrzy przekroczyli przełęcz Verecke i zajęli obszary Cisy i Bodrog, wódz Árpád, ich książę, rzucił wyzwanie swoimi trzem najlepszymi wojownikom; ten, który jako pierwszy zdobędzie wznoszącą się po stronie Bodrogeköz skalistą górę Nagy Kopasz, otrzyma ją w darze. Według legendy zwyciężył wódz Tarcal, którego imię do dziś dnia zachowała osada Tarcal, położona u południowych podnóży góry Tokaj.

Tokaj jednak, dzięki swojemu strategicznemu położeniu, zamieszkiwany był od pradawnych czasów, a nie jedynie od momentu zajęcia tych ziem przez Węgrów. Wykopiska archeologiczne ostatniej dekady wykazały, że dzisiejszy rynek i centrum miasta były od czasów podboju miejscem stale zamieszkałym; to tu znajdować się mogła wspomniana przez Anonima twierdza Hímesudvar. Odkryte na rynku miasta, sięgające głębokości ponad 5 metrów warstwy, kryją pamiątki minionych kultur a najstarszy ślad osadnictwa liczy sobie ponad siedem tysięcy lat. Prowadzone w śródmieściu Tokaju wykopiska archeologiczne odkryły ślady osadnictwa ze środkowego i późnego neolitu (kultura ceramiki ozdobnej niziny Alföld i kultura Cisy – 5200 - 4500 r. p.n.e.) oraz ślady osad kultury Baden z późnej epoki miedzi (około 3600 r. p.n.e.). Pochodzące z II-IV w. pozostałości osady oraz dwa z grobów znalezionych na cmentarzu Hunów, mogą świadczyć o obecności German lub Wandali. Poza tym w granicach

administracyjnych osady znane są również stanowiska z epoki brązu, scytyjskie i celtyckie – można więc słusznie przypuszczać, że tereny te był zawsze zamieszkałe.

Po zajęciu ojczyzny i ustanowieniu węgierskiego państwa przez św. Stefana, z całą pewnością stanowiły część królewskich posiadłości. Pierwsza wzmianka dotycząca znajdującego się tu kościoła pochodzi z XIII wieku, ale możemy przypuszczać, że kościół stał na rynku już dużo wcześniej, od czasów św. Stefana, w miejscu zbudowanej z ziemi twierdzy, którą Anonim wspominał jako Hímesudvar, a która, z całą pewnością, stanowiła najpierw własność potomków Tarcala a później, aż do XII wieku, majątek królewski.

Wtedy to, król András II, wspierając Kościół węgierski, ofiarował Tokaj wraz z przyległościami, powracającym z Ziemi Świętej, rycerzom zakonu joannitów i stefanitów, by ci, założyli tu szpital dla okolicznych mieszkańców. Ślady po nim pozostały na północ od Tokaju, u podnóża wzgórza tokajskiego, w miejscu zwanym Świętym Krzyżem, gdzie w 2017 roku odnaleziono, na terenie pochodzącej z czasów Arpadów części cmentarza, misę monet z okresu króla Béli III. Było to prawdopodobnie, miejsce pochówku dla podopiecznych szpitala, ulokowane obok wybudowanej nieco później kaplicy przyszpitalnej.

W 1241 r. wojska tatarskie wdarły się na tereny Węgier od strony przełęczy Verecke. Z całą pewnością przedostały się przez Cisę w okolicy Tokaju, niszcząc podczas ataku zamek, miejsce przeprawy, a także istniejący tam szpital. Mamy mało danych na temat okresu, który nastąpił później, pewne jest jednak, że panami okolicy i osady pozostali nadal krzyżowcy. Świadczy o tym dawna nazwa kościoła, dzisiejszej świątyni pod wezwaniem Serca Jezusowego, stojącej na rynku miasta. Kościół ten, wcześniej odbudowany przez stefanitów po najeździe Tatarów, nazwany został przez nich kościołem św. Stefana.

Ponadto, według pewnego dokumentu z 1329 roku, w Tokaju nadal rządził zakon krzyżacki. Z zapisków wynika, że rycerze prowadzili spory z mieszkańcami Rakamaz o prawo do wypasu bydła na pastwiskach

w pobliżu Kőrév oraz do podziału dochodów uzyskiwanych z opłat za przeprawę podczas powodzi. To tutaj po raz pierwszy wymieniono miasto jako Tokaj, ponadto razem z nazwą Kőrév, co dowodzi, że pierwsza wzmianka w akcie z 1067 r. wyraźnie odnosi się do Kőrév (miejsca przeprawy) w Tokaju.

Następnie w drugiej połowie XIII wieku, nad dzisiejszym rondem i mostem drogowym, by utrzymać kontrolę nad dochodami z przepraw promem, wybudowano Stary Zamek Tokaj (Óvár). Po zniszczeniu tego zamku, u ujścia rzek Cisa i Bodrog, na przełomie XIV i XV wieku, powstała następna twierdza, znana w historii jako Zamek Rakoczego (Rákóczi vár).

W XV wieku osada zmieniła właścicieli: z rąk królewskich, a dokładnie zakonu krzyżackiego przeszła na własność serbskiego despoty Istvána Lazarevicsa, a potem jego następcy Györgya Brankovicsa. W połowie stulecia jednak właścicielem tego obszaru został János Hunyadi, którego majątki odziedziczył jego syn, król Maciej.

W 1458 r. król Maciej zebrał swoje wojska pod zamkiem Tokaj, by wypędzić z terytorium królestwa husytów, pustoszących północną część kraju. Ze względu na trudności finansowe tej kampanii, król oddał w zastaw Tokaj razem z zamkiem za 12 000 złotych forintów ówczesnemu palatynowi Imre Szapolyai.

Rodzina Szapolyai okazała się dobrym gospodarzem; nie tylko rozbudowała zamek, zmieniając go w rezydencję rangi królewskiej i twierdzę zwaną Bastionem Górnych Węgier (Felvidék), ale także w 1476 r. założyła w Tokaju klasztor paulinów, który do dziś można oglądać w północnej części miasta (funkcjonuje jako Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci Niepełnosprawnych). W części wewnętrznego dziedzińca, położonego w tylnym, prostokątnym skrzydle budynku, zachowały się jeszcze oryginalne mury klasztorne, choć ówczesne krużganki zostały zamurowane. Klasztor zniszczony został w 1530 roku przez Gáspára Serédy'ego, który bezlitośnie burzył wszystkie okoliczne klasztory paulinów od miejscowości Gönc aż po Sajólad,

w zemście za pomoc udzieloną przez zakon w wojnie Ferdynanda I-go i Jánoša Szapolyai w 1527 roku, kiedy to Tokaj przeszedł w ręce Habsburgów i stał się miastem granicznym między Cesarstwem Habsburgów a zaistniałym w 1570 roku Księstwem Siedmiogrodu.

Rok wcześniej, w 1526, po klęsce pod Mohácssem, János Szapolyai, który hojnie wspierał kościoły, został mianowany królem zakonu na zamku w Tokaju i stąd właśnie wyruszył na elekcję, a następnie koronację w Székesfehérvár.

Okres po bitwie pod Mohaczem jest więc punktem zwrotnym w życiu Tokaju. Postępujący rozwój tego pięknego, średniowiecznego miasta, mogącego pochwalić się nawet rezydencją królewską, zatrzymuje się w momencie, gdy staje się ono miastem granicznym między Habsburgami a Siedmiogrodem. Na domiar złego w latach

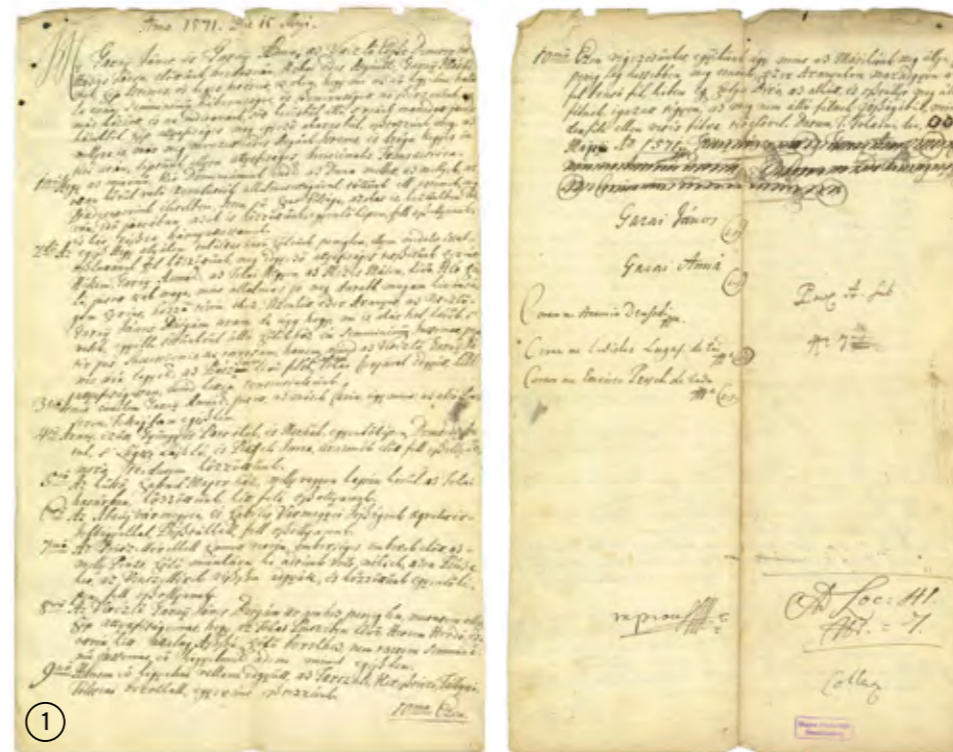
1560-tych miasto dwukrotnie atakują Turcy, którym jednak nie udaje się zdobyć zamku.

Pochodząca z 1567 roku legenda, wiąże się właśnie z najazdem tureckim. Mieszkańcy, z powodu trwającej wojny, nie mogli zebrać winogron i owoce pozostały na krzewach aż do grudnia. To właśnie z nich powstało pierwsze aszú. Zostało ono opisane w 1571 roku, w piwnicach Garai, które znajdowały się na przeciwko dzisiejszego Muzeum Tokajskiego ¹.

Warto również wspomnieć o latach 1550-tych, kiedy kapitanem zamku był Ferenc Némethi. To on, w 1565 roku, stoczył największą bitwę w dziejach tokajskiej twierdzy. Walcząc przeciwko wspierającemu Habsburgów Lázarusowi Schwendliemu, Némethi stracił życie. Kapitan zamku znany był wcześniej jako krzewiciel protestantyzmu,

na który nawracał nawet przy użyciu siły. Był również pisarzem psalmistą. W Tokaj-Hegyalja zwołał sobór i siłą przejął kościół katolicki w Tokaju na rzecz protestantów. Dla katolików wybudowano drewniany kościół w północno – wschodniej części miasta. W XVIII wieku został on przebudowany na murowany i przekazany grekokatolikom. Katolicy obrządku rzymskiego (zachodniego) odzyskali natomiast swą dawną świątynię na rynku Tokaju.

XVII wiek przynosi ponowny rozkwit Tokaju. Zamek zostaje przejęty i odnowiony przez Gábora Bethlena. W połowie wieku miasto i twierdza trafiają w ręce rodziny Rakoczycch. György Rákóczi nie tylko rozbudowuje i umacnia zamek, ale tworzy również nowy ośrodek

Pierwszy, pochodzący z 1571 roku dokument, dotyczący „Wina aszú „

Rycina zamku w Tokaju z 1664 roku (Muzeum Tokaju)

administracyjny majątków arystokracji, w którego skład weszły: odbudowany z ruin klasztor paulinów, dwór Rakoczyc, należący do krewnych rodziny dwór Zelemerów, usytuowany przy północnej bramie miasta, obok klasztoru dwór, który w XVI wieku należał do Bálinta Balassi, położony również w pobliżu północnej bramy punkt poboru cła i gospoda (Filagória) oraz znajdujący się obok browaru, z przynależącym do niego ówczesnie budynkiem stojącym obok dzisiejszej przystani na rzece Bodrog, od północnej strony parafii grecko-katolickiej.

Założenie go w centrum Tokaju miało na celu stworzenie przeciwwagi dla, wtedy już z całą pewnością istniejącego, drugiego, podobnego

mu ośrodka, pozostającego niekiedy w rękach Habsburgów a innym razem w rękach władz miasta. W jego skład wchodziły: stojący w pobliżu dzisiejszego rynku miasta pałac (obecnie Rákóczi-pince), wymieniony już wcześniej ratusz, główny gmach wojskowy, a nieco później koszary i Dom Generalski.

Choć toczone się w okresie 1703-1711 roku walki o niepodległość, Ferencza II. Rakoczego i poprzedzające ją powstania kuruckie spowodowały wiele zniszczeń (w tym czasie zniszczony zostaje również Zamek Rakoczyc w Tokaju), Rakoczy poświęcał szczególną uwagę miastu, wspierał jego rozwój urbanistyczny, a także przeniósł główne urzędy do centrum. Oddaje nawet, stojący na głównym placu kościół

Dokument wydany przez króla Macieja w 1610 roku, dotyczących przywilejów nadanych miastu Tokaj (Muzeum Tokaju)

katolikom, a protestantom przekazuje fundusze na budowę nowego kościoła w centrum miasta na ulicy Bema.

Ulicę prowadzącą na wzgórze z rynku Tokaju (dzisiejsza Dózsa György utca) w tamtym czasie zaczęto nazywać ulicą Księży. Reformaci otrzymali tereny pod budowę swojej parafii i kościoła w pobliżu parafii i kościoła katolickiego a między tymi dwoma parcelami, już od czasów Katarzyny Branburskiej stał Dom Jezuitów, ofiarowany im przez księżnę wraz z winnicą królewską Hétszöld. Co więcej, nieco później, Dom Generalski został przebudowany na kościół ewangelicki, którzy służył wiernym od końca XVII wieku aż po II wojnę światową. Poza tym, w XVII wieku Wielki Dwór Rakoczego (Rákóczi Nagy Kúria),

wcześniej klasztor paulinów, przebudowano na kościół i klasztor kapucynów. Na rogu ulic Gábora Bethlena i Rózsa köz znajdowała się szkoła pijarów z kaplicą i niewielką dzwonnica. W trakcie wybudowano również kościół ortodoksyjny na potrzeby żyjących tu greckich handlowców oraz członków Rosyjskiej Komisji Handlu Winem. Do dziś istniejący budynek kościoła ludności żydowskiej wybudowano pod koniec XIX wieku (obecne Centrum Kulturalno-Konferencyjne).

W XIX wieku, w tym stosunkowo niedużym pod względem liczby mieszkańców mieście, kościoły swoje miało jednocześnie sześć wyznań, co wskazuje na unikalną różnorodność religijną i etniczną. Rozkwit handlu winem przyciągał na te tereny ludność z przeróżnych miejsc.

Z okresu XVIII wieku pochodzi również barokowa zabudowa Tokaju; domy greckich kupców na głównym placu, kancelaria solna (Dessewffy Kastély) w południowej części miasta oraz budynki Rosyjskiej Komisji Handlu Winem. Komitet ten zajmował się nie tylko skupem win, lecz utrzymywał własne wojsko, sieć urzędników, a nawet księdza i kościół. Możemy go więc uważać za jedną z pierwszych placówek dyplomatycznych, rosyjską ambasadę, której jednym z zadań było zaopatrywanie dworu cara w wina.

W XVIII w. wiele średniowiecznych budynków przebudowano na barokowe, zachowując w ten sposób ich średniowieczne mury. Można do nich zaliczyć zamek oraz kościoły rzymsko-grecko-katolickie, ratusz, Dom Generalski, Dom Jezuitów, dom kupców greckich (Muzeum Tokaj) i na pewno wiele innych obiektów, które do tej pory nie zostały zbadane. W każdym razie widać, że osiemnastowieczną główną ulicę miasta oraz rynek przeniesiono w rejon dzisiejszego rynku i deptaka, czyli średniowiecznego rynku (który znajdował się przy pierwotnym wejściu do kościoła rzymskokatolickiego, po jego zachodniej stronie, przed Domem Generalskim) i średniowiecznej ulicy głównej (obecnie Óvár i ul. Bema).

Swój złoty wiek Tokaj zawdzięcza głównie obecności habsburskich, rosyjskich oraz greckich handlowców i firm, jak również rozwojowi budownictwa. W XIX wieku Habsburgowie wypierają Rosjan, a Żydzi Greków. Na dworach i w domach handlowych rozwija się szereg małych sklepów, głównie żydowskich, które znacząco zmieniają arystokratyczno-miejską atmosferę miasta.

Okres ten zamykają walki o niepodległość toczące się w latach 1848 - 1849. To na tych terenach zatrzymano habsburską armię i stoczono w mieście kilka wygranych bitew, które pozostawiły po sobie wiele zniszczeń (wydarzenia te upamiętnia tablica pamiątkowa i kula armatnia wbita w ścianę piwnicy winnej Prés). Wojna zatrzymuje rozkwit miasta. Handel winem, prowadzony dotychczas na znaczącą, międzynarodową skalę, zostaje przerwany i przejęty przez drobnych, lokalnych kupców i karczmarzy.

Kryzys ten pogłębia również wybuch I wojny światowej i zniszczenia, które ze sobą przyniosła. Tokaj zostaje obrabowany i spustoszony przez Rumunów. Most drogowy i kolejowy zostają wysadzone w powietrze. To samo powtarza się podczas II wojny światowej. Miasto pada ofiarą wojsk sowieckich i rumuńskich.

Mimo to, rozwój w okresie międzywojennym jest znaczący. Ludność Tokaju przekracza wówczas 6 tysięcy mieszkańców. Jednakże II wojna światowa, późniejsze upaństwowienie i komunistyczna, system spółdzielni i tzw. kombinatów cofają miasto w rozwoju o całe wieki, sprawiając, że nawet w latach 80-tych i 90-tych XX wieku, Tokaj nadal nie jest w stanie stanąć na nogi.

Obecnie podjęte zostały starania, aby przywrócić Tokajowi niegdyśszą światową sławę i rozpropagować wiedzę o jego, opisanej powyżej, jakże bogatej historii. Mamy nadzieję, że rozpoczęte w tym celu działania zakończą się sukcesem, a Tokaj ponownie zajmie miejsce trzeciej, po Budapeszcie i Balatonie, najważniejszej destynacji turystycznej na Węgrzech.

Atrakcje turystyczne okolic Tokaju

Najlepsze winnice w tej okolicy znajdują się na południowych i południowo-zachodnich stokach wzgórza Kopasz. **Największą** z nich jest, założona w 1991 roku, z udziałem kapitału francuskiego **Winnica Tokaj-Hétszölő**^{4,5} (55 hektarów). Miejsce to otrzymało swoją nazwę w 1502 roku, kiedy rodzina Garai kupiła siedem mniejszych działek i założyła własną posiadłość. Byłymi właścicielami tego majątku byli: Gáspár Károli, węgierski tłumacz Biblii, książę siedmiogrodzki Gábor Bethlen oraz ród Rákóczi. W **2012** roku posiadłość otrzymała tytuł **Najpiękniejszej Winnicy Węgier**. Przemierzając tutejszą ścieżkę edukacyjną, zwiedzający mogą zapoznać się z odmianami winorośli występujących na terenach Hegyalja (furmint, hárslevelű, sárgamuskotály, kövérszőlő, zéta, kabar) lub po prostu podziwiać widok na Wielką Równinę (Alföld) i okoliczne winnice.

W centrum posiadłości znajduje się dawna warzelnia soli, późniejszy **Pałac Rakoczego-Desseffy** ⁶. Oba barokowe, pokryte mansardowym dachem budynki, łączy łuk bramy. Dawne mieszkania i biura oficerów solnych, w XX wieku zamieniono na siedzibę sądu. Potem było tu miejskie kolegium. Budynek nie jest udostępniony do zwiedzania. Piwnica tej posiadłości to **Piwnica Rakoczego (Rákóczi Pince)** ⁷⁻¹⁰, znajdująca się na głównym placu miasta. Niegdyś należała do rodziny Szapolyai. Sklepiona kolebkowo sala rycerska pomieścić może 120 osób.

Podczas spaceru po głównym placu miasta, warto przyrzeć się pobliskim zabytkom kościelnym. W Tokaju istniały kościoły sześciu różnych wyznań i działały trzy różne zakony. Przedstawimy je tu tylko w kilku zdaniach. Według wszelkiego prawdopodobieństwa praktyki religijne miały tu miejsce już w okresie podboju (IX w). Nie ma jednak na ten temat wiarygodnych danych. Przełomowe wydarzenia historyczne wpłynęły także na życie kościelne.

W 1411 r. żona Demetera Rácza podarowała jedną ze swoich winnic zakonowi paulinów założonemu przez bł. Euzebiusza. Klasztor został ponownie założony w 1470 roku, ale w 1537, podczas oblężenia zamku tokajskiego, szturmujące wojska splondrowały go a budynek został doszczętnie zniszczony. Zakonnicy mogli powrócić tu po około 10 latach. Niestety nie byli w stanie odbudować klasztoru i dlatego w 1612 roku na zawsze opuścili miasto.

Kościół stojący na placu Kossutha, obecnie **rzymskokatolicki**, zmieniał wyznanie razem z panami tokajskiego zamku – z katolickiego na protestanckie i z powrotem. Jednakże aż do 1910 roku zachował tzw. orientowane położenie. Oznacza to, że jego ołtarz skierowany był na wschód, a wejście na zachód. W 1890 roku pożary i wielkie deszcze spowodowały, że obsuwające się ze wzgórza błoto, często dostawało się również do wnętrza świątyni. Dlatego też, w 1910 roku, podczas prac renowacyjnych rozkład kościoła został odwrócony; ołtarz skierowano na zachód, a wejście kościoła na wschód. **Obecną formę, w stylu neoromańskim, zyskał w 1913 roku. Poświęcony został Sercu Jezusa.** Ze względu na styl architektoniczny ściany sanktuarium zdobi, charakterystyczny dla obić tego okresu, romański wzór. Postacie na obrazach umieszczonych w głównej nawie świątyni mają charakter secesyjny. Malowidła ściennie (panneau) widoczne w bocznych kaplicach pochodzą z okresu 1950-70. W 1975 roku, ówczesny proboszcz Tokaju, Béla Béres, pragnąc upamiętnić żyjący tu onegdaj zakon paulinów, umieścił przy wejściu świątyni kopię obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. Stanowiąc miał on przypomnienie, że to właśnie ci węgierscy zakonnicy założyli w 1382 roku klasztor na Jasnej Górze.

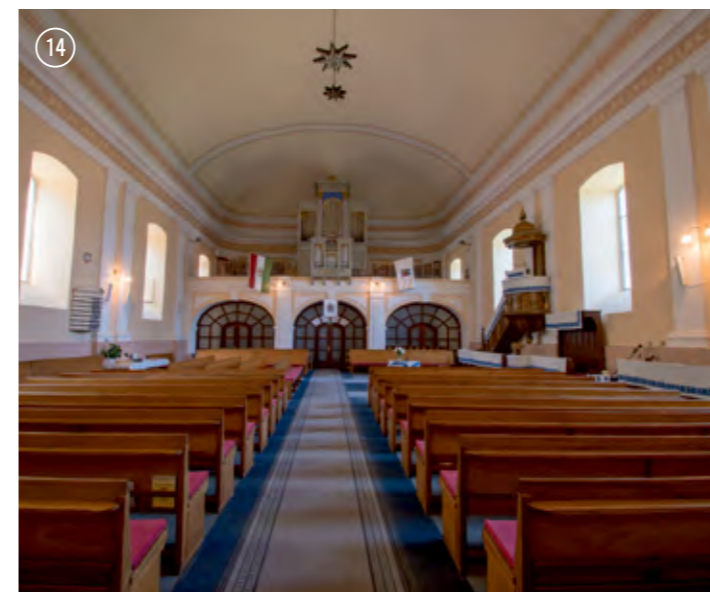
Wojna o niepodległość prowadzona przez Ferencza II Rakoczego w 1711 roku zakończyła się fiaskiem. Habsburgowie próbowali ponownie katolizować region Tokaj-Hegyalji. Na tereny te sprowadzono osadników ze Szwabii, a w 1712 r. do Tokaju przybyli mnisi kapucyni. Na budowę klasztoru przeznaczono Wielki Dwór (Rákóczi Nagy Kúria) położony w północnej części miasta, również należący do rodu Rakoczyc. Ich praca polegała na sprawowaniu opieki duchowej głównie nad niemiecko języcznymi pracownikami urzędu solnego. Ich kościół konsekrowano w 1729 roku, a budowę klasztoru ukończono do 1737 roku. Budynek ten w XX. wieku był ochronką dla sierot poległych żołnierzy, jak również pełnił funkcje szpitala dla chorych na płuca. Obecnie stworzono tam zakład zamknięty dla osób upośledzonych.

Podobnie jak paulini, również i **pijarzy** zawdzięczają swoją obecność w Tokaju pewnej szcudrej kobiecie. W 1727 roku, szlachcianka tureckiego pochodzenia, nawrócona na wiarę katolicką, Eleonora Pikóczy, przekazała im cały swój majątek, w tym również nieruchomości. Dekret cesarza Józefa II z 1782

r. rozwiązał węgierskie zakony i Tokaj opuścili zarówno kapucyni jak i pijarzy. W przedstawionych w publikacji osadach nie ma już dziś mnichów.

Jeśli poznać chcemy miejsca związane z **religią protestancką i reformacją**, z Placu Kossutha powinniśmy kierować się w stronę wzgórza, ulicą Dózsa György. Zaledwie 20 lat po ogłoszeniu nauk Lutera, oblężenie z 1537 roku zastąpiło paulinów reformacją. **Od 1542 r. wspólnota protestancka miała już niezależnego proboszcza.** Tak jak zaistniał rozłam w protestantyzmie (Luter kontra Kalwin), tak samo pojawiała się reformowana społeczność podążająca za naukami kalwińskimi w Tokaju (1567), spychając luteran na dalszy plan. W 1590 roku w Vizsoly (około 1 dnia marszu od Tokaju) opublikowana została pierwsza kompletna (Stary i Nowy Testament) Biblia w języku węgierskim. Na przełomie XIX i XX wieku kościół, do którego chodzili reformaci, zbudowany był z błota i trzciny. **Kościół reformowany**¹³⁻¹⁵, który pozostał do dziś, wzniesiono w latach **1802-22**, ale jego wieżę ukończono dopiero w 1896 roku. Dziś to drugie, zaraz po katolicyzmie wyznanie, biorąc pod uwagę liczebność wiernych, co niewątpliwie jest efektem ciężkiej pracy pastorów.

Od 1785 r. **ewangelicy** odprawiali już nabożeństwa w języku węgierskim, niemieckim i dialekcie słowackim. W skład kongregacji wchodził przyjeżdżający do Tokaju **rzemieślnicy niemieccy lub górale, kupcy i słowaccy robotnicy zatrudniani w winnicach**. W ciągu zaledwie 60 lat społeczność stała się węgierska, a w nowo wybudowanym kościele (1861) odbywały się już tylko nabożeństwa w języku węgierskim. Zbór, który z czasem stracił swych członków, zaczął się reorganizować w 2006 roku. Sprzedali swój dawny kościół i należącą do niego nieruchomość. Spotkania odbywają się w mieszkaniu pastora. Obraz nad ołtarzem ¹⁶ pochodzi ze starej świątyni.

Stojąc za żółtym Kościołem Reformatów na ulicy Bema, jesteśmy prawie na wysokości wieży dawnego **kościół ortodoksyjnego**. Źródła pisane wspominają rodzinę pochodzenia greckiego, o nazwisku **Papademos Charis** (Servia /Σέρβια/) (zmienionym później na **Szerviczky** ze względu na galicyjskie, **polskie pokrewieństwo**), z 1658 r., której dzieci zostały już ochrzczone przez miejscowego popa. Oni i **kilku innych greckich kupców** byli pierwszymi przedstawicielami grecko-wschodniego wyznania prawosławnego w Tokaju. W 1704 roku II. Ferenc Rákóczi osiedla Greków ze swoich

posiadłości w komitacie Szatmár, by dochodem z handlu winem móc zasilić zaplecze finansowe wojny toczony o niepodległość.

W 1738 r. w Tokaju rozpoczyna działalność rosyjska **Carska Komisja Handlu Winem**, Zadaniem jej było skupowanie najlepszych rocznikowych win tokajskich i dostarczanie ich do Petersburga. Członkowie komisji również byli wyzwania ortodoksyjnego i uczęszczali do małej, drewnianej cerkwi, wybudowanej dla Greków. **W latach 1780-90** na parceli dzierżawionej przez Rosjan, **rozpoczęto budowę cerkwi murowanej** ¹⁷. Według ówczesnych zezwoleń, podobnie jak w przypadku wszystkich innych cerkwi prawosławnych w cesarstwie Habsburgów, mogła być to jedynie świątynia jednonawowa, w stylu barokowym, zbudowana na planie krzyża tacińskiego. Malowidła do niej nigdy nie zostały ukończone. Głównym powodem było z jednej strony odwołanie i wyjazd oficerów i żołnierzy Carskiej Komisji Handlu Winem, z drugiej zaś, asymilacja Greków oraz wyprowadzka części ich społeczności, spowodowana chęcią znalezienia lepszych możliwości biznesowych. Ostatnim wiernym był bułgarski piekarz, który zmarł w latach dwudziestych XX wieku. Ikonostas świątyni rozebrano pod koniec

lat 40-tych XX wieku. Z oryginalnego wyposażenia pozostały jedynie drzwi wejściowe i ambona. W pustym kościele, w latach 60-tych umieszczono Zbiory Pamiątek Historii Lokalnej, a następnie funkcjonował on jako Galeria. Obecnie obiekt jest własnością Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej, która rozpoczęła renowację jej wnętrza i fasady, mimo tego, że w Tokaju nie ma już wyznawców prawostawia.

Kontynuując ten spacer nie możemy pominąć **cerkwi greckokatolickiej** ¹⁸ w północnej, najgłębiej położonej części miasta. Wiek XVII był czasem, gdy miasto wielokrotnie pustoszone było przez Turków, a liczba jego mieszkańców systematycznie malała. Ponieważ jednak winorośl nadal musiała być uprawiana, szlachta, na czas okopów i zbiorów, często sprowadzała z majątków położonych na terenach Górnych Węgier, chłopów pańszczyźnianych pochodzących z Rusi. W 1646 r. w wyniku długiego procesu powstała Unia Użgorodska. Dziewięciu księży prawosławnych złożyło przysięgę wierności i przyjęło zwierzchnictwo Rzymu. W ten sposób doszło do narodzin Kościoła Grekokatolickiego, który przyjął, jako swojego patriarchę papieża. Wyposażenie świątyni, melodie liturgii oraz szaty kapłana odzwierciedlały natomiast bizantyjskie i słowiańskie korzenie.

W 1697 r. pewien szlachcic z Tokaju w testamencie zapisuje swoje dobra ruskiej cerkwi (Ruthecia). Prawdopodobnie wtedy została zbudowana w północnej części miasta, **niedaleko rzeki Bodrog**, niewielka drewniana świątynia. Klęski nawiedzające miasto nie oszczędzają również tego małego kościółka. Stojący do dziś nowy, barokowy kościół został konsekrowany w 1784 roku a jego **iconostas** ¹⁹ wykonał w 1786 roku **artysta polskiego pochodzenia Mihály Spalinszky**.

38 Tokaj

17

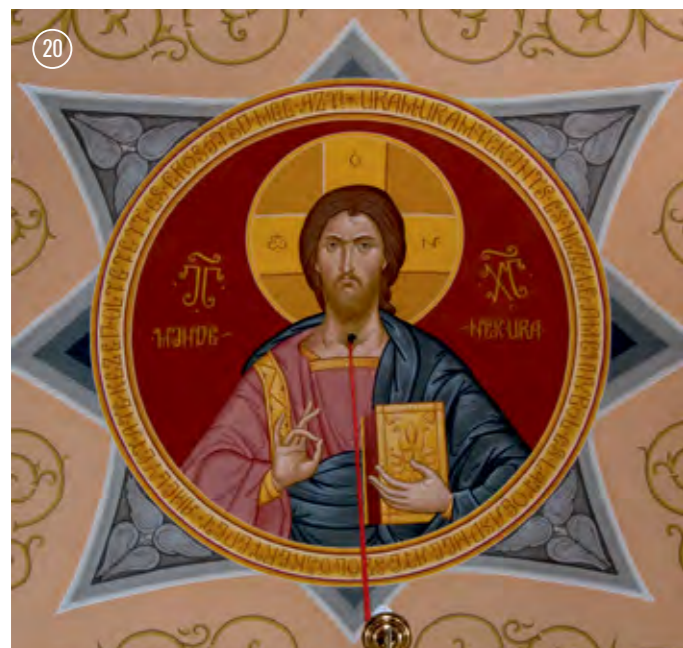
18

19

39 Tokaj

Po pożarach i powodziach w XIX i XX wieku, kościół był kilkakrotnie odnawiany. Ostatniej renowacji dokonano w 2015 roku i wtedy to jego sufity i ściany, ozdobione zostały malowidłami w stylu bizantyjskim. Na wyróżnienie zasługuje znajdujący się tu, umiejscowiony w południowej stronie nawy obraz Jana Pawła II (Karola Wojtyły), który w 1991 roku odprawił mszę w języku węgierskim, według liturgii greckokatolickiej w węgierskiej miejscowości Máriapócs. Na bocznych ścianach nawy widzimy podobizny grekokatolickich męczenników węgierskiego pochodzenia, żyjących w XX wieku (Błogostawiony Tódor Romzsa i Błogostawiony Pál Gojdics). Oprócz nich pojawiają się święci i wyznawcy wiary grekokatolickiej (św. Jan Złotousty, św. Bazyl Wielki, św. Hierotheos, wierny Maximos, św. Stefan Król Apostołów, św. Piroška z Arpadów, św. Mojżesz Węgrzyn, św. Jerzy Wielki Męczennik oraz św. Maria Magdalena). Do tradycji regionu winiarskiego nawiązują motywy winorośli biegnące po ścianach łukowych sklepień, pośrodku zaś, wokół Pantokratora, umieszczony został cytat z Księgi Psalmów: „Powróć, o Boże zastępów!

Wejrzyj z nieba, zobacz i nawiedź tę winorośl” (Ps. 80:15-16) ²⁰. W kościele można również znaleźć kopię świętego obrazu Matki Boskiej Płaczącej z Máriapócs, który został umieszczony tu z okazji 100. rocznicy uronienia przez obraz trzeciej ły.

Na koniec obejrzymy dawną **synagogę** i mały **dom modlitwy**. **Kupcy żydowscy z Polski** pojawili się w Hegyalja po raz pierwszy w **1609** roku. Planowali tu rozpocząć produkcję koszernego wina. Ich głównymi rynkami zbytu był dwór Habsburgów, Polska i Rosja. W latach czterdziestych XVII wieku powstanie kozackie pod wodzą Bohdana Chmielnickiego zatrzęsało całym krajem. Kto mógł uciekał z terenów Polski i Ukrainy. Nazwa Tokaj była Żydom znana, a ponieważ słyszeli o jego rozkwicie handlowym, osiedlili się w mieście. Już w 1754 r. źródła wymieniają **22 Żydów wynajmujących karczmy**, a także handlujących solą.

Podczas rozbiorów Polski w XVIII wieku, tereny Galicji znalazły się pod panowaniem austriackim. Fakt ten, wraz z Patentem Tolerancyjnym (1781) spowodował, że coraz więcej Żydów, wykorzystując swoje kontakty handlowe, szukało bezpiecznego życia w Hegyalja. Pierwsza synagoga została zbudowana w latach 1816-20. Spłonęła jednak w wielkim pożarze miasta, w roku 1890. W tym czasie jednak ludność żydowska Tokaju liczyła już około 1100 osób, potrzebna więc była synagoga dużych rozmiarów.

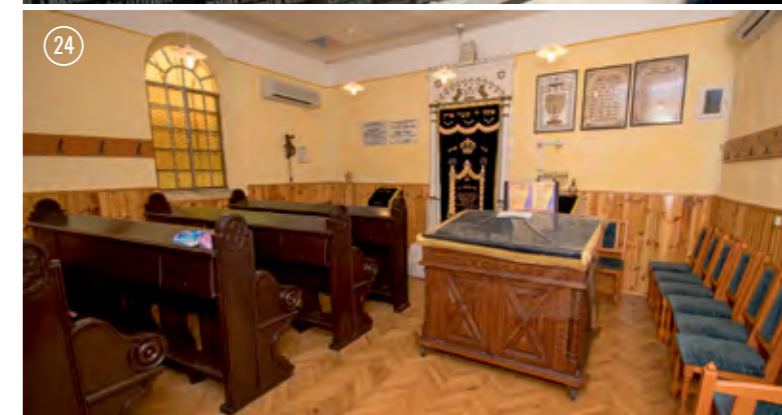
Miejscowy kupiec drewna zaoferował miejsce swojego składu na budowę nowej synagogi. **Obecny budynek synagogi, wzniesiony w stylu mauretańskim, przekazano w 1896 roku** ²¹⁻²³. Jednakże wspólnota wyznaniowa nie działała tutaj zbyt długo. W 1944 r. żydowska ludność miasta została zgromadzona w getcie utworzonym wokół synagogi. Około tysiąc osób zostało wywiezionych (było to około 20% ówczesnej ludności Tokaju) do Auschwitz lub na roboty. Ci, którzy potem powrócili, próbowali ponownie zorganizować społeczność, ale w 1962 zdali sobie sprawę, że jest to niemożliwe. Synagoga zaczęła niszczyć i do lat 80-tych pozostały

z niej jedynie ceglane mury i żeliwne kolumny podtrzymujące chór. Po kapitalnym remoncie, zbliżonym do zamierzeń pierwotnych planów, została oddana do użytku w 2006 roku i stała się siedzibą **Centrum Kulturalno-Konferencyjnego**.

Obecny dom modlitwy ²⁴ został wybudowany pod koniec lat 20-tych XX wieku i pierwotnie służył jako sala lekcyjna powiększająca rozmiary szkoły. Żydzi obrządku sefardyjskiego używali go jako domu modlitwy, podczas gdy ortodoksyjni ashkenazi chodzili do synagogi. Obecnie znajduje się tutaj Zwój Tory i organizowane są niekiedy sobotnie lub świąteczne modlitwy, pod warunkiem, że z okolicznych osad przybędzie na nie 10 mężczyzn.

Spacerując po mieście, na każdym kroku spotkać możemy **pamiętki** różnych **mniejszości etnicznych**. O Grekach mówiliśmy już w związku z Kościołem prawosławnym. Jedną z głównych działalności członków utworzonej w Tokaju w 1667 roku greckiej kompani handlowej (stowarzyszenie kupców) był, od połowy XVIII wieku, transport wina za granicę. Do momentu jej powstania eksport odbywał się w

ramach handlu indywidualnego. Grecki szlak handlowy prowadził przez Braszów – Kluż-Napokę – Oradeę – Debreczyn– Wiedeń – Norymbergę - Koszyce – Lwów – Lublin – Warszawę – Gdańsk. Tą właśnie drogą podróżowała sól i drewno z gór Máramaros, było z regionu Tiszántúl oraz wino z Hegyalja.

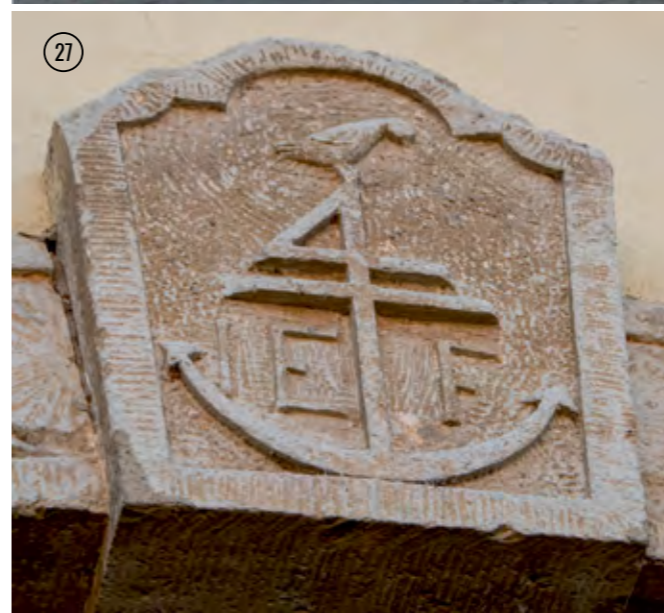

Termin „grecki” to nazwa zbiorowa stosowana w XVI-XVII wieku **jako określenie przybyszy z Bałkanów, mówiących w języku greckim. W rzeczywistości byli wśród nich Ormianie, Macedończycy, Serbowie, Bułgarzy i Rumuni** wyznania grecko-wschodniego.

Handel w mieście stopniowo przenosił się z rynków do sklepów, w których Grecy oferowali towary z samego Wiednia, nierzadko luksusowe. Stali się „pełnoprawnymi” członkami społeczności miasta, w takim stopniu, że administracja i ludność Tokaju, po dużej powodzi lub ciężkich mrozach, oczekiwały również i od nich wkładu w naprawę mostu. Co więcej, zostali tak zaakceptowani przez społeczność,

że w XIX wieku sędzią głównym został urzędnik pochodzenia greckiego (Tamás Karácsony), dzierżawcą poczty (György Szerviczky) a jej naczelnikiem (János Zákó).

Wizerunek głównej ulicy ²⁵ miasta został w dużej mierze ukształtowany w latach 90-tych XVIII wieku przez bogatych greckich kupców, których stać było na budowę dwupiętrowych kamiennych domów i dekorowanie ich w stylu późnobarokowym, zgodnie z modą tamtych czasów. Warto więc przyjrzeć się dawnym domom szlacheckim (Keffala, Karátsonyi) i kupieckim (Morelli).

Pozostała z tamtego okresu tablica z symbolem greckiej kompani handlowej ²⁶⁻²⁷, umieszczona na klińcu jednej z bram, jest rzadkością nawet na terenach Węgier. Widoczna na nim liczba 4 symbolizuje 4% zysku (pobieranego przy handlowych transakcjach),

kotwica to znak handlowców, a podwójny krzyż nawiązuje do wyznania greckokatolickiego. Litery IEF stanowią prawdopodobnie monogram mieszkającej tu niegdyś rodziny Erdelian.

Od XIX wieku Żydzi, którzy w dużej mierze zajmowali się handlem, stopniowo przejmowali od Greków sklepy, dzierżawy i nieruchomości. W tym czasie domy stojące przy głównej ulicy były w większości zamieszkałe właśnie przez nich. Powstały ogrodzone dziedzińce z wychodzącym na ulicę 1-2-izbowym sklepem oraz usytuowanymi od strony podwórza pokojami mieszkalnymi, kuchnią i warsztatem. Starszy z **dwóch cmentarzy żydowskich** (1750 - 1870) znajduje się po drugiej stronie rzeki Bodrog, na terenie dawnego Zamku Rakocznego, nowszy zaś w pobliżu Kotliny Festiwalowej.

Nie wiemy nic konkretnego na temat polskich mieszkańców i polskiej społeczności Tokaju, należy jednak o nich wspomnieć mówiąc o uprawie winorośli i handlu winem. Po rozbiorach Polski **żołnierze galicyjscy wcieleni zostali do armii habsburskiej. W rejonie Koszycko-Tokajskim stacjonowała jedna z polskich jednostek wojskowych** (1802-1810), zwykle **czuwająca nad magazynem soli w Tokaju**. Co więcej, w walkach podczas Wiosny Ludu w styczniu 1849 r., z pomocą polskich żołnierzy, Węgrom udało się wziąć do niewoli oddziały cesarskie, o czym świadczy napis umieszczony na tablicy nad kulą armatnią ²⁸⁻²⁹. **Żołnierzom zwykle towarzyszyli krewni, którzy najczęściej zatrudniali się jako służba w bogatszych domach okolicy.**

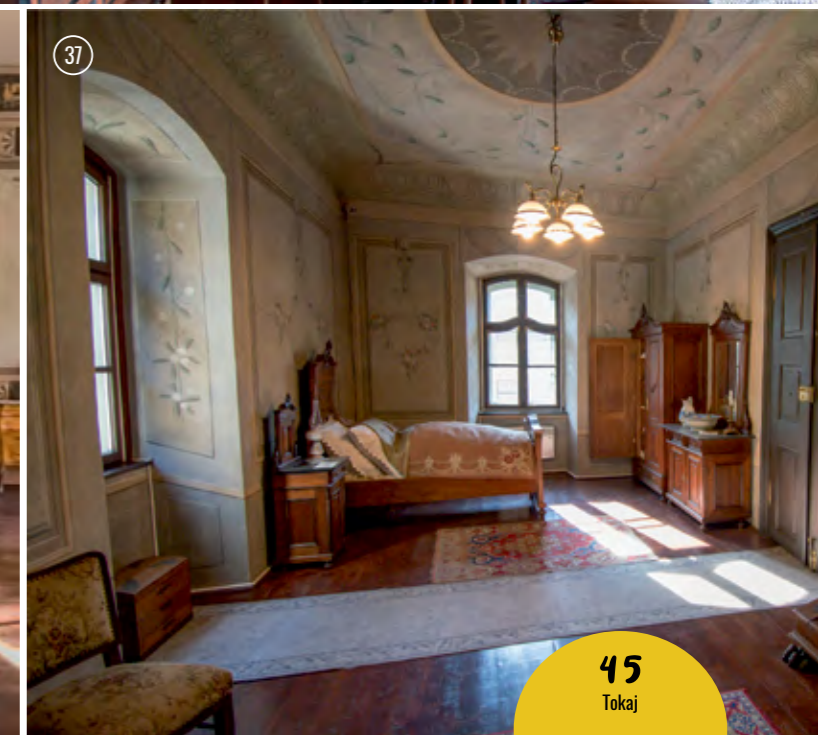
Warto również poświęcić pół dnia na zwiedzenie **dwóch tokajskich muzeów.**

XVII wieczny dom, zdudowany przez ówczesnego greckiego kupca, Konstantina Pála Karácsony, na początku XIX w. przeszedł w ręce kupca żydowskiego, a w 1982 roku oddano go **Muzeum Tokaju** ³²⁻³⁷. Materiał wystawienniczy, który tu znajdziemy, to przedmioty pochodzące z wykopalisk prowadzonych na terenie Zamku Rakoczyc w Tokaju oraz wystawa prezentująca bogactwo tutejszej przyrody. Na szczególną uwagę zasługuje zbiór ikon i ksiąg Béli Béresa, niezującego proboszcza Tokaju. **Freski** w małej sali na parterze oraz położonym na piętrze salonie powstały **w latach 90-tych XVIII wieku**. Strych to przede wszystkim kolekcja eksponatów sztuki ludowej, zebranych na terenach Górnych Węgier i Siedmiogrodu. Warto zauważyć, że ze względu na różnorodność etniczną żyjących tu ludzi i historię miasta, przez które stałe przewijała się ogromna ilość przybyszów, Tokaj nie wykształcił swego własnego stylu i ubioru, charakteryzującego się konkretnymi wzorami, barwami i kształtami.

W Tokaju o związkach z Polakami przypominają następujące pamiątki: ulica **Bema**, ulica **Dancka** ³⁰ (Gdańsk) oraz tablica pamiątkowa poświęcona Robertowi Wojciechowi **Portiusowi** ³¹, który był szkockim protestantem i w XVII wieku zbiegł do Polski przed prześladowaniami. W pierwszej połowie wieku utworzył własne centrum handlu winem w Krośnie, na południu Polski.

Należy tu też wspomnieć o „niewidzialnych” bohaterach tej opowieści, ludziach bez których większość tokajskich piwnic, dróg, kopców i kanałów nigdy by nie powstała. Przybyli tu z regionu Górnego Medzev (Felső-Meczenzéf), koło Koszyc i podejmowali się trudnych, wymagających znajomości fachu prac. Utrzymywali się z kowalstwa (kotły, przedmioty z kutego żelaza, podkowy), budowy dróg, kopania piwnic, melioracji bagien. Pracowali w małych grupach, kierowali nimi najczęściej Niemcy, a robotnikami byli Węgrzy lub Słowacy.

A jeśli poczujesz się zmęczony, wsiądź do małego, czerwonego FIAT-a i udaj się w wirtualną podróż do innych miejscowości Hegyalja!

Dobłą formą relaksu po spacerze, może być również wizyta w teatrze. Budynek **teatru** nosi imię, mieszkańca Tokaju, Ede Paulayego. Ten urodzony w 1836 roku wędrowny aktor, został później dyrektorem Teatru Narodowego w Budapeszcie. Ede Paulay był reformatorem węgierskiego życia teatralnego, dramatopisarzem, reżyserem i niestrudzonym innowatorem. Teatr (**Paulay Ede Színház**)⁴⁵ otwarty został w 2008 roku, w ramach wdrażania drugiej fazy rozwoju kulturalnej dzielnicy miasta. Jest sceną kameralną, dysponującą zaledwie 300 osobową widownią. W sezonie wystawiane są tu 3-4 spektakle gościnnie występujących zespołów teatralnych.

Wpisany na listę Światowego Dziedzictwa budynek **Muzeum Wina**³⁸⁻⁴⁴, oddany został do użytku w **2015** roku. Jeszcze w XVII wieku znajdował się tu browar, a następnie, w wieku XIX, ze względu na bliskość synagogi, mieszkał w tu rabin i kantor. Działała tu również szkoła żydowska (jesziwa), a w podziemiach budynku znajdowała się rytualna łaźnia dla kobiet, mykwa, zasilana wodą rzeki Bodrog. Po II wojnie światowej utworzono w budynku spółdzielcze mieszkania czynszowe. Po remoncie synagogi, w ramach trzeciego etapu rozwoju dzielnicy kulturalnej, powstało **muzeum interaktywne**. Możemy tu poznać regiony winiarskie objęte listą światowego dziedzictwa, obejrzeć przygotowywanie potraw i trunków regionu, korzystając z interaktywnego stołu do gotowania oraz poznać narzędzia wykorzystywane przy uprawie winorośli, produkcji wina i beczek. Na zaciekawionych tematach, lubiących zabawy goście czekają takie atrakcje jak „aromateka”, badanie minerałów czy tamigłówki dla rowerzystów.

W 2014 roku, w opuszczonym kamieniołomie, otwarty został, mieszczący 2500 widzów, teatr pod gołym niebem, o nazwie Kotlina Festiwalowa (**Fesztiválkatlan**)⁴⁶. Odbývają się tu koncerty muzyki klasycznej i rozrywkowej, spektakle taneczne, występy chórów, spektakle operowe i operetkowe. W sali pod trybunami okazjonalnie organizowane są prezentacje książek, spotkania z pisarzami oraz wykłady naukowe.

Wielbiciele drobnych bibelotów i obrazów nie mogą pominąć **Galerii Hegyalja**⁴⁷⁻⁵⁰. Założony na deptaku miasta sklep, właściciele stworzyli w latach 90-tych, odpowiadając na tego typu lokalne zapotrzebowanie. Wielu miejscowych nazywa to miejsce po prostu kocim

domem, ponieważ od wiosny do jesieni zobaczyć tu można siedzące na parapecie, niestrudzenie przez wszystkich fotografowane, ceramiczne koty i wiatrowskaz w takim właśnie kształcie, umieszczony na dachu budynku. Galeria oferuje obrazy mniej lub bardziej znanych autorów, rzeźby i porcelanowe bibeloty.

Inne obiekty przestrzeni publicznej, rzeźby, pomniki

Naprzeciwko dworca kolejowego znajduje się **Pomnik Flagi Narodowej**⁵¹, odstonięty w 1934 roku, ufundowany przez pracowników kolei. Na płycie o rozmiarach 13 × 13 metrów przedstawiono wyrzeźbioną w ciemnofioletowym kamieniu mapę Wielkich Węgier, z zaznaczeniem pięciu, wykonanych ze szkła rzek. Płyta upamiętnia żal Węgrów związany z utratą terytoriów zabranych im postanowieniami Traktatu w Trianon, w 1920 roku. Podobne temu pomniki znajdziemy w niemal każdym mieście na Węgrzech. W latach czterdziestych władza ludowa nie patrzyła na nie chętnie, a w 1946 wydano rozkaz zburzenia flagi narodowej w Tokaju. Mur oporowy, pod którym została umieszczona, przez długi czas stał pusty.

50
Tokaj

W 1973 roku, z okazji 900-lecia powstania miasta, odstonięto wykonaną z żelaznych prętów ścienną kompozycję pt.: „**Winobranie**”⁵⁴, zaprojektowaną przez Tibora Tenkácsa. W 2010 roku dzieło zdjęto i po renowacji, w 2013 roku, umieszczono je na ścianie jednego z domów mieszkalnych. W tym samym roku z inicjatywy obywateli miasta, został również odtworzony Pomnik Flagi Narodowej.

Na rynku możemy zobaczyć odlaną z brązu mapę Tokaju – Hegyalji⁵³, którą otaczają zasłużone dla rozwoju regionu postacie historyczne.

Figura **św. Jana Nepomucena** z 1802 roku, (patrona dróg, mostów i miejsc przepraw), stojąca przy moście drogowym, w czasie jego remontu w latach 50. XX wieku, została przeniesiona na swoje obecne miejsce, obok kościoła rzymskokatolickiego. Niedaleko od niej znajdują się rzeźby **św. Jadwigi i Władysława II Jagiellończyka**, wykonane przez najsztywniejszych litewskich artystów i odstonięte we wrześniu 2021 r. w obecności ambasadorów Litwy i Polski.

Z Do tematu wina nawiązują, stojąca na rynku rzeźba **Bachusa**⁵⁷, znajdująca się na sąsiedniej ulicy **Dziewczyna depcząca winogrona**⁵⁶ oraz zdobiąca ścianę jednej z restauracji rzeźba **Pijącego wina**⁵⁵.

53

54

55

57

56

51
Tokaj

W pobliżu wejścia do teatru znajdziemy **gwiazdy winiarzy z Hegyalja, uhonorowanych nagrodą „Winiarz nad winiarzami”⁵⁸** oraz rzeźby **Parku Pamięci Tokajskiego Regionu Winiarskiego⁵⁹**. Wśród nich XVI wiecznego Paracelsusa, który badał skład win tokajskich i ich lecznicze działanie oraz wykonane z brązu popiersie Dr Józsefa Szabó, który jako pierwszy sporządził mapę geologiczną regionu Tokaj - Hegyalja.

Oprócz tego, place i domy miasta **zdobi wiele wykonanych z kutego żelaza ozdób**. Warte obejrzenia są **Pluskająca fontanna⁶⁰, herb miasta Tokaj, bramy wielu winiarni, szyldy warsztatów i sklepów**. Lista skarbów, które skrywa to miasto, a zwłaszcza łączących się z nimi historii, wydaje się nie mieć końca.

59

PARACELSUS
1493-1541
ORVOSALKIMISTA
ELSŐKÉNT VITTE EURÓPÁRA
A TOKAJI BŐR ÜZENETET,
MEGALAPOZVA ANNAK
VILÁGHÍRÉT

60

Piwnice

Piwnica Demeter Zoltán

Tokaj, Vasvári Pál utca 3, 3910
+36 20 806 0000

Ten urodzony w Sátoraljaújhely winiarz odwiedził wiele krajów znanych z produkcji tego trunku i ma swoim kącie wiele wybitnych osiągnięć: jest także prekursorem w dziedzinie “rewolucji szampana,” działań winnego sektora gospodarki oraz pracy w inicjatywach społecznych. Celem jego działań jest zrozumienie przeszłości rejonu i budowa jego przyszłości. Pod względem jakości jest perfekcjonistą, który o od samego rana zaczyna realizację swych planów, wcielając je w życie. Sam o sobie mówi: „działać skutecznie można jedynie pozostając całkowicie wolnym”. Obok swych niezmiennych pod względem jakości win, pozwala man rozsmakować się w tutejszych gatunkach i winnicach, w ich najczystszej postaci i formie, poprzez kompozycje takie jak: Őszhegy z muskatem, Veres z furmintem, czy Szerelmi z hárslevelű.

Piwnica Balassa

Tokaj, Hegyalja út 37, 3910
+36 30 331 7227

István Balassa to jeden z młodych tytanów regionu. Od 2005 roku, poczynawszy od pierwszych wyprodukowanych roczników, dążył do osiągnięcia jak najwyższej koncentracji smaku. Pragnie w swoich winach jak najlepiej oddać charakter winorośli i podłoża. Co roku na szczególną uwagę zasługuje wyprodukowany przez niego wieloletni faworyt, Mézes-Mály. Jeśli nadarzy się ku temu okazja, nie przegapcie także słodkich win, których wybór jest również nie mały. Pomimo dość purytańskich warunków panujących w jego piwnicach, bogaty smak szerokiej gamy tych win charakteryzuje się rozpoznawalnym stylem.

Piwnica Gizella

Tokaj, Dienes utca 78, 3910
+36 20 233 3212

Skromności i sumienna praca rodziny Szilágyi, sprawia, że wizyta w ich piwnicach pozwala nam zrelaksować się i odpocząć. László Szilágyi, stojąc od zawsze na straży wartości rodzinnych, nigdy nie podjął pracy w dużych zakładach produkcyjnych. Choć nie urodził się w Hegyalja, wytwarza swoje wina z takim profesjonalizmem, że efektów pozazdrościć mogą mu nawet największe autorytety. Centralnym punktem produkcji jest winnica Szil Valley w Tarcal, z jej wspaniałym lessowym podłożem. Dobra renoma jaką się cieszy, potwierdza jakość produkowanego tu wina typu terroir. Pomimo prowadzonych tu eksperymentów i wysokiej jakości produktów,

odziedziczony po dziadku majątek Gizelli, zachował swój prosty, purytański charakter.

Piwnica Sauska

Tokaj, József Attila u. 2, 3910
+36 47 552 155

To Tokaj w kosmopolitycznym wydaniu. Odnoszący sukcesy biznesmeni, Krisztián Sauska przybył do Tokaju z niecodziennymi ambicjami i wyrafinowanym światowym gustem i w latach 90-tych rozpoczął budowę swojej tutejszej posiadłości (później założył również winnicę w okolicy Villány). Stosując absolutnie nowoczesne metody, uczynił głównym profilem firmy wina wytrawne i musujące. Oprócz doskonałych lekkich, świeżych w smaku win i znanych na świecie odmian, wspomnieć również należy o eksperymentach z winami musującymi, dzięki którym piwnica ta wyróżnia się spośród innych krajowych firm. Centrum posiadłości z budynku kasyna w Tokaju zostanie wkrótce przeniesione na wzgórze Padi w miejscowości Rátka, co zapewni firmie odpowiednie zaplecze przerobowe i gastronomiczne.

Piwnica Dobogó

Tokaj, Dózsa György út 1, 3910
+36 47 552 147
+36 30 576 9736

Historia tej nazwy sięga 1869 roku. Miejscowi winoroślarze korzystali z powozów konnych, a w piwnicy słycać było „dobogás” – głośny łomot podków. Słowo „Dobogó” natomiast oznacza również podium i faktycznie; nowoczesne wina tej piwnicy, produkowane przez firmę Zwack rzeczywiście zdobywają podia w większości konkursów. Firma posiada przejrzystą, nie przesadnie rozbudowaną paletę produktów, osadzonych na niezawodnej podstawie, którą jest furmint. Wytwarzane są od 2003 roku. Dzięki późnym zbiorom wysmienitej „Mylitty”, w piwnicy zawsze znajdzie się jakieś wyjątkowe wino „aszú”. W dobrych latach można tu również skosztować jednego z najbardziej zaskakujących czerwonych win regionu, „Izabella Street”, produkowanego na bazie pinot noir (winnica Úrágya). A za wszystkim tym stoi winiarz Attila Domokos, który od 2003 roku swoją wiedzę i doświadczeniem niezłomnie wspiera wysiłki firmy.

Piwnica Hímesudvar

Tokaj, Bem út 2, 3910
+36 47 352 416
+36 20 222 2301

Taką nazwę otrzymał Tokaj w kronice Gesta Hungarorum z XII w. Piwnicę Pétera Várhelyi wypełnia atmosfera spokoju. To prawdziwy, czekający na odkrycie skarb, tak jak ptak żońta umieszczony w ich logo; jej cudowne barwy możemy zobaczyć dopiero, gdy się do niej zbliżymy. Winnica położona jest na lessowych wzgórzach w pobliżu Tokaju. Rodzina Várhelyi nie lubi zwracać na siebie uwagi i choć niewielu zauważa ich pełną poświęcenia pracę, to właśnie oni, jako jedni z pierwszych, zaczęli na lessowych glebach uprawę w stylu terroir i są też niezrównani jeśli chodzi o gastronomię. Ich aszú rocznik 93 było pierwszym nowofalowym, nowoczesnym rodzajem tego wina. Interesujące są również ich pięknie, charakterystycznie dla rodzaju win „lessowych” butelkowane furminty. Wina ich na Węgrzech zakupić można praktycznie rzecz biorąc tylko w samej piwnicy. Stanowiący centrum posiadłości pałacyk myśliwski był własnością Jánosa Szapolyai.

Piwnica Bio Tokaj-Hétszőlő

Tokaj, Bajcsy-Zsilinszky Endre út 19-21
Rákóczi Pince: Kossuth tér 15, 3910
+36 47 352 009

Nowa forma słodkich win tokajskich związana jest również z odrodzeniem posiadłości, która w latach 90-tych otrzymała wsparcie francuskich inwestorów. Bezpretensjonalne, dobrze rozpoznawalne dzięki oryginalnemu lessowemu charakterowi produkty tej winnicy, zawsze ubarwiały paletę win tokajskich. Twórcy koncentrują się głównie na winach aszú, które uważają za swój podstawowy i najbardziej ekscytujący produkt. Spośród tego rodzaju win najważniejszą kategorią są 5 puttonyowe aszú. W procesie produkcji, używając radykalnych metod, namaczają grona aszú w muszcie. W winach tych nie chodzi głównie o moc, a raczej o elegancję i delikatną strukturę smaku. Nic nie świadczy o potencjale lessowych gleb lepiej niż fakt, że często wina aszú z roczników dojrzewających w niesprzyjających warunkach pogodowych, są również naprawdę dobre. Obecnie posiadłość została całkowicie przeorganizowana i odpowiada standardom upraw ekologicznych. Nazwa winnicy pochodzi od

rodu Garaïs (1502), który już od 1571 roku produkował tu wino aszú, tak jak również później uprawiające te ziemie szlacheckie „dynastie”. W sezonie zwiedzać możemy tę winnicę w towarzystwie polskojęzycznego przewodnika.

Piwnica Peter

Tokaj, Szerelmi Pincesor 13, 3910
+36 30 972 1050

To prawdziwa radość widzieć, że dążenie ku dobrej jakości, chęć dokonań i zaistnienia przejawia się również w działaniach właścicieli Piwnic Miłości (Szerelmi pincesor). Kilka lat temu Péter Ákos podporządkował temu celowi wszystkie swoje wysiłki, w coraz większym stopniu przejmując kontrolę nad rodzinnym majątkiem. Poprzez swoje wina, ich charakter, dizajn i piar, stara się dotrzeć do współczesnego odbiorcy i przekazać mu ekscytujący, konkretnie określony stylistycznie produkt. Rodzina zajmuje się ochroną roślin, a tereny ich upraw uważane są za jedne z najpiękniejszych w okolicy.

Piwnica Erzsébet

Tokaj, Bem József u. 16, 3910
+36 20 802 0137

Majątkiem zarządzają wspólnie Hajnalka Prácser i Miklós Prácser junior. W ich piwnicy czuje się wpływ tradycji i przemysłu wielu pokoleń; niegdyś służyła do przechowywania wina eksportowanego na stoły rosyjskiej carycy Elżbiety. Dziś łączy nowoczesne rozwiązania produkcyjne z wykorzystaniem walorów miejsca uprawy i klasycznych, beczkowych smaków. Na tereny składają się doskonałe winnice w Mád (podłoże wulkaniczne) i Tarcal (podłoże lessowe), co pozwala właścicielom prowadzić obydwa rodzaje produkcji. Mąż Hajnalki, Ronn Wiegand, posiadający fachowe doświadczenie, odgrywa ważną rolę w procesie mieszania win i określaniu ich jakości. Rodzina prowadzi również kawiarnię w centrum Tokaju.

Piwnica Paulay

Tokaj, Hajdú köz 11, 3910
+36 20 451 7789

Péter Hudák, jego rodzina, gromadka kotów i ich przepiękny dobrym nastrojem i ciepłą atmosferą dom, to jeden z najmiłszych zakątków tego regionu. Jeśli zaś chodzi o ich wina, urodzony tu gospodarz, pozostaje przy produkcji opartej o walory lessowych wzgórz i nie ma zamiaru nigdzie się wyprowadzać. W domu tym mieszkał Ede Paulay, były dyrektor Teatru Narodowego. Hudákwie przyjmują tu również spragnionych spokoju i odpoczynku gości. Oprócz win oferują pyszne przekąski i pokoje gościnne. Spacer z Péterem Hudákiem do pięknej, starej winnicy Verebes, w trakcie którego poznajemy stare, lokalne, uprawiane przez niego odmiany winorośli, to ekscytujący punkt programu.

Piwnica Benkő

Tokaj, Szerelmi pincesor, 3910
+36 20 312 0551

Balázs Kikindai wżenił się w rodzinę Benkő; według niego częścią rodzinnej karmy jest od pokoleń trwający brak męskiego potomka. Kilka lat temu Balázs zmienił więc zawód, ukończył szkołę winiarską i dołączył do swojego teścia, by pomóc mu w rozwiązywaniu codziennych, związanych z winnicą wyzwań; obecnie zarządza 4-5 hektarową posiadłością. Państwo Benkő są od dziesięcioleci obecni w piwnicach Szerelmi, gdzie wino sprzedaje się głównie „na miejscu”. Odgrywają też ważną rolę w rewitalizacji i odnowie atmosfery tych piwnic. Właściciele zakupili nowe beczki, otwierają się na bardziej nowoczesne, oferowane przez rozwój infrastruktury, metody działania, oraz biorą udział w znamienitych konkursach winiarskich, w widoczny sposób podążając ku nowym, bardziej współczesnym rozwiązaniom.

Restauracje

Restauracja Bonchida

Tokaj, Bajcsy-Zsilinszky Endre út 21, 3910
+36 47 352 632

Położona jest w centrum Tokaju, tuż obok przystani. Z tarasu roztacza się tu niezrównany widok na Cisę. Wśród specjalistów tego miejsca wyróżniają się dania rybne, a w ofercie win znajdują się produkty najbardziej znanych tokajskich winnic. Personel mówi po angielsku i niemiecku.

LaBor Bistro & boutique hotel

Tokaj, Bethlen Gábor út 1, 3910
+36 70 883 8888

Restauracja w stylu fine dining, położona przy rynku. Swoje dania przygotowuje z produktów lokalnych producentów, oferując przy tym wina wysokiej jakości, pochodzące z piwnic regionu Tokaj-Hegyalja. Zależnie od dostępności produktów znajdziemy tam dania z karty oraz codzienne lunchowe menu. Warto zwrócić uwagę na ich ofertę i nie przegapić możliwości kolacji przy lampce trunku, będącego dziełem słynnych winiarzy.

Restauracja Horgony

Tokaj, Bodrogkeresztúri út 16, 3910
+36 47 352 099

Rodzinną restauracją serwującą dania kuchni węgierskiej z zadaszonym tarasem z widokiem na Bodrog. Menu dostępne jest w języku angielskim i niemieckim, a personel mówi po angielsku.

Restauracja Terülj-terülj asztalkám

Tokaj, Dienes Pál u 109, 3910
+36 47 335 151

Na krańcach miasta, w kierunku Bodrogkeresztúr, znajduje się restauracja serwująca dania kuchni węgierskiej. Dostępne jest wielojęzyczne menu, a personel mówi po angielsku. Dzięki swojemu położeniu może nam zaoferować chwilę relaksu podczas wędrówek i wycieczek.

Tokaji Kávépörkölő Manufaktúra és Kávéház

3910 Tokaj, Bethlen Gábor út 10.
+36 47 552 008

Manufaktura ta rozpoczęła swoją działalność we wrześniu 2013 roku i znajdziemy ją w centrum Tokaju obok Muzeum Tokajskiego. Sprzedawane tu zielone kawy, pochodzą z najróżniejszych części świata, a palone są na miejscu. Celem właścicieli jest przyrządzenie jak najlepszej kawy z jak najlepszej jakości ziaren. Kawiarnia oferuje głównie specjały włoskiej szkoły baristów, ale jako bar Brew przygotowuje również kawy bez użycia maszyny do espresso. Możemy tu również zakupić tobkę kawy i w domowych pieleszach ponownie ciesząc się jej smakiem i zapachem, wspominać wycieczkę do Tokaju.

Ízes Örömetst Lekváríum

Tokaj, Bodrogheresztúri út 48/B, 3910
+36 20 338 6598

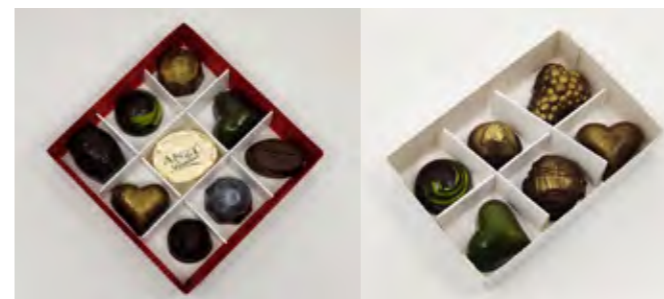
Wyjątkowe, domowe dżemy z Tokaju. Znajdziemy tu różnego rodzaju żele, konfitury, galaretki, „sery” owocowe i syropy. Wszystkie powstają z lokalnych składników, przygotowywane są w małych partiach, w domu, w wysokich temperaturach, z niewielką domieszką cukru lub miodu. Na bazie winogron, moszczu lub wina, powstają tu takie produkty jak galaretka aszú, galaretka winna czy galaretka koperkowa z muszkatem. Oprócz klasycznych dżemów owocowych autorzy tworzą kompozycje doprawiane przyprawami i czekoladą. W ich wyjątkowych w smaku dżemach warzywnych odnajdziemy aromaty lawendy, rozmarynu i czosnku. Warto tu zajrzeć na degustację.

Tokaji Édesség Bolt

Tokaj, Rákóczi út 16, 3910
+36 20 527 37 98

Sklep ze słodyczami otwarty został wiosną 2003 roku w samym sercu Tokaju. Od samego początku celem właścicieli było zwiększenie popularności węgierskich, ręcznie robionych słodyczy czekoladowych. Część z nich to wyszukane desery, a osobną kategorię stanowią czekoladki nadziewane winem Tokaj i aszú – najpopularniejszy produkt firmy. W ostatnich latach oferta została znacznie poszerzona, stosownie do rosnącego nią zainteresowania. Znajdziemy tu również wiele wysmienionych, tokajskich win, herbat liściastych, słodkich drażetek i przedmiotów z ceramiki.

BAZ Beer

Tokaj, Tarcali út 95, 3910
+ 36 30 664 9080

Browar ten otworzył swoje podwoje w 2018 roku, u podnóża wzgórza Tokaji. Celem powstania tego miejsca było między innymi udostępnienie, obok oferowanych w Tokaju win, lokalnie produkowanych, gatunkowych piw. W asortymencie sklepu znajdują się powszechniej lubiane i konsumowane piwa typu lager i ale, jak również bardziej wyszukane piwa typu craft (np. gose). Browar planuje w przyszłości położyć większy nacisk na charakter lokalny swoich wyrobów: oprócz wykorzystania dostępnych na miejscu surowców, rozpocząć zamierza wytwarzanie piwa leżakującego w beczkach z Tokaju-Hegyalja. Obiekt jest udostępniony do zwiedzania w grupach od 5 do 20 osób, po wcześniejszym uzgodnieniu. Spacer trwa około półtorej godziny, a w cenę wliczono degustację 6 produktów.

Tokaji Vízitúra Központ

Tokaj, Bodrogeresztúri út 5, 3910
+36 20 413 0979

Położone w pobliżu tokajskiej Kotliny Festiwalowej centrum, oferuje miłośnikom sportów wodnych szeroką gamę sprzętu i możliwości. Znajdziemy tu deski SUP (z pedałami i bez), 1 i 2 osobowe, stabilne, morskie kajaki, 4 osobowe łodzie kenu, kajaki sit on top oraz surf ski. Na niezapomnianą wodną wycieczkę możemy się wybrać 10 osobową łodzią w kształcie smoka. Centrum zajmuje się także organizacją wycieczek i udostępnianiem przewodników. Zapewnia przewóz sprzętu wodnego i ludzi, jak również pola namiotowe. Na terenie znajdziemy kawiarnię i bufet. Wyruszając stąd bez trudu dotrzemy do ujścia rzeki Bodrog i Cisy, jak również do Parku Krajobrazowego Bodrogzug.

Wakacje na łodzi MAHART

3910, Tokaj, Bodrogeresztúri út 5
+36 70 670 0578

Odkryj nietkniętą przyrodę Jeziora Cisy, poznaj przesiąkniętą historią okolice Bodrog, wypij kieliszek wina w tokajskich winnicach

podróży. Znajdziemy na nich dobrze wyposażoną kuchnię, w której pocujemy się jak w domu. Każda z łodzi posiada 2 łazienki, a w chłodniejsze dni, włączyć możemy ogrzewanie, które zapewni nam komfortowy wypoczynek. Zależnie od rozmiarów wypożyczyć możemy łódź 4 (Quattro), 6 (Sixto) lub 8 (Octo) - osobową, a w razie potrzeby poprosić o 2 osobowe dodatkowe łóżko.

Statek spacerowy

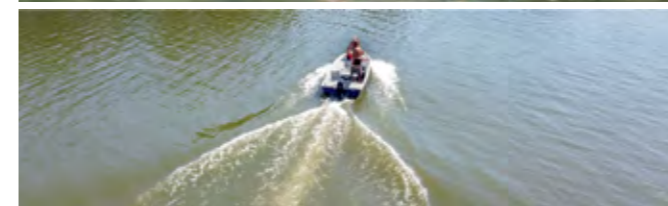
Tokaj, Bajcsy-Zsilinszky u 21, 3910
+36 47 552 187

Od kwietnia do października z portu obok dużego parkingu pod mostem drogowym kursuje statek spacerowy. Popłyniemy nim wzdłuż rzeki Bodrog obok Tokaju do ujścia rzeki Zsaró, a potem zawrócimy i Cisą dotrzemy aż na plażę. Po godzinie statek kończy swą wycieczkę w tym samym miejscu, w którym zabrał swoich pasażerów.

Baza łodzi kenu – wycieczki łodzią motorową i wypożyczalnia

Bethlen Gábor utca 53.
+36 20 334 61 59

Od wiosny do jesieni (przy sprzyjającej pogodzie) można wybrać się na wycieczkę motorówką po Cisie i rzece Bodrog. Ci, którzy nie mają ochoty dostosowywać się do rozkładu jazdy lub samodzielnie wiosłować, mogą wypożyczyć motorówkę, którą prowadzi się bez uprawnień.

Tor narciarski

Dojazd autem od strony Tarcalu w kierunku wieży telewizyjnej.

Stok nie jest naśnieżany, ale przy odpowiedniej pogodzie stanowi idealne miejsce dla początkujących narciarzy. Nie znajdziemy tu jednak wypożyczalni sprzętu.

Wypożyczalnia rowerów

Biuro Tourinform
Tokaj, Serház út 1, 3910
+36 47 352125

Böne Vendégház és Borozó (Gospoda z winiarnią Böne)
Tokaj, Bethlen Gábor út 20, 3910
+36 30 278 9196 +36 20 334 61 59

Rowery miejskie wypożyczyć można w biurze informacji turystycznej Tourinform, w Tokaju. A dokąd na nich wyruszyć? Drogami spacerowymi wzdłuż rzek, ścieżką rowerową w kierunku Nyíregyháza lub ścieżką rowerową wokół wzgórza Kopasz, która już niedługo zostanie oddana do użytku.

Spacery po mieście z przewodnikiem

+36 20 957 60 66
info@tokajiseta.hu

Po uprzednich ustaleniach możemy wyruszyć na zwiedzanie miasta organizowane z udziałem angielskojęzycznego przewodnika. Spacery zaplanowane są tematycznie. Oprócz tych, w czasie których otrzymamy ogólne, a jednak nie do końca przez wszystkich znane informacje, możemy spróbować się na przechadzkę przybliżającą historię tokajskich kościołów, pamiątki po żyjących tu greckich kupcach jak również wybrać trasę kończącą się degustacją wina.

Programy kulturalne

Festiwal Muzyki Ulicznej w Tokaju

Przez 3 dni maja, w 15 punktach śródmieścia Tokaju, organizowane są występy ponad 300 muzyków. To barwny korał oryginalnych instrumentów, stylów muzycznych i wykonawców. Podczas tutejszego Konkursu Muzyki Ulicznej zagłosować możemy na własnego faworyta. Imprezie towarzyszy organizowany w tym czasie kiermasz rzemieślniczy, na którego stoiskach znajdziemy wymienite jedzenie i najlepsze tokajskie wina.

Tokajskie Dni Wina

Na początku czerwca, przez 3 dni, lokalne winnice oferują trunki, degustacje potraw, wycieczki po winnicach i koncerty muzyki rozrywkowej. W czasie trwania imprezy odwiedzić możemy wiele okolicznych miejsc i piwnic, skosztować lokalnych przysmaków i zakupić wyroby tutejszych producentów, którzy oferują swoje specjały i artykuły rękodzieła artystycznego na organizowanym tu targu.

Letnia Akademia Crescendo

Przez dwa tygodnie na przełomie lipca i sierpnia wybitni soliści europejskich i amerykańskich orkiestr oraz pedagodzy uczelni muzycznych, szkół tanecznych i artystycznych prowadzą intensywne, średnie i zaawansowane kursy dla przybyłej tu z wielu krajów młodzieży, zamierzającej przystąpić do egzaminów na studia artystyczne. Po przedpołudniowych zamkniętych próbach i zajęciach, w dalszej części dnia, organizowanych jest szereg bezpłatnych występów solowych, koncertów kameralnych oraz wystaw. W niedziele nauczyciele i uczniowie biorą także udział w mszach i nabożeństwach.

Festiwal w Zemplén

Ten od ponad 30 lat istniejący festiwal, oferujący kompleksowe programy kulturalne, turystyczne i gastronomiczne, jest największą tego typu letnią imprezą w regionie północnych Węgier. Podczas festiwalu, przez 10 dni od połowy sierpnia, w wielu osadach Tokaj-Hegyalja odbywają się koncerty muzyki poważnej i rozrywkowej oraz wystawy.

Winobranie

Impreza organizowana od ponad 70 lat, odbywa się w pierwszy weekend października. Obejrzieć możemy podczas niej miejską paradę, odwiedzić kiermasz rękodzieła, wziąć udział w licznych interesujących programach i napić się dobrego wina.

Bodrogkeresztúr

Polskie miasto siostrzane:
Wielopole Skrzyńskie

Historia osady

Średniowieczna historia Bodrogkeresztúr jest ściśle związana z historią Tokaju, centrum regionalnej władzy, ponieważ w średniowieczu obie te osady należały zazwyczaj do jednego właściciela. Nazwę osady tłumaczy również historia; wiemy, że Tokaj i jego majątki, król András II przekazał w XII wieku, powracającym z Ziemi Świętej krzyżowcom. Oni zaś, prawdopodobnie u północnego podnóża wzgórza tokajskiego, na południe od osady, wybudowali szpital i kościół, które zniszczone zostały podczas najazdu tatarskiego. Wzniesioną przez nich później, już na terenie Bodrogkeresztúr świątynię, stojącą w miejscu dzisiejszego kościoła rzymskokatolickiego, nazwali kościołem Świętego Krzyża. Stąd pochodzi nazwa osady; założona przez Panów Krzyża (rycerzy zakonu) w pobliżu rzeki Bodrog.

Jednakże Bodrogkeresztúr słynie nie tylko z tego. Na tym terenie, w ciągu ostatnich 100 lat, dokonano ważnych odkryć archeologicznych. W 1920 roku znaleziono tu pierwszy, odkryty na Węgrzech, cmentarz z epoki miedzi. Od niego pochodzi nazwa – kultura Bodrogkeresztúru ze środkowego eneolitu (epoki miedzi). Co więcej, podczas budowy wiodącej do Tokaju drogi, w południowej części osady, jeden z pierwszych wybitnych węgierskich archeologów, Ferenc Tompa, ustalił powiązania stratygraficzne z chronologią neolitu i wczesnej epoki miedzi na Węgrzech. Nieco wcześniej zaś, na wzgórzu Dereszla odnaleziono przedmioty z brązu w liczbie ponad 100 sztuk. Stanowią one prawdopodobnie część własności mistrza z epoki środka brązu (ok. 1500 r. p.n.e.), który prawdopodobnie ukrył je razem z narzędziami, w celu późniejszego ich wykorzystania. Pośród

nich odnajdziemy, obok narzędzi codziennego użytku (siekiery czy sierpy), również bardziej unikatowe artefakty, jak np. drewniana tarcza z pozostałościami zdobień wykonanych z brązu.

Najstynniejszego znaleziska dokonano jednak podczas budowy drogi numer 37 wiodącej przez Keresztúr, pogłębiając skarpe na zboczu wzgórza, na terenie posiadłości barona Ernő Széchényi-Wolkensteina. Zastępno ono na świecie jako **skarby Dereszli**¹, a składają się na niego, odnalezione w glinianym garnku, złote klamry do włosów, bransoletki i złota korona. Uratowanie odnalezionych przedmiotów i późniejsze wykopaliska, a w tym odkrycie cmentarza z epoki miedzi, są również zasługą zaangażowanego w to przedsięwzięcie i finansowo je wspierającego barona.

Poza znajdującymi się w południowej części osady pozostałościami z czasu neolitu, epoki miedzi i brązu, odkryto również część osady z czasów cesarstwa. Mimo, że nie znaleziono jeszcze materiału o tym świadczącego, miejsce to mogło również odgrywać ważną rolę w okresie zajęcia ojczyzny przez Węgrów.

Pewne jest natomiast, że między XII a XIV wiekiem, znaczącą rolę w życiu osady odegrali krzyżowcy. Oprócz informacji na temat tego okresu, mamy jeszcze inne, pochodzące z początku XIII wieku, dane dotyczące Bodrogkeresztúr. Ówczesnie właścicielami tych ziem byli Artolf i Prud z rodu Aba, założyciele żyjącej w Keresztúr (który z pewnością możemy przyjąć za Bodrogkeresztúr) linii tego rodu. Powinniśmy zatem przyjąć, że istnieje możliwość, iż jeszcze przed pojawieniem się na tych terenach krzyżowców, lub równoległe z ich obecnością, już w XI-XII wieku, Bodrogkeresztúr należał do rodu Aba. Wiemy też na pewno, że po okresie najazdów tatarskich źródła nie wspominają już o tym rodzie. Prud (Prügy), syn Artolfa wybudował monaster w miejscowości Prügy i prawdopodobnie tam przeniósł swoją siedzibę.

Między XIII a XIV wiekiem ziemie te należały do krzyżowców, aż do 1459 roku, kiedy przejęła je rodzina Szapolyai, a później rodzina Rakoczycy i Habsburgowie.

Niedawno odkryto i odnowiono tutejszy **średniowieczny kościół**²⁻⁵. Jego gotycka część pochodzi z końca XIV wieku. Wiemy też, że renowacji i przebudowy z lat 1481-1520 dokonała rodzina Szapolyai, o czym świadczą znaleziska archeologiczne oraz pochodzące z trzech okresów przepiękne freski i malowidła.

W XVI wieku do osady jak i do kościoła wkroczyła reformacja. Piękne polichromie i gotyckie rzeźby zostały pokryte wapnem i zniszczone. Do wnętrza wprowadzono charakterystyczny dla reformacji purytański styl. W XVIII w. kościół zostaje przebudowany i odnowiony w stylu barokowym. Zmiany i renowacja przeprowadzone w XIX wieku świadczą o zamożności żyjącej w mieście szlachty. W latach 20-tych XX wieku, właściciel miejscowej cegielni, rodzina Bodroghi-Wenglárcsik, dobudowała do kościoła neogotycką kaplicę.

Losy tego kościoła obrazują jednocześnie historię osady. Najstarsze budynki miejscowości usytuowane są wzdłuż średniowiecznej, głównej ulicy. Zabudowa rozszerza się przed zachodnim wejściem kościoła, przechodząc stopniowo w rynek, a należą do niej takie obiekty jak średniowieczny dom mieszkalny i piwnica na dziedzińcu dworu Máriássy, dawna plebania kościoła katolickiego, a także, odkryty w 2011 roku na dziedzińcu barokowego pałacu winnicy Fülek, średniowieczny dom z piwnicą.

Pałac winnicy Fülek jest pięknie zachowanym przykładem XVIII-wiecznej architektury. Dawne zamki Széchényi-Wolkensteina niestety nie miały tyle szczęścia. Jeden z nich został całkowicie zniszczony, drugi zachował się częściowo, a jego budynki przynależą dziś do obecnego domu opieki. Nie podjęto jeszcze decyzji dotyczących dalszych losów, stojących przy głównej ulicy miasta (Kossuth utca), niszczących budynków barokowych.

Bodrogkeresztúr odegrał też ważną rolę w czasie walk niepodległościowych w latach 1848-1849. Zwycięska bitwa pod Keresztúrem była ważnym wydarzeniem tej wojny. Przypomina o niej postawiona w mieście pamiątkowa kolumna.

Będąc w Bodrogkeresztúr warto wybrać się na wznoszące się nad osadą wzgórze Dereszla, gdzie w epoce brązu (3500 lat temu) znajdowała się ufortyfikowana osada. Podziwiać stąd można również przepiękny widok na Bodrog i wzgórze zamkowe Bodrogkisfalud. To w tym miejscu stał najprawdopodobniej zamek rodziny Aba. Oprócz tego znajduje się tu również chasydzki cmentarz żydowski, z grobem cadyka Reb Steinera Sája, odwiedzanym przez Żydów z całego świata.

Atrakcje turystyczne Bodrogkeresztúr

Nasz spacer zaczniemy od Domu Gminy (Falúház). W jego piwnicach, po rekonstrukcji, utworzono interaktywne muzeum o nazwie **Skarbiec** (Keresztúri Kincsestár)⁶⁻⁷. Zaaranżowana w czterech salach multimedialna wystawa, prezentuje ciekawostki z okolicznych osad: łowienie ryb na rzece Bodrog, wierną kopię złotych klejnotów skarbu Dereszla oraz kompilację znalezisk archeologicznych, określanych jako kultura Bodrogkeresztúr. Idąc dalej, na północ, możemy zobaczyć fontannę z wodą pitną, w formie dwumetrowego **Gryfa**⁸.

6

7

8

Wykonana została w 2010 roku ze sztucznego kamienia. Gryf to ogromna i budząca grozę siła, która, jeśli naprawdę staniemy się jej godni, może wnieść nas na wyżyny, dla innych niedostępne. Tutaj poi on spragnionych wędrowców, płynącą z własnego ciała, życiodajną wodą. Z jego postacią spotykamy się w jednej z węgierskich legend. Posąg zwrócony jest w stronę Bodrogköz, gdzie znajdują się groby wozów z okresu zajęcia ojczyzny. Podobizny gryfa były wtedy powszechnie spotykane.

Zaledwie kilka domów dalej znajduje się **dom cadyka**⁹ Steinera Sajele. W budynku mieści się obecnie żydowski centrum pielgrzymkowe. Wędrowcy mają tu okazję odpocząć i spróbować koszernej

9

kuchni. Budynek ten, jak również znajdujący się na wzgórzu Dereszla żydowski cmentarz, są ważnymi punktami na tematycznym szlaku Śladami Cadyków. Zmarły w 1925 r. rabin Steiner Sajele, znany ze swej działalności filantropijnej, był uczniem równie słynnego znawcy Talmudu, rabina Friedmana

Herschele (Friedman Cvi Hirsch), pochodzącego z miejscowości Olaszliszka. W rocznicę jego śmierci, **grób**¹⁰⁻¹¹ odwiedzają pielgrzymi z całego świata.

Niedaleko domu rabina, kierując się na północ, znajdujemy **dom Rakoczego**¹², **najstarszą świecką budowlę osady**. Wzniesiony w stylu wczesnobarokowym w XVII wieku dwór, został przebudowany w wieku XVIII. W chwili obecnej nie jest udostępniony do zwiedzania. Naprzeciwko niego, w kierunku rzeki Bodrog, znajduje się **Centrum Turystyczne**¹³ a w nim biuro Parku Narodowego Aggtelek. Jeśli przyjrzymy mu się bliżej, odkryjemy, że budynek posiada cechy charakterystyczne dla synagog. Faktycznie, ten dawny kościół zbudowany został w 1809 roku jako synagoga, o czym świadczy 5 po każdej stronie umieszczonych dużych okien, w górnej części zakończonych motywem koniczyny oraz załamana linia mansardowego dachu.

10

11

12

13

Wędrując przez osadę z pewnością zauważysz, że prawie na każdym słupie znajdują się bocianie gniazda. Wiosną prawie każde z nich jest zamieszkałe. W 2022 roku centrum przygotowało wielkoformatową wystawę, której celem było propagowanie ochrony bocianów. Ten interaktywny program był ekscytującym wydarzeniem dla dzieci i dorosłych. Przez długi czas „mieszkańcem” osady był Filip, bocian biały, który nawet zimą nie opuszczał Bodrogkeresztúr.

Kilka kroków od budynku Centrum Turystycznego znajduje się **Park Siedmiu Wodźów** (Hétvezér park – Millecentenáriumi emlékmű). W 1996 roku, w 1100. rocznicę zajęcia ojczyzny, na brzegach Bodrogu ustawiono dwumetrowe, drewniane rzeźby, przedstawiające siedmiu wodźów plemion węgierskich. Kielich i flaga symbolizują tu braterstwo krwi. Rzeźby są dziełem Tibora Sárosi, a cokoly zostały wykonane z kamienia z Bodrogkeresztúr.

Podążając z biegiem rzeki Bodrog, na dużym skrzyżowaniu skrócić możemy w prawo. Droga ta doprowadzi nas do Bodrogkisfalud. Zatrzymajmy się jednak jeszcze na chwilę przy piwnicy Dereszla. Kula armatnia w jej ścianie przypomina o toczonych na tym terenie walkach okresu 1848/49. Jeśli potem skrócimy w lewo, w ulicę Felső, to spoglądając w dół, podziwiać będziemy mogli widok na rzekę i Bodrogköz. Wkrótce zaś dotrzemy do kościoła reformatów. Kamień węgielny świątyni położono w 1786 roku, a budowę ukończono w 1807 r. Zamieszkująca strych kościoła kolonia nietoperzy jest jedną z największych populacji tych zwierząt w Europie.

14

78

Bodrogkeresztúr

15

79

Bodrogkeresztúr

Po przejściu niespełna 500 metrów, dotrzemy do **kościół rzymskokatolickiego** ¹⁶. To najstarszy budynek osady i przypuszczalnie wzięła ona swoją nazwę właśnie od kościoła pod wezwaniem Świętego Krzyża. Fundamenty budowli powstały około 1220 roku. Swoją obecną, późno gotycką formę, otrzymała w latach 1481-1520. Kościół ten niszczyły liczne pożary. Wyremontowany i rozbudowany został w 1896 roku. W 2017 roku rozpoczęto tu prace archeologiczne i odbudowę obiektu. Kontynuując spacer schodami w dół, zejdziemy do punktu początkowego naszej wędrowki a idąc dalej prosto, dotrzemy do rozwidlenia, na którym znajdziemy tablicę z napisem: „Punkt widokowy” (Kilátó). Wyruszając we wskazanym kierunku, pokonując

jeszcze jedno „piętro” a potem skręcając w prawo dojdziemy do **cerkwi greckokatolickiej** ¹⁷. Wybudowano ją w 1782 roku na cześć Wielkiego Męczennika, św. Jerzego. Obraz umieszczony na ołtarzu, za ikonostasem, jest kopią ikony Madonny z Máriapócs.

Kierując się od kościoła przez cmentarz, w prawo, dojdziemy na parking. To tu znajduje się cmentarz żydowski i grób cadyka. Jeśli pójdziemy trochę dalej na północ, dotrzemy do **Punktu Widokowego Panorama** ¹⁸⁻¹⁹ (Panoráma Kilátó), położonego na szczycie wzgórza Dereszla. W dole, pod nami płynie Bodrog, a w oddali widać pasmo górskie Eperjes - Tokaj, winnicę i posiadłość Patricius, winnicę Kincsem w Tolcsva oraz wieżę kościoła w Olaszliszka, przypominającą swym kształtem basztę. Przy dobrej pogodzie widoczne są również wieże zamku Sárospatak i kościoła św. Elżbiety. Odwracając się o 180 stopni, zobaczymy Wzgórze Tokajskie. Do punktu widokowego dojechać można również samochodem lub motocyklem, trasą wiodącą przez ulice: Kossuth utca – Iskolaköz – Temető utca lub Felső utca.

Zjeżdżając z punktu widokowego ulicami Óvásártéra i Dózsa, dotrzemy do drogi prowadzącej do Tarcalu, a jadąc nią dalej do **Muzeum Acetania** ²⁰ czyli muzeum octu. Założyciele tego obiektu pragnęli przywrócić tradycje związane z tutejszym winem i produkcją winnego octu, które w XIX wieku zaczęły zanikać. Muzeum prezentuje to prądowe rzemiosło, jego pochodzenie, zaplecze naukowe i kulturalne oraz barwną paletę swych produktów. Przy pomocy najnowszych technologii, zwiedzający mogą zapoznać się z historią octu winnego, metodami jego wytwarzania, różnorodnością używanych surowców i możliwościami ich zastosowania. Ponadto można tu skosztować wielu wyjątkowych owoców i octów winnych, które dostarczą nam niezapomnianych wrażeń smakowych.

Przed wyprawą do Tarcal warto udać się na **wzgórze Henye**²¹, z którego roztaczają się niezrównane widoki na miasto i Bodrogköz. **Budynek Winiarni Henye**²²⁻²³ należącej do Winnicy Derezsla został

ukończony w 2014 roku. Począwszy od roku 2015 produkowane są tutaj wina wytrawne i szampany. Henye Wine Bar & Guesthouse, na górnym poziomie budynku, otwarty został w 2017 roku.

Piwnice

Piwnica Bott

Bodrogkeresztúr, Dózsa György u 1-3, 3916
+36 20 216 6380

Gospodarze tego miejsca zajmują ważne miejsce wśród dzisiejszych winiarzy Hegyalja, a ich wina, z biegiem lat, stają się coraz bardziej wyrafinowane. To sympatyczne małżeństwo wniosło do Hegyalji szczególną atmosferę i energię; piwnica Judit (Bott) Bodó i Józsefa Bodó wciąż się rozwija i rozbudowuje. Obecną jej siedzibą jest budynek dawnej fabryki ceramiki w Bodrogkeresztúr. Chociaż właściciele przybyli tu z daleka, czują się głęboko związani z Hegyalją i odgrywają aktywną rolę w działaniach lokalnej społeczności. Ich wina należą pod względem stylu do jednych z najlepszych w regionie. Łączą w sobie elegancję, głębię smaku, wyważenie i naturalność. Wina wytrawne selekcionowane są według winnic. Wiele mówi również fakt, że w ostatnich latach ich produkty, zarówno w kraju jak i zagranicą rozchodzą się w takim tempie, że ci, którzy chcą je zdobyć, muszą wykazać się refleksem. Spotkanie z tą parą, jak i degustacja ich win przysporzyć mogą wiele przyjemności.

Piwnica Nobilis

3916 Bodrogkeresztúr, Kossuth Lajos utca 103.
+36 20 391 83 28

Sarolta Bárdos to zawsze entuzjastyczna i zaangażowana w rozwój Bodrogkeresztúr mieszkanka tej osady. Od dawna zachwyca konsumentów swoimi czystymi, oryginalnymi, wysokiej jakości

winami i winami musującymi. Wraz z mężem Péterem Molnárem są dziś w Hegyalja znanymi postaciami. Pracowali w najlepszych, tutejszych piwnicach. Ich posiadłość, tak pod względem terenów jak i asortymentu, tworzy przejrzysty i jednolity wizerunek firmy. Niektóre z winnic odziedziczyli po dziadkach i poza nimi nikt inny nie uprawia z bocz Barakonyi i Csirke-mál. Tworzą wino o rozpoznawalnym, oryginalnym smaku. Uwagę przykuwa panująca tu, wszechobecna harmonia; równowaga zachowana w winach, gruntach uprawnych, równowaga między środowiskiem naturalnym a zabudowaniami. Naprzeciwko ich ze smakiem odnowionej wiejskiej chaty, znajduje się również mały pensjonat dla gości. Tarasik zbudowany w winnicy jest idealnym miejscem do degustacji win w towarzystwie ich wytwórcy. Od 2015 roku prowadzą gospodarstwo ekologiczne.

Winnica Derezsla i Piwnica Henye

Bodrogkeresztúr, Felső u. 2, 3916
+36 30 456 4717

Historia Derezsli to historia Węgier. Miejsce to przywrócił do życia francuski kapitał. Wielka posiadłość nad rzeką Bodrog miała, po upadku komunizmu, kilku właścicieli. Po długich poszukiwaniach nowej drogi, momentem przełomowym był rok 2000. Energiczny rozwój i inwestycje ostatnich lat są kontynuowane z udziałem Winiarni Henye, przy wsparciu, tym razem węgierskiego już kapitału. Obok win dostępnych w supermarketach (Dorombor), mają w swej ofercie również całą gamę doskonałych aszú, które

odniosły międzynarodowy sukces. Nie dziwi również fakt, że były właściciel majątku ziemskiego w Szampanii skierował swą uwagę na wina musujące. Winiarnia Henye powstała dokładnie w tym celu, jednocześnie jednak jest miejscem towarzyskich spotkań i lokalem gastronomicznym. Dzięki różnorodności posiadanych winnic, właściciele mogą zaprezentować wina z różnych typów upraw.

Piwnica Füleky

Bodrogkeresztúr, Iskola köz 15, 3916
+36 20 971 6783

Niezwykłe interesujący kompleks budynków przy jednej z najbardziej klimatycznych ulic Keresztúr. Już pierwsze, wyprodukowane tu na początku XXI wieku wina dowiodły doskonałego potencjału tych winnic. Piwnica została założona przez inwestorów z Południowego Tyrolu, a zmiana właściciela nastąpiła w 2007 roku. György Brezovcsik (syn László Brezovcsika, uprawiającego odmianę Kabar), przebył długą drogę, zanim trafił do Füleky jako główny winiarz. Majątek dopiero w 2010 roku nabral nowocześniejszego oblicza, jednakże już w roku następnym zwyciężył w konkursie ArchDaily (konkurując z budynkiem Formuły 1 McLaren) w kategorii przemysłowej. Odsztawowany, barokowy, znajdujący się obok winnicy dwór Füleky, wygląda równie wspaniale. Zaplecze historyczno-kulturowe i nowe technologiczne rozwiązania, pozwalają na produkcję wina, które z powodzeniem konkurować może na rynkach międzynarodowych.

84

Bodrogkeresztúr

Restauracje

Bistro Derezsla

Bodrogkeresztúr, Kossuth u. 2, 3916
+36 30 678 2273

Naprzeciw 600-letniej winnicy Derezsla, po drugiej stronie ulicy, stoi budynek, z którego podziwiać możemy widok na Bodrog. Znajduje się tu restauracja w stylu fine dining z ogromnymi, wychodzącymi na rzekę oknami. Krótkie, przejrzyste menu skomponowane zostało w oparciu o lokalne produkty i oferuje wiele dań rybnych, zainspirowanych bliskością rzeki.

Restauracja Lebujs

Bodrogkeresztúr, Lebujs-kanyar 3838, 3916
+36 20 944 9351

Według pewnej legendy, kupcy wracający do domu z jarmarku w Bodrogkeresztúr, zostali napadnięci na tym właśnie zakręcie przez ukrytych w zaroślach bandytów. Stąd pochodzić może nazwa tej karczmy. Mimo, że budynek znajduje się w połowie drogi między Tokajem a Bodrogkeresztúr, stojąc nieco na uboczu, warto go jednak odwiedzić ze względu na węgierską kuchnię i oferowane tu dania rybne.

85

Bodrogkeresztúr

Wyroby lokalnych producentów

Acetania – degustacja octu winnego

Bodrogkeresztúr, Tarcali u. 22, 3916
+36 30 525 40 49

W części muzealnej obiektu zwiedzający, z pomocą najnowszych technologii, poznać mogą historię octu winnego, metody jego produkcji, różnorodność surowców i możliwości jego zastosowania. Zastosowując zdobytą tu wiedzę możesz delektować się wyjątkowym smakiem octów owocowych i winnych.

Csicsörke Műhely

Bodrogkeresztúr, Kossuth út 114, 3916
+36 30/275-1041
+36 20/667-2686

Za zabawną nazwą (Pracownia Cieciorka) kryje się rodzina z Bodrogkeresztúr, wyrabiająca oryginalne dżemy, syropy i sosy Chutney. Produkty nie zawierają konserwantów i sztucznych dodatków a wykorzystane surowce pochodzą z przydomowego ogrodu.

Programy kulturalne

Wieczory w Keresztúr

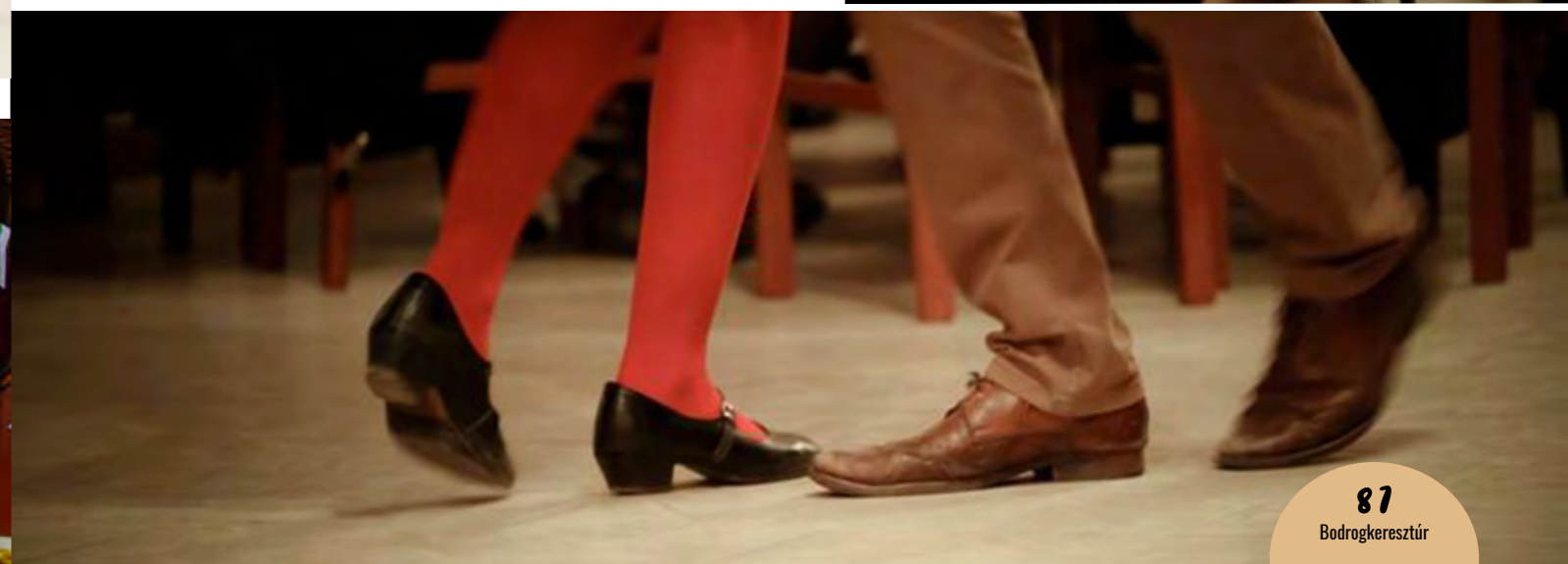
Od marca 2017 roku w winiarni Henye, organizowane są wieczory w Keresztúr. Raz w tygodniu możemy wziąć udział w koncertach muzyki rozrywkowej, posłuchać szansonów albo deklamacji, obejrzeć występy znanych i początkujących węgierskich artystów. Popijając w trakcie lampkę wina, oderwiemy się tu od trosk dnia codziennego.

Mindszenthavi Mulatság (Październikowy Weekend)

Już od 2010 roku, zawsze w drugi weekend października odbywa się Mindszenthavi Mulatság, czyli jesienny festiwal w Bodrogkeresztúr i Bodrogkísfalud. Impreza ma na celu propagowanie wiedzy o miejscowych zabytkach kultury i historii. W weekend ten skosztować można wina i wyrobów lokalnej gastronomii, wziąć udział w prezentacji książek lub w programach organizowanych dla dzieci.

Dom tańca

Dom tańca w Bodrogkeresztúr co kwartał organizuje pokazy i naukę tradycyjnych węgierskich tańców ludowych. Muzykę na żywo zapewnia kapela ludowa, a potrzebujących pomocy uczestników wspiera nauczyciel.

Bodrogkiszalud

Historia osady

Bodrogkiszfalud znajduje się w komitacie Zemplén, nad brzegiem rzeki Bodrog, około 6 km od Tokaju. Od północy graniczy z pasmem Gór Zemplén (Góry Preszowskie-Tokaj), od wschodu z Bodrogzug, a od południa z Taktaköz. Pierwsza wzmianka o osadzie pochodzi z 1220 roku i miejscowość wymieniana jest w niej jako „Kysfalud”. W źródłach odnaleźć można kilka nazw tej wsi. Na mapie sporządzonej przez cesarskiego inżyniera Lucasa Georga Ssichę w 1660 roku, występuje jako „Révfalu”. Nazwa Bodrog-Kiszfalud upowszechnia się w 1863 roku. W niektórych dotyczących tematu pracach wieś pojawia się jako Farzefalva lub Meszesfalva, ale nazwy te nie są wymienione w dokumentach. Nazwa Kiszfalud odnosi się do stosunkowo niewielkich rozmiarów wioski a człon Bodrog do położonej obok rzeki. Sam termin „Budrug” po raz pierwszy pojawia się w dokumentach w 1267 r. i wywodzi najprawdopodobniej od przymiotnika „bodor”, oznaczającego „falistą, nie wygładzoną powierzchnię rzeki”. Według innych opinii nazwa rzeki pochodzi od węgierskiego imienia Bodor.

Prowadzone w rejonie wsi wykopaliska, potwierdziły obecność człowieka już w epoce paleolitu (wiek stanowiska odsoniętego na wzgórzu Henye w Bodrogkeresztúr można oszacować na 28 700 lat).

W 1220 r. król András II podarował osadę rodzinie Buttkai. Nie zachował się oryginalny akt nadania, będący jednocześnie najstarszą wzmianką o wsi. Historia rodziny Buttkai sięga korzeniami do osiadłego na Węgrzech rodu Guth-Keled. Pierwszym znanym jego członkiem był Miklós, ban (królewski namiestnik) Kraju Tótów.

Po jego śmierci majątki odziedziczyło 4 jego synów (Joakim, István, László oraz Pál). Następnie, w 1281 r. posiadłości wraz z wioską Kiszfalud przejął Pál, a po jego śmierci, w 1314 r. syn István Buttkai. W tym czasie część wsi

należała już do kościoła. Świadczy o tym notatka z 1317 r., w której stwierdza się, że kapituła i biskup Egeru prowadzą spór o własność i dziesięcinę dóbr w rejonach Borsod, Újvár i Zemplén, w tym również wioski „Kysfalud”. Kapituła posiadała wcześniej prawa do miejscowości Kiszfalud i Szegi. Ostatecznie arcybiskup ostrzyhomski postanowił zwrócić kapitulę prawo własności i prawo do pobierania dziesięciny z Kiszfalud i innych osad, tak jak było to dawniej.

W 1341 r. właścicielami wsi byli synowie bana Mikcsa (István, Ákos, Lóránt i László). Z ich rodziny wywodzi się późniejszy ród Zeghi, będący właścicielem wioski przez wiele dziesięcioleci. Po jego wymarciu, w 1418 roku, posiadłości weszły w skład dóbr rodów Agárdi i Tárkányi. W 1456 r. majątki ziemskie w Kiszfalud, posiadali również mieszkańcy Pálócz i oddali je pod zastaw Dobiakowi i Monakiakowi.

Herb rodziny Buttkai

Dokument z 1459 roku stwierdza, że połowa z nich była już wtedy częścią Tokaju i król Maciej Hunyadi, razem z Tarcalem i Keresztúrem przekazał je pod zastaw skarbnikowi Imremu Szapolyai i jego braciom. Pod koniec XV i na początku XVI wieku wśród współwłaścicieli posiadłości możemy wymienić wiele nazwisk. W 1510 roku król potwierdził, że właścicielem Kisfalud jest István Szapolyai. Jego syn János Szapolyai, późniejszy król węgierski, ufundował na Spiszu kaplicę ku czci Ciała Chrystusa, a w 1515 r. przypisał Kisfalud majątkowi tejże kaplicy, co potwierdził w dokumencie z 1537 roku.

Po bitwie pod Mohaczem i burzliwym okresie, który nastąpił po dwukrotnej elekcji, wioskę zajęły wojska Ferdynanda I. Władzę na zamku przejął wspierający króla kapitan tokajskiej twierdzy Gáspár Serédy, który dochody z osady przeznaczał na wydatki zamku. Później panem wsi został Ferenc Némethi, również kapitan tokajskiego zamku.

W 1567 r. Hegyalję i dolne regiony Zemplén pustoszyły najazdy wojsk turecko-tatarskich. Mieszkańcy Kisfalud również nie uniknęli ich ataków. Ci, którzy z trudem przeżyli, chroniąc się na moczarach rozlewiska Bodrog, odbudowali później swą osadę. Aż do końca stulecia Turcy kilkakrotnie najeżdżali na wieś, ale Kisfalud nie zostało zniszczone. W ostatniej dekadzie XVI wieku, oprócz biskupa Oradei, wioską władało kilka rodów szlacheckich, m.in. rodzina Zsigmonda Rakoczego, późniejszego księcia Siedmiogrodu.

Po podpisaniu pokoju nikolsburskiego w 1622 r. Kisfalud stało się własnością Gábora Bethlena. 1526 roku Ferdynand II zwrócił je królowi. W 1647 r. Ferdynand III podarował majątki w Kisfalud i Szegi jezuitom, którzy osiedlili się w mieście Szatmár. Na mocy postanowień pokoju zawartego w 1645 r. w Linz, György Rakoczi I otrzymał dożywotnio siedem komitatów Górnych Węgier, w tym również Zemplén. Po jego śmierci w 1648 r. wspomniane tereny

(łącznie z Zemplén i wioską Kisfalud) zostały zwrócone królowi. W drugiej połowie XVII wieku współwłaścicielem wsi był István Bocskay, którego majątek został skonfiskowany za udział w spisku Wesselényiego. Następnie, w latach 1641-1647, ludność Hegyalja i Zemplén ponownie musiała stawić czoła najazdom Turków. Kisfalud i Szegi zostały spalone przez najeźdźców. Najprawdopodobniej niektórym mieszkańcom wioski udało się uciec przed nieprzyjacielem i gdy minęło niebezpieczeństwo wrócili do swoich domów. Potwierdza to fakt, że w 1648 r. źródła mówią o Kisfalud jako o zamieszkanym osadzie. Wyzwolenie spod okupacji tureckiej nie okazało się jednak trwałe, gdyż po krótkim panowaniu Imre Thökölyego w latach 80.

XVII wieku, Turcy zajęli znaczną część terytorium komitatu Zemplén, w tym również Kisfalud. W latach 90. XVII wieku w końcu udało się raz na zawsze pozbyć tureckich najeźdźców: zostali wygnani z przez sojusznicze wojska chrześcijańskie. W XVIII w. na tereny te przybyła znaczna liczba osadników ze Słowacji i Rusi, a oprócz nich we wsi pojawiła się także ludność żydowska. W 1788 roku wielu z nich padło ofiarą głodu, a wyniszczające epidemie na początku XIX w. zdziesiątkowały mieszkańców osady.

W XVIII wieku większa część terenów Kisfalud i Szegi przeszła w posiadanie jezuitów osiedlonych w Szatmár. Własnością ich pozostały do 1773 roku, kiedy bullą papieską ogłoszono rozwiązanie zakonu. Od tego czasu aż do 1848 r. stanowiły dobrą majątku skarbowego Szatmár, a następnie przeszły na własność utworzonego w 1782 roku Funduszu Naukowego.

W 1950 roku Kisfalud połączono z Szegi, tworząc Bodrogkisfalud, tak więc w 1951 Bodrogszegi stało się oficjalną nazwą wsi. Dopiero w 1991 roku obie osady zostały ponownie rozdzielone.

Atrakcje turystyczne Bodrogkisfalud

Ponieważ miejscowość jest niewielka, najważniejsze zabytki skupione są w jednym miejscu. Zaczniemy od **kościół św. Anny**¹, który został wzniesiony w 1810 r. z funduszy organizacji religijnej (wsparcie ze środków państwa) oraz z datków wiernych, jako filia kościoła w Bodrogkeresztúr. Mimo, że kościół ten w XIX wieku kilkakrotnie przebudowywano, zniszczenia były tak poważne, że w 1929 r. konieczna była jego rozbiórka. Nową świątynię zbudowano w 1930 roku, dzięki wsparciu hrabiny Aladárne Wolkenstein z Széchenyich oraz pracy proboszcza Andrása Gergelya z Bodrogkeresztúr. Patronką neoromańskiego kościoła została św. Anna. Od 1959 do 1989 roku był samodzielnym probostwem parafii, a następnie filią Erdőbénye i Olaszliszki. Od sierpnia 2010 należy do parafii Tokaj.

Na lewo od kościoła znajduje się **Skansen**² (Tájház), gdzie w oryginalnej, typowo XIX wiecznej chacie, obejrzeć możemy charakterystyczne dla tego okresu, przedmioty życia codziennego. Wszystkie sprzęty i narzędzia wykorzystane w ekspozycji, pochodzą z najbliższych okolic. Odwiedzający mogą też zajrzeć na podwórko i przyjrzeć się żywemu inwentarzowi gospodarstwa, a nawet pojeździć konno. Skansen prowadzą wolontariusze z działającego na rzecz Bodrogkisfalud miejscowego stowarzyszenia.

Jeśli wyruszymy na lewo od bramy skansenu i pójdziemy ulicą za kościołem, dotrzemy do utworzonego tu w 2007 roku rynku. W stojącym obok niego, wyremontowanym budynku, organizowane są obecnie wystawy, a kawałek dalej znajduje się plac zabaw dla dzieci. W obiekcie odbywa się rocznie od 4 do 5 wystaw, przygotowywanych głównie w związku z ważnymi wydarzeniami lub uroczystościami. Regularnie spotykają się tu także członkowie organizacji cywilnych osady.

Piwnica Patricius

3917, Bodrogkiszfalud 3357 hrsz., Várhegy dűlő
+36 47 396 001

Patricius jest świetnym przykładem tego, że w Hegyalja, światowej klasy posiadłość zbudować można wykorzystując rodzimy kapitał i patrycjuszowskie tradycje. Działając z tym przekonaniem, stara rodzina Kékessy, założyła w 2000 roku Dom Wina Patricius. Gustownie urządzone, imponujące centrum winiarni posiada nowoczesne udogodnienia, a jednocześnie, stojąc u stóp Zamkowego Wzgórza, emanuje majestatem i harmonią. Oprócz klasycznych i niedrogich

win bazowych, znajdziemy tu też długo leżakowane wina słodkie. Za ich jakość odpowiada jeden z najbardziej wpływowych i wykwalifikowanych ekspertów regionu winiarskiego – Péter Molnár.

Piwnica Carpinus

Bodrogkiszfalud, Klapka út 31, 3917
+36 30 826 0918

Carpinus betulus, czyli grab zwyczajny. István Bai i jego siostra Edit mają własną piwnicę, nazwaną tak na cześć winnicy Gyertyános. Fachową wiedzę zdobywali poza granicami Węgier (u Dr. Loosen/Mosel) i pracowali w nie jednej ze znaczących piwnic Hegyalja. Jednakże stara, rodzinna winnica zawsze stanowiła dla nich priorytet. Już w dzieciństwie, pomagając w gospodarstwie, uczyli się ciężkiej, wydajnej pracy, a potem oboje z radością wybrali to jako swoje powołanie. Oprócz tradycyjnie uprawianych tu odmian win, interesują się również produkcją sauvignon blanc.

Piwnica Bodrog Borműhely

Bodrogkiszfalud, Petőfi út 7, 3917
+36 70 369 6060

To budząca sympatię historia dwóch dobrych przyjaciół z czasów studiów: wspólny projekt Jánosa Hajdu z Bergalja i Krisztiána Farkasa z Pesztu. Ich los przypieczętował staż odbyty w Oremusie. Postanowili spróbować produkcji wina na własnych i dzierżawionych

gruntach, na niewielką skalę, jako mała piwnica. Jak to zwykle bywa w „przyjacielskich” spółkach, obaj z wyczuciem uzupełniają się wyobrażeniami i umiejętnościami, wciąż jednak mówiąc wspólnym językiem i szukając wspólnego smaku. Jani to winiarz, Krisztián – doświadczony handlarz winem: dwa różne podejścia do tematu, lecz oba tak samo ważne! Ich „pracownia” stała się jednym z najlepszych punktów w Kiszfalud. Znajdziemy tu wina czyste w smaku i profesjonalnie zaprezentowane: beczki, miejsce produkcji, kompleksowa organizacja i elegancja; wszystkie te elementy tworzą piękną równowagę. Ich oferta obejmuje wino pomarańczowe, pełnat i ekscytujące wina selekcyjonowane z poszczególnych stoków. Są też sprawdzone Mesés z późnych zbiorów i limitowane partie aszú – warte każdych pieniędzy. Winnica udostępnia również kwatery.

Piwnica Hangavári

Bodrogkiszfalud, Klapka út 35, 3917
+36 20 542 4600

Hudáckowie są znani z gościnności. Mają wielu powracających gości, również spoza granic Węgier. To prawdziwa rodzinna piwnica w starym stylu: oprócz tego, że są wspaniałymi gospodarzami, są również w stanie zaspokoić potrzeby dużych grup. Oferują domowe

posiłki, degustacje i zakwaterowanie. Swoje wina sprzedają pod nieco bardziej węgierską nazwą – Hangavári. To produkty w tradycyjnym stylu, choć tutejsze aszú potrafi zaskoczyć...

Piwnica Szélkiáltó

Bodrogkiszfalud, Klapka út 20, 3917
+36 30 445 8774

Nazwa piwnicy (którą możnaby przetłumaczyć jako „krzykacz wiatru”) nawiązuje do ludowego określenia dużego ptaka brodzącego – kulika wielkiego. Posiadłość obejmuje winnice Szilvás i Őszhegy w Mád oraz winnice Hasznos, Sipos, Hetény, Csatorna i Kerekdomb w Tállya. I rzeczywiście: wina tej piwnicy noszą cechy stylu zarówno Tállya, jak i Mád. László Gubicskó jest winiarzem i właścicielem pochodzącym z Karcag, specjalistą ds. rolnictwa, a winiarstwo w regionie Hegyalja stało się jego miłością. Należące do jego pierwszych roczników wytrawne wino o nazwie Czarny Baran (Fekete Bárány), wytwarzane (częściowo) z wykorzystaniem bakterii botrytis, jest przykładem zupełnie nowego podejścia do tematu.

Piwnica Takács Lajos

Bodrogkiszfalud, Kossuth út 33, 3917

Lajos Takács, urodzony na terenach Hegyalja, po powrocie z Somló w rodzinne strony, nie chciał nawet słyszeć o produkcji wina. Jest on jedną z najbardziej intrygujących i oryginalnych postaci węgierskiej sceny winiarskiej. Mówi o winie jak nikt inny: odrobinę flegmatycznie, z pewną dozą naiwności, bezpretensjonalnie, skromnie i z wielką pokorą. Zawsze jednak bez ogródek i zwężle. Niczego nadmiernie nie mistyfikuje, nie używa sloganów i wielkich słów, a jego wina są takie jak on: czyste i szczerze. Tutejsza koncepcja produkcji opiera się na niezmiennych wartościach – działaniu w harmonii z otoczeniem i winoroślą, odpowiedniej technice cięcia, specyficznej strukturze nasadzeń, nie przeciążaniu roślin, uprawie naturalnej, tłoczeniu całych kiści i spontanicznej fermentacji. Wino, zdaniem jego twórcy, powinno „wibrować, zachować lekkość, być aromatyczne i długie”. Idea ta zrodziła się w głowie tego wyjątkowego człowieka jeszcze w

Somló. Obecnie doskonalą swoją wizję w jednym z najważniejszych regionów uprawy winorośli na świecie, w winnicach Patócs i Bohomály w Tállya.

Piwnica Breitenbach

Bodrogkiszfalud, Klapka György út 38, 3917
+36 70 634 3095

János Kiss jest jednym z najbardziej lubianych winiarzy tego regionu. To wspaniały, dobroduszny, uczciwy i skromny człowiek, głęboko i silnie związany z Hegyalją historią swojej rodziny. Wiele można powiedzieć o winiarzu po sposobie, w jaki wypowiada się o innych producentach. János zaś nie tylko potrafi uznać ich zasługi, ale również brać przykład z lepszych od siebie. Oprócz wykształcenia winiarskiego posiada również wiedzę w zakresie handlu i winiarstwa międzynarodowego. Jego produkty emanują naturalnością i prawdziwie rzemieślniczym charakterem. Znajdziemy w nich dojrzałe nuty, które swym rustykalnym urokiem, niekoniecznie przystają do dzisiejszych mód, zaskakując swoją naturalnością i niosąc ze sobą smak minionych wieków.

Restauracje

Kisfalucska Udvarház & Bisztró

Bodrogkiszfalud, Petőfi út 16, 3917
+36 30 961 4370

Bistro w Kisfalud otwarte w 2020 roku. Tutejsze menu opiera się na produktach świeżych i sezonowych, a szefowie kuchni wykorzystują międzynarodowe doświadczenie do tworzenia wyjątkowych i niepowtarzalnych kreacji w oparciu o lokalną żywność i składniki.

Destylarnia Seven Hills

Bodrogkislud, Petöfi u. 2/B, 3917
+36 20 363 2420

Seven Hills Distillery to najwyższej jakości rzemieślnicza destylarnia ginu i whisky ulokowana w Bodrogkislud, w samym środku historycznego regionu winiarskiego Tokaj - Hegyalja. Jej najważniejszym produktem jest gin Tokaj, dzięki któremu miejsce to zaistniało w 2021 roku zdobywając Oscara w swojej kategorii - nagrodę dla najlepszego współczesnego ginu na świecie; World Gin Awards! Sama destylarnia na pierwszy rzut oka wydaje się zwykłym, prostym, wiejskim domem w Zemplén. Jednak po wejściu do środka, czeka na nas niespodzianka. Ultranowoczesny, a jednocześnie tradycyjny wystrój wewnątrz, oryginalnie zaprojektowana destylarnia i rozwiązania technologiczne, pomogły tej małej gorzelnicy rzemieślniczej, stać się miejscem codziennie odwiedzanym przez coraz więcej osób. Przybywający do niej goście mogą posłuchać opowieści o tokajskim ginie i spróbować tego trunku w czystej postaci lub serwowanych tu drinkach, oglądając w trakcie wspaniałe widoki rozpościerające się z tarasu destylarni.

Kalóz Kikötő és Yacht Club

Bodrogkislud, Kossuth utca 6, 3917
+36 20 926 40 20

Znajdujący się w Bodrogkislud, obok promu, wodny park rozrywki o nazwie Przystań Piratów i Yacht Club, jest jedynym w Europie tego typu miejscem oferującym tak szeroką gamę sportowego sprzętu wodnego. Zamiarem inwestorów było stworzenie miejsca, które przybliżyłoby wyjątkowe piękno rzeki Bodrog również tym rodzinom, w których nikt nie posiada uprawnień, potrzebnych by samodzielnie wypłynąć łodzią. Wypożyczalnia sprzętu oferuje tratwy rekreacyjne, skutery wodne, a nawet wodny rower górski (wycieczka rowerowa po Bodrog). Można tu jednak również wypożyczyć zwykły rower, jeśli chcesz nim pozwiedzać okolicę. Na terenie portu znajdują się boiska do piłki nożnej i badmintonu, gigantyczne szachy, miejsca do gotowania nad ogniskiem, altany oraz plac zabaw. Na urzędzonej tu mini wystawie militarnej obejrzyć możemy amfibie, wyrzutnie rakiet i inne tego typu akcesoria. Personel mówi po angielsku i niemiecku.

Tor dla deskorolek i bmx

József A. u. (za kościołem)

W 2015 roku tor dla deskorolek Orange Ramp przekazany został młodym skateboardzistom, rolkarzom i miłośnikom bmxów. Miejscowi winiarze zorganizowali aukcję wina, a z zebranych funduszy powstały dwie rampy i betonowa podbudowa. W najbliższych latach, po dodaniu następnych 2-3 elementów, miejsce otrzyma swoją ostateczną formę.

Odpust w dniu św. Anny

W większości katolicka społeczność tych okolic, w dniu św. Anny (lub najbliższą niedzielę) organizuje odpust. Z tej okazji, oprócz turystów, pojawiają się we wsi, również potomkowie tutejszych rodzin. Tego dnia, stowarzyszenie działające na rzecz Bodrogkisfalud oraz lokalne władze, tradycyjnie organizują całodniową, muzyczną imprezę o rodzinnym charakterze, pod nazwą „Odpust i święteczna kawalkada w Kisfalud”.

Festyn BOLDOGkisfalud

W 2021 r., chcąc stworzyć nową, lokalną tradycję, zorganizowano Festyn BOLDOGkisfalud. Nazwa wywodzi się z pewnego uroczego „przejęzyczenia”; Judit Bodó (piwnica Botta) przez pomyłkę, zamiast Bodrog użyła słowa boldog (szczęśliwy). W czasie organizowanego tu kiermaszu swoje produkty oferują najlepsze miejscowe winiarnie, lokalni i okoliczni rzemieślnicy oraz restauracje. Na dorosłych czekają tu koncerty muzyki rozrywkowej a na dzieci gry zręcznościowe i teatrzyk lalkowy. Udział w imprezie połączyć możemy z wycieczką łodzią po rzece Bodrog albo wyprawą w winnice, terenówkami John Deere Gator.

Wyruszając z Bodrogkisfalud, jechać należy drogą numer 37, w kierunku Miskolca, a na rondzie przed winnicą Disznókő skrócić w lewo. Jadąc trasą Tarcal - Tokaj - Nyíregyháza, dotrzemy do Tarcalu. Krótszą drogą możemy tam dojechać, zawracając z Bodrogkisfalud do Bodrogkeresztúr.

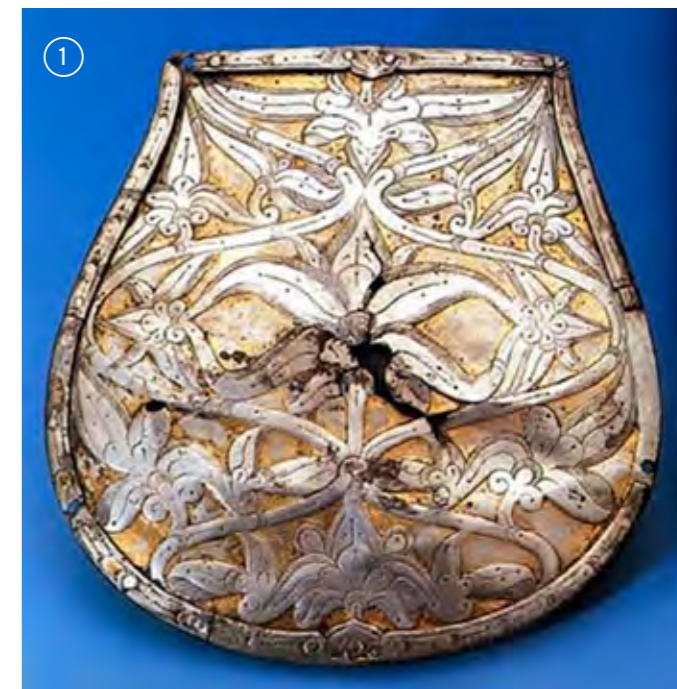
Tarcal

Polskie miasto siostrzane:
Łazy

Tarcal leży u zbiegu Wielkiej Niziny Węgierskiej (Alföld) i pasma Gór Zemplén (Góry Preszowskie-Tokaj), u podnóża południowych stoków otoczonej winnicami Góry Tokaj. W dziele Gesta Hungarorum, napisanym około 1200 roku, kronikarz Anonim wspominał, że nazwa osady pochodzi od imienia wodza Tarcała. Według kroniki, po zajęciu tych terenów przez Węgrów, trzech wojów księcia Árpáda dostrzegło wzgórze nad Bodrogiem i Cisą. Jednym z nich był Tarcal. To on najszybciej dotarł na szczyt i dlatego wzgórze oraz położoną pod nim osadę nazwano jego imieniem. Choć pochodzenie nazwy nadal nie zostało wyjaśnione, bogate znaleziska archeologiczne, pochodzące z okresu zajęcia ojczyzny, jednoznacznie wskazują, że był to jeden z ważniejszych ośrodków życia przybyłych do Kotliny Karpackiej Węgrów. W jednym z odkrytych w Tarcalu grobów, zaliczanym do tzw. „grobów przywódców”, odnaleziono torbę ze złożoną, pokrytą srebrnym ornamentem klapą, **posrebrzaną szablę oraz okuty srebrem i złotem pas**¹, które bez wątpienia, należały do księcia Arpada, lub kogoś z jego bezpośredniego otoczenia.

W momencie powstania państwa osada stanowiła majątek dworu królewskiego. O jej wybitnym znaczeniu świadczy fakt, że król Kálmán w 1100 roku, zwołał tu sejm z udziałem dostojników kościelnych i świeckich. Efektem obrad było stworzenie 84 artykułów kodeksu, który regulował m.in. wcześniejsze darowizny króla św. Stefana, kwestie sędownicze oraz obowiązki żupanów i ludności. Około 1216 r. król András II podarował Tarcal zakonowi stefanitów (nazwanemu tak na cześć króla św. Stefana).

W 1398 r. król Zygmunt mianował syna Miklósa Debrői, mistrza Istvána, skarbnika królewskiego, włodarzem Tarcalu i Tokaju. Ponieważ jednak Debrői wziął udział w zbrojnym spisku przeciwko królowi, Zygmunt skonfiskował jego majątek i w 1410 r. ofiarował Tarcal i Tokaj, wraz ze wszystkimi przyległościami, Jánosowi Garaiowi (synowi palatyna Miklósa Garaia) jako prezent ślubny. W 1422 roku, w zamian za bośniacki Srebernik, król Zygmunt oddał Tarcal i Tokaj oraz należące do nich majątki, serbskiemu despicie Istvánowi Lazarevicowi, po którego śmierci odziedziczył je György Brankovics. W 1444 r. János Hunyadi odzyskał węgierski majątek

Brankovicsów, w tym Tarcal i Tokaj, płacąc za niego 15 000 forintów. Po śmierci Hunyadiego panem osady został jego syn, król Maciej, który w 1459 roku oddał go pod zastaw Imre Szapolyaiemu, królewskiemu skarbnikowi, za 12 000 forintów.

Za czasów sprawowania władzy na tych terenach przez rodzinę Szapolyai, w 1517 roku, pojawiła się wzmianka, w której miejscowość została wymieniona jako oppidum (gród, osiedle obronne). W 1527 r., podczas wojny domowej, która wybuchła po dwukrotnej elekcji, na obrzeżach miasta starły się wojska Ferdynanda I i Jana Szapolyai, a bitwa zakończyła się zwycięstwem Ferdynanda. W 1541 r. król podarował dwór tokajski, a razem z nim Tarcal, wiernemu sobie, kapitanowi Gáspárowi Serédy. István Serédy, ostatni z tego rodu właściciel osady, dziedzicząc majątek po ojcu, był jeszcze niepełnoletnim chłopcem. Dlatego dobrami zarządzał jego prawny opiekun, kapitan zamku tokajskiego, Ferenc Némethi. Kalwiniści, wspierani przez kapitana, znanego jako reformata i autor psalmów, **w 1562 roku zebrali się w mieście na synodzie i przyjęli tzw. credo Tarcal-Torda** ².

Nieco później Némethi opowiedział się po stronie królowej Izabeli, wdowy po Janosu Szapolyai, czym naraził się Ferdynandowi, który wysłał przeciwko niemu swe wojska i w 1565 roku zajął tokajski zamek wraz z Tarcalem. Po zdobyciu Komory Spiskiej w 1599 r. król Rudolf I oddał osadę pod zastaw za 80 000 forintów Zsigmondowi Rakoczemu, który wkrótce potem stał się jej prawnym właścicielem.

W 1596 r., uznając znaczenie gospodarcze Tarcalu, Rudolf I potwierdził przywileje nabyte wcześniej przez osadę. W 1604 roku, podczas wojny piętnastoletniej i powstania Bocskaiego, osada została spustoszona przez Turków, a następnie przez armię generała Basta. W wyniku pokoju wiedeńskiego, zawartego w 1606 roku, właścicielem Tarcalu został István Bocskai. W 1607 r. otrzymał go od króla palatyn György Thurzó, a następnie odziedziczył go jego syn,

②

Imre. Do właścicieli majątku w XVII wieku należeli również: rodzina Kállai, hrabiowie Ráday i Károlyi oraz rodzina barona Kemény. **W 1610 roku, podobnie jak jego poprzednik, król Maciej odnowił przywileje osady jako miasta targowego** ³.

Rok 1622 przyniósł ze sobą powrót dawnych zagrożeń; osada została zniszczona przez hordy turecko-tatarskie. W tym samym roku, przejął ją w posiadanie, wraz z nadanymi mu na mocy pokoju nikolsburskiego ziemiami, Gábor Bethlen. Po śmierci księcia odziedziczyła ją wdowa po nim, Katarzyna Brandenburska, która w 1631 roku odsprzedała osadę hrabiemu Istvánowi Csáky

③

i jego żonie Évie Forgách za 100 000 forintów. Csáky otrzymał w 1638 roku dokument, w którym Ferdynand III, zezwalał mu otoczyć miasto drewnianą palisadą, ułatwiającą obronę przed wrogiem. W 1645 roku, zgodnie z postanowieniami pokoju zawartego w Linz, Ferdinánd III oddał majątek pod zastaw Györgyowi Rákoczemu, księciu Siedmiogrodu. W 1662 r. po zakończonej fiaskiem kampanii Rakoczego w Polsce, armie turecko-tatarskie najechały Siedmiogród, a Tarcal został doszczętnie splądrowany. Zaledwie dekadę później, w 1678 roku, Turcy po raz kolejny zaatakowali mieszkańców osady paląc prawie wszystkie jej zabudowania i

kościoty. Podbite przez nich miasto zostało później wyzwolone przez wojska Imre Thökölyego, a następnie ponownie znalazło się pod kontrolą wojsk królewskich. Pod koniec wieku ludność osady zubożała z powodu nałożonych na nią podatków. Wielu mieszkańców przeniosło się do innych regionów kraju. W 1696 r. miasto zajęli powstańcy Ferenc Tokaji, a następnie wojska królewskie pod dowództwem hrabiego Leopolda Schlicka. Książę Karol Lotaryński, ukarał Tarcalian, którzy przyłączyli się do powstania, nabijając ich na pale. Wielu z nich brało udział w walkach niepodległościowych Rakoczego a sam przywódca odwiedził osadę w 1707 roku. Po klęsce wojny o niepodległość Tarcal przeszedł pod zarząd Komory Dworskiej. W ciągu tego stulecia władcy przekazywali majątek lojalnej sobie szlachcie, rodom takim jak Károlyi, Barkóczy czy Csáky.

Ostabione wojnami z Turcją, epidemiami i walkami o niepodległość miasto, rząd postanowił zasilić osadnikami z Niemiec (Szwabami). Od XVI wieku możemy również odnotować napływ ludności słowiańskiej (Słowaków, Rusinów), którą do osady przyciągnęła głównie perspektywa pracy przy uprawie winorośli. W XVIII wieku pojawili się również pierwsi kupcy żydowscy. Ich liczba znacznie wzrosła w ciągu następnego stulecia i w coraz większym stopniu przejęli handel winem.

Tarcal i jego okolice były jednym z głównych rejonów, na którym toczyły się walki o niepodległość i koncentrowały wydarzenia rewolucji 1848 roku. W 1849 roku, w rejonie Tarcal-Bodrogkeresztúr-Tokaj, armia Györgya Klapki zatriumfowała nad wojskami generała Schlicka, zwyciężając je w dwóch stoczonych tu bitwach.

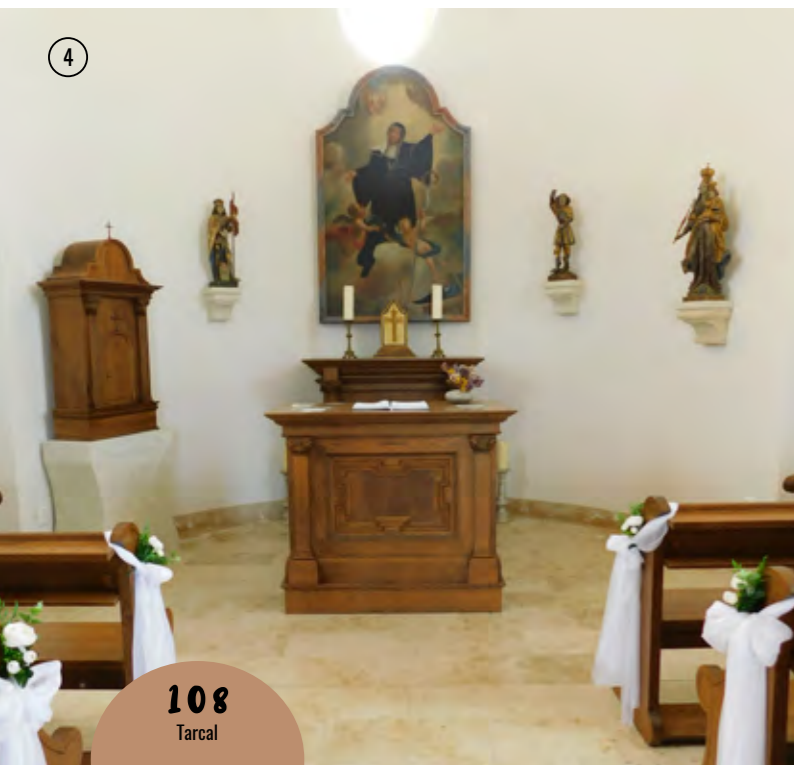
W 1873 roku w Tarcalu założono słynną w całym kraju Królewską Szkołę Uprawy Winorośli i Winoznawstwa, najważniejszą, na całym obszarze Tokaj-Hegyalja, tego typu placówkę. Jej nauczyciele, we współpracy z zarządem królewskich majątków w Tarcalu, brali udział w walce z niszczycielską plagą filoksery i powtórnym obsadzaniu winnic regionu.

Atrakcje turystyczne

Zbliżając się do osady drogą nr 37 lub od strony Bodrogkeresztúr, rozpoczniemy spacer od nieco wyżej położonego punktu – **Kaplicy św. Teresy**⁴. Ta barokowa budowla na Henye Hill (nie mylić z Henye Hill i Henye Wine Bar w Bodrogkeresztúr!) wzniesiona została w latach 1749-50 przez hrabiego Antala Grassalkovicha (właściciela zamku Grassalkovich w Gödöllő), w podziękowanie za darowiznę, panującej wtedy Marii Teresie. Kaplicę poświęcono na cześć św. Teresy z Avili. W jej święto, 15 października, wierni składają tu hołd. Zgodnie z tradycją, tego właśnie dnia założono również osadę Tarcal. Kaplica odzyskała dawną świetność w 2016 roku i obecnie należy do Winnicy hrabiego Degenfelda.

4

108
Tarcal

5

6

Schodząc w dół od kaplicy, kierując się w stronę osady, po zaledwie 500 metrach, zobaczymy po prawej stronie drogi **monumentalną Tokajską Butlę aszú**⁷. To na 2 metry szerokie i 8 metrów wysokie naczynie (łączna powierzchnia to 15 m²), stojące na ukwieconym placu miasta, udekorowane zostało przez miejscowych malarzy amatorów, którzy ozdobili jego powierzchnię tutejszymi zabytkami. Jeśli przechodząc tędy poczujesz się spragniony, przejdź przez ulicę, obok posiadłości **Degenfeld**⁶. Kierując się w stronę wzgórza, po niecałych 10 minutach spaceru odnajdziesz piwnicę Kövesdi.

Jeśli zaś wyruszymy w stronę centrum na rogu ulic Fő i Klapka, zobaczymy **pomnik wodza Tarcala**⁵. Według legendy, w czasie podboju ojczyzny, kiedy wódz Árpád dotarł do tego regionu, rzucił swym wojownikom wyzwanie: ten, kto jako pierwszy zdobędzie wierzchołek wzgórza Kopasz, otrzyma w nagrodę tę ziemię. Wygrał wódz Tarcal i rozglądając się z góry po okolicy rzekł: „Dziś, tymi ziemiemi, Bóg poszczęścił wodzowi Tarcalowi”. Z tego zdania wywodzą się nazwy miejscowości Mád, Szerencs, Tállya i Tarcal. Stojący na wykonanym z bułgarskiego wapienia postumencie, odlany z brązu, odsłonięty w 2016 roku posąg,

7

109
Tarcal

8

jest dziełem Sándora Makoldiego. Tarczal stoi tu pewnie na zajętej przez siebie ziemi, patrzy z odwagą w dal i trzyma w dłoni rękojeść miecza, gotowy w razie potrzeby obronić swój lud. Zdobienia przedstawionej na posągu szaty węgierskiego wodza, wzorowano na materiale archeologicznym znalezionym w grobie na terenie Tarcalu.

Idąc dalej w kierunku centrum osady, skręcając w lewo, w ulicę Rakocznego, dotrzemy do **Wioski Sześciu Puttonyów**⁸. Ten składający się z 6 budynków kompleks stanowił niegdyś dom i obejście szlacheckiej rodziny Tassonyi. Obecnie, wyremontowany, pełni rolę domu kultury i informacji turystycznej, prowadzonej przez gminę. W dni powszednie, w mieszczącej się tu Galerii, obejrzeć możemy wystawy czasowe oraz odwiedzić, znajdujące się obok, Tarcalskie Muzeum Rzemiosł. Wyruszając z tego punktu ulicą Könyves Kálmán, dojdziemy do posągu **króla węgierskiego Kálmána**⁹, wykonanego z drewna przez polskiego rzeźbiarza Andrzeja Wrone, w 2003 roku. Król Kálmán, jeden z najbardziej świątliwych i wykształconych ówczesnych władców Europy, około 1100 roku zwołał w Tarcalu posiedzenie sejmku, na którym prawdopodobnie uchwalono pierwsze w Europie prawa dotyczące kobiet: „A w sprawach czarownic, jako że takie nie istnieją, prowadzić żadnych dochodzeń nie wolno.” W bliskim sąsiedztwie pomnika odnajdziemy również **dawną synagogę**¹⁰. Zbudowana została w latach 1790-1810, w stylu barokowym. Budynek stanowi obecnie własność prywatną i nie jest udostępniony zwiedzającym.

9

110

Tarczal

10

11

Idąc dalej ulicą króla Kálmána, dotrzemy do Winiarni Rakocznego, obecnej siedziby **Instytutu Badawczego Uprawy Winorośli i Enologii Tokajskiego Regionu Winiarskiego**¹¹. Budynek powstał w stylu barokowym w drugiej połowie XVIII wieku i wtedy też dobudowano czterosegmentową piwnicę, którą połączono z labiryntem piwnic miejskich pochodzącym z XIV-XV wieku. Aktualnie degustacje wina i zwiedzanie obiektu zostały wstrzymane.

Kilka kroków dalej znajduje się **kościół rzymskokatolicki pod wezwaniem Wniebowzięcia Pańskiego**¹²⁻¹³. Wybudowany został w 1766 roku. Świadectwem dawnego bogactwa są takie elementy jak rokokowy ołtarz główny, ołtarze boczne, ambona oraz malowane drewniane figury wyrzeźbione w nawie. Z parkingu za kościołem wyruszyć możemy w kierunku **figury Chrystusa Błogostawiącego**¹⁴ wykonanej z granitu, w 2015 roku. Możemy się tam znaleźć pokonując krótszą drogę – 130 stopni, lub drogę dłuższą, za to mniej stromą i wybetonową. Jeśli absolutnie zaś nie mamy siły ruszyć na ten spacer, możemy też poczekać na elektryczny minibus. Rzeźba jest jedną z unikalnych na terenie Europy. Jej wysokość to 8,5 metra, a waga 50 ton. Niezależnie od tego, czy wspinamy się po schodach, czy idziemy dłuższą trasą, warto od czasu do czasu zatrzymać się i rozejrzeć, podziwiając malownicze widoki rozpościerające się na miasteczko. Biały budynek **kościół reformatów**¹⁵ rozpoczęto budować w 1772 roku.

12

13

111

Tarczal

Zaprojektowany został z typowym dla protestantów purytanizmem: na planie prostokąta, z wieżą i umieszczonym na niej zegarem. Ruszając spod figury Chrystusa, w stronę wzgórza Kopasz, zobaczymy po drodze, powstałe na miejscu dawnej kopalni jezioro; wciąż pogłębiany kamieniołom wypełniły wody podziemnych źródeł a wydobyte zatrzymano.

W części mówiącej o szlakach turystycznych, wspominaliśmy już o asfaltowej drodze prowadzącej do Wieży Telewizyjnej. Czym właściwie jednak jest ten obiekt i jak się tutaj znalazł? Wiosną 1953 r. Węgierska Poczta założyła centralę telefoniczną na szczycie wzgórza Kopasz w Tokaju (512 m). W 1965 roku uruchomiono tu

pierwszą dalekosiężną stacją TV-UKF, która w 2013 roku przestała być wykorzystywana z powodu przejścia na urządzenia dygitalne. W niedalekiej przyszłości 112-metrowa wieża ma stać się punktem widokowym, którego atrakcją będzie wybudowana tu restauracja.

Idąc w kierunku Tokaju, na krańcach osady znajdziemy rząd winnych piwnic. Powstały one na terenie dawnej Cegielni w połowie lat 80-tych XX wieku i przeznaczone były dla rodzin górników. Lessową ścianę podzielono na 7-metrowe odcinki, które ich właściciele ukształtowali według własnych potrzeb. Obecnie możemy tu skosztować trunków blisko 20 wytwórców.

Piwnice

Piwnica Királyudvar

Tarcal, Fő u. 92, 3915

+36 47 380 111

Posiadłość Anthony'ego Hwanga i jego pełna starania o zachowanie zastałych tu wartości pracy, są jednym z najbardziej ekscytujących przykładów reaktywacji tego typu majątku przez kapitał zagraniczny w latach 90-tych. W ciągu zaledwie kilku lat, stał on się jednym z najwybitniejszych producentów regionu. Do dzisiaj zasługują na uznanie jego wcześniejsze osiągnięcia i wspaniałe wina, które stały się już klasykami (Úrágya/2000, Ilona, Lapis aszú). Od 2010 roku winiarnia prowadzi gospodarkę organiczną i biodynamiczną (wina wytrawne powstają tu w ten sposób już od 2007 roku) i chociaż producenci preferują wyższe stężenie cukru resztkowego w niektórych winach (Sec, Demi Sec), ograniczenie ilości związków siarki jest kluczową kwestią dla trwałości win. Ich wina musujące są najwyżej oceniane na całym terenie Hegyalja, a ich aszú z rocznika 2006/2007 to niezrówna głębia smaku. Winnica, z którą można by ich porównać, to Domaine Huet w Dolinie Loary.

Piwnica Kikelet

Tarcal, Könyves Kálmán u. 62, 3915
+36 70 622 2221

Geniusz Doliny Loary, Stéphanie Berecz, w 1994 roku przybyła tutaj na staż. Spotkała jednak Zsolta, swojego obecnego partnera, który wtedy to właśnie, skradł jej serce. Dzięki swojej sumiennej pracy ta para wita dziś gości w światowym stylu, oferując degustacje wina w Kikelet, pod figurą Błogosławiącego Chrystusa. Droga, którą przemierzyli prowadzi nas smakiem ich win, do pięknych lessowych pól i winnic. To krystalicznie czysty, urzekająco elegancki, wytrawny styl. W ostatnim czasie gospodarze zaczęli również pracować nad winami musującymi.

Hotel Gróf Degenfeld

Tarcal, Terézia kert 9, 3915
+36 47 580 400

Stary ród Degenfeldów żyje na Węgrzech już od początku XIX wieku. Około 1857 roku, stali się właścicielami jednego z największych terenów na wzgórzu Tokaj. Z upływem czasu, rodzina zaczęła tracić na znaczeniu; po I wojnie światowej, z powodu zerwania więzi z Siedmiogrodem, a po II wojnie światowej, z powodu deprecjacji rangi szlacheckiej. Zaczęli więc wszystko od nowa w Niemczech. Dzisiaj, ta nowoczesna, odnowiona, duża posiadłość, czerpie z tradycji hrabiowskiego rodu, a jednocześnie swym wyglądem przypomina klasyczne chateau z okolic Bordeaux. Doświadczony winiarz István Varkoly współpracuje tu z młodym zespołem, stosując ekologiczne metody uprawy. Na terenach Tarcalu i Mezőzombor, produkują wina o nieco „luźniejszym” charakterze, świeższe w smaku, zarówno jeśli chodzi o wina nowoczesne jak i tradycyjne. Ich Ogród Theresia oferuje malownicze, arystokratycznie wykwitne otoczenie. Możemy się tu wspaniale zrelaksować, niezależnie od tego, czy zarezerwowaliśmy nocleg, czy tylko stolik.

Piwnica Dorogi Brothers

Tarcal, Arany János u. 7, 3915
+36 20 957 6470

To jedna z najważniejszych postaci w Tarcal: zawsze skromny István Dorogi. Na swoim tarasie oferuje nam odpoczynek w spokojnej, cichej atmosferze i swoje wyjątkowe wina. Ich smak i unikalny charakter „terroir”, są wynikiem sumiennej, godnej naśladowania pracy. Wina lessowe zawsze prezentują ekscytujący potencjał okolicznych winnic. Choć głównym celem wytwórcy jest coroczne uzyskiwanie jak najlepszego aszú, od 2003 roku produkuje też wina wytrawne, z których na największą uwagę zasługują Deák i Előhegy.

Piwnica Áts

Tarcal, Munkácsy u. 3/a, 3915
+3630 219 9503

Karcsi Áts jest barwną postacią Hegyalja; jego spokojny ton głosu, nieco baśniowy wygląd i profesjonalizm, sprawiają, że jest powszechnie znany i lubiany. A co dopiero jego aszú! Jako najważniejszy pracownik firmy Grand Tokaj, oprócz innych obowiązków, stara się również wygospodarować czas na spełnianie marzeń, snutyh razem z córką Dorą. Niedawno, w Tarcalu, wykończone zostały pomieszczenia dla gości. To prawdziwa butikowa piwnica, w której nad smakiem wina pracują dwa pokolenia.

Piwnica Tokajicum

Tarcal, Küllerület 1, 3915
+36 47 580 017

To jedna z dużych winiarni Tarcalu z nowoczesną przetwórną i profesjonalnym zapleczem technologicznym. Znajdziemy ją na granicy z Tokajem (nie da się jej przeoczyć). Firma nie jest obecna na rynku w sposób spektakularny, ale zdarzyło jej się wyprodukować nie jedno aszú czy wina wytrawne, które przyciągnęło uwagę handlowców i konsumentów: cuvée Renesans, wina lodowe i doskonały cenowo Furmint Darázskő (Wasp Stone Furmint). Ich wina są łatwo dostępne również w dużych supermarketach.

Piwnica Myrtus

Tarcal, Keresztúri u. 39, 3915
+36 20 240 4379

Ákos Keresztes jest entuzjastycznym młodym winiarzem z Tarcal i ważnym organizatorem życia lokalnej społeczności. Posiada wyjątkową charyzmę i wytwarza wina o unikalnym charakterze. Zanim rozpoczął produkcję na własną rękę, pracował dla Patriciusa i hrabiego Degenfelda. Dziś, wraz ze swoją partnerką Orsolyą, rozwija własną winnicę i pensjonat w piwnicach w Keresztúr oraz na głównej ulicy Tarcalu, gdzie skosztować możemy jego win lub napić się kawy. Już sama winnica Vigyorgó wywołuje uśmiech na twarzy, a produkowane tu wytrawne i słodkie wina naprawdę warte są spróbowania. Wielkim błędem byłoby również przegapić jego wysokiej jakości aszú.

Centrum Kultury Wina Basilicus

Tarcal, Könyves Kálmán u. 17, 3915

+36 70 338 0038

Za jakość win i funkcjonowanie tej posiadłości odpowiedzialny jest András Kanczler. Winiarz ten przebył długą drogę; z Mór do Tokaju. W jego piwnicy kładzie się nacisk na naturalność procesu produkcji, a od kilku lat także na uprawy ekologiczne. W trakcie swojej kariery pracował jako winiarz w wielu piwnicach regionu. Wśród jego trunków, obdarzonych intrygującym charakterem lessu, wyróżnia się Mestervölgy, wino o zwartej kwasowości i dynamicznym smaku. Właściciele przykładają też wielką wagę do sposobu w jaki przyjmują swych gości i organizują degustacje. To miejsce, które zawsze warto odwiedzić! Nie przesadzimy zbyt, ryzykując stwierdzenie, że zostaniesz tu ugoszony niemal o każdej porze roku, a na dodatek, dane Ci będzie skosztować jedyne w tym regionie czerwonego wina, wytwarzanego z winorośli purpurowej, uprawianej tu przed epidemią filoksery.

Osiedle Majoros

3915. Tarcal, Téglagyári pincesor

+36 30 758 1021

László Majoros jest rodowitym Tarcalczykiem, a degustacje organizowane przez niego nigdy nie są nudne. Choć jako winiarz pracował w wielu miejscach, to rodzinna posiadłość jest najważniejszą częścią jego życia, co przekłada się w sposób zauważalny na jakość jego win. Warto zwrócić uwagę na szeroki i ekscytujący asortyment tej winnicy!

Piwnica i winiarnia Szedmák

Tarcal, Keresztúri u. 55, 3915

+36 30 943 7395

Ta skromna rodzinna posiadłość wytwarza wino z własnych winogron już od 1988 roku. Posiada silne, profesjonalne zaplecze a swoje wina produkuje w oparciu o doskonale położone winnice (głównie Sajgó i Deák), praktycznie zawsze sekcjonując owoce według odmian rosnących na poszczególnych zboczach. Do produkcji win wytrawnych nigdy nie używano tu drewnianych beczek i nie stosowano też drożdży. Właściciele wykonują swoją pracę z pokorą, nie goniąc na siłę za trendami. Na pewno warto spróbować ich słodkich win. Istnieje również możliwość degustacji prowadzonej w języku polskim.

Hotel i Restauracja Gróf Degenfeld ★★★★★

Tarcal, Terézia kert 9. 3915
+36-47/580-400

Tutejsza kuchnia, stosując światowe technologie, wykorzystuje głównie węgierskie produkty i składniki, choć niekiedy spotkamy tu również kompozycje smakowe spoza granic kraju. Karta restauracji jest regularnie zmieniana i aktualizowana, a szczególną wagę właściciele przykładają do odpowiedniego komponowania win z potrawami. Dobrane ze szczególną starannością dania menu kolacji z winem, mają za zadanie podkreślić świetność serwowanych tu trunków.

Restauracja Tarcali Csárda

Tarcal, Sport tér 31. 3915
+36 47 380 757, +36 20 972 2557

Znajdziemy tu typowo węgierskie smaki i miłe, przyjazne otoczenie. Wybierać można spośród takich dań, jak smażone mięsa, ryby, gulasze, dania z różnego rodzaju kluskami, sałatki i zupy. Goście, którzy preferują dania „na szybko” zjeść mogą tu pizzę, langosza lub gyrosa.

Hotel i Restauracja Andrassy Kúria & Spa ★★★★★

Tarcal, Fő út 94.
+36 47 580 015

To miejsce oferuje swoim gościom obok kulinarnych specjałów, najlepsze trunki najstarszego na świecie regionu winiarskiego Tokaj. Andrassy Kúria & Spa odgrywa ważną rolę w węgierskiej enoturystyce i posiada unikatową ofertę win. Głównym staraniem właścicieli jest zachowanie tradycyjnych wartości przy jednoczesnym świadomym łączeniu wysokiej jakości win z daniami kuchni międzynarodowej. Pamiętajmy, że w przypadku gości spoza hotelu wymagana jest wcześniejsza rezerwacja!

Sery z Zemplén – rzemieślnicza manufaktura sera

Tarcal, Keresztúri u. 13, 3915
+36 20 536 1757

Oprócz wyrabianych tu z krowiego mleka serów tłustych, półtłustych, półtwardych, miękkich, dojrzewających, wędzonych, naturalnych, aromatyzowanych i typu Camembert, można tu również skosztować sera typu „gomolya”, serowych kremów i jogurtów. Produkty tutejszej manufaktury odnajdziemy w wielu winnicach, hotelach i restauracjach okolicy.

Winiarnia-Kawiarnia Tassonyi

Tarcal, Rákóczi u. 4, 3915
+36 20 461 1577

Kawa, ciastka, lody i dobre wino - wszystko to znajdziemy w jednym z budynków Wioski Sześciu Puttonyów. A to tylko kilka kroków od wystaw prezentowanych w Galerii, czy Muzeum Rzemiosł, gdzie czeka na nas ekspozycja poświęcona narzędziom i tradycjom starych zawodów i żyjącym tu niegdyś mistrzom.

Urokliwy Weekend w Tarcalu

Impreza ta po raz pierwszy odbyła się wiosną 2016 roku i od tego czasu organizatorzy starają się zaplanować ją na co najmniej jeden z weekendów, o każdej porze roku, od wiosny do jesieni. Pierwsza z nich, wiosenna, otwierająca sezon, odbywa się zwykle w pierwszą sobotę i niedzielę maja, czyli przypada na tzw. „Sobotę Czarownic”. Zgodnie ze starą węgierską tradycją, nocą 1-go maja, chłopcy ustawiają przed domem wybranej dziewczyny ozdobione wstążkami, umajone drzewko, dając jej w ten sposób do zrozumienia, że darzą ją uczuciem. Choć król Kalman już w 1100 roku zatwierdził prawo: „A w sprawach czarownic, jako że takie nie istnieją, prowadzić żadnych dochodzeń nie wolno.”, to mieszkańcy i winiarze uważali, że na okolicę dobrze jest czasami rzucić odrobinę uroku. W weekendy tu panuje atmosfera przyjaźni, goście piją doskonałe wino, otwarte są piwnice, odbywają się koncerty, przedstawienia, a w winnicach organizowane są pikniki i wycieczki, którym towarzyszą świetne trunki i wspaniałe jedzenie.

Tarcalskie Spotkania z Pieśnią Ludową

Pierwsza taka impreza zorganizowana została w 2020 roku. Jej pomysłodawcy pragnąc stworzyć nową tradycję, zaaranżowali na początku czerwca spotkania kół węgierskiej pieśni ludowej, podczas których uczestnicy z regionu jak i innych terenów kraju, mieli okazję zaprezentować ulubione węgierskie pieśni i tradycyjne stroje.

Noc Świętojańska

W tę najkrótszą w roku noc możemy posłuchać koncertów muzyki rozrywkowej, obejrzeć pokazy żonglerki ogniem i skoków nad ogniskiem. Nieodzowną częścią programu jest corocznie organizowany kiermasz z udziałem lokalnych rzemieślników.

Dni Tarcala

W 2021 roku po raz 25 odbyła się impreza Dni Tarcala, czyli spotkanie mieszkańców i osób pochodzących z osady. Podczas tej dwudniowej imprezy na gości czekają programy sportowe, koncerty muzyczne, zajęcia dla dzieci oraz kiermasz rzemieślniczy i degustacje.

Oferta noclegowa

Oferta noclegowa tych czterech miejscowości obejmuje prawie wszystkie rodzaje noclegów.

Hotele 5-gwiazdkowe ★★★★★

- ★ **Andrássy Kúria & Spa – Tarcal:** 41 pokoi; usługi wellness i spa. W 2022 r. po remoncie obiektu, oddany zostanie do dyspozycji gości odkryty basen dla dorosłych i dzieci oraz sala eventowa mieszcząca 130 osób.
- ★ **Minaro Hotel Tokaj – Tokaj** (otwarcie planowane na wiosnę 2022 roku): 101 pokoi; ekskluzywna oferta gastronomiczna z kartą win regionu Tokaj. Plany przywidują połączenie motywu „płynnego złota Tokaju” z przywołującym południowoamerykański klimat motywem Eldorado.

Hotele 4-gwiazdkowe ★★★★

- ★ **Gróf Degenfeld Kastélyszálló – Tarcal:** 20 pokoi i jeden apartament zaaranżowane w budynku XIX-wiecznego kasztelu; jako usługę oferuje zwiedzanie piwnic z przewodnikiem i degustację win. Utworzono tu również korty tenisowe i pomieszczenia odnowy biologicznej.
- ★ **Hotel Mercure Tokaj – Tokaj** (otwarcie planowane na wiosnę 2022): 55 pokoi, w tym pokoje z widokiem na Cisę; ekskluzywne apartamenty, restauracja, kryty i odkryty basen, centrum spa, sala konferencyjna i taras na dachu.

Oprócz tego, na terenie czterech opisanych powyżej miejscowości znajdziemy 2 hotele 3-gwiazdkowe, 7 pensjonatów i 56 domów gościnnych i apartamentów. Aby zapoznać się z pełną ofertą, warto przejrzeć strony internetowe.

Transport międzynarodowy i transport na terenie Węgier

Międzynarodowe połączenia kolejowe:

https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/vasuthalozat_trkp_eur_2021_a3_01-2_2021-04-02.pdf

Rozkład jazdy pociągów: Brest – Warszawa – Katowice / Przemyśl – Kraków – Ostrava – Brno – Budapeszt

https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/nk_mnr_lengyel_21.pdf

Rozkład jazdy pociągów: Košice – Miskolc – Budapeszt

https://www.mavcsoport.hu/sites/default/files/upload/page/10_nk_mnr_kassa_21.pdf

Koleje słowackie: <https://predaj.zssk.sk/search>

Koleje węgierskie: <https://www.mavcsoport.hu/en>

Autobus dalekobieżny: <https://menetrendek.hu/mobile/?lng=en>

Informacje turystyczna, autobusowe wycieczki na degustacje

Biuro Tour inform

Tokaj, Serház út 1. 3910

+36 47 352125

Taksówki

Pirint Taxi +36 30 958 74 95

Riksa Taxi +36204785689

Miejski pociąg widokowy

Kursuje od wiosny do jesieni i rozpoczyna oraz kończy swoją trasę na parkingu przy ulicy Bajcsy-Zsilinszky. Trasa: Rákóczi út – Óvár utca – Kossuth tér – Bethlen Gábor utca – Fesztiválfalán – Serház út – Szerelmi pincesor.

Pociąg możemy również zamówić na przejażdżkę indywidualną: +36 20 935 74 32

Noclegi

www.szallas.hu

www.booking.com

Rozlewisko rzeki Bodrog, Park Krajobrazowy Tokaj – Bodrogzug

Wyruszając łodzią wiosłową na zwiedzanie terenów zalewu, osoby powyżej 14 roku życia muszą zakupić bilety. Posiadanie ważnego biletu kontrolują tutejsi strażnicy. Informacje o zakupie biletów i możliwościach poruszania się po terenie: <https://bodrogzug.hu/>

Zwiedzanie Tokaju, przewodnik z językiem angielskim

<https://tokajiseta.hu/guided-tours/>

Kościóły oraz msze i nabożeństwa

K. katolickie	Tokaj (Kossuth tér 6.) Niedziela 9:00 Bodrogkeresztúr (Iskola köz 11.) Niedziela 10:30 Bodrogkiszfalud (Kossuth u. 33.) 1, 2 i 4 niedziela miesiąca, o 11:30 Tarcal (Fő út 96.) Niedziela: 11:30
K. grekokatolickie	Tokaj (Vasvári P. u. 15.) Niedziela 8:30 Bodrogkeresztúr (Felső u. 66.) Niedziela 10:00 Bodrogkiszfalud (Kossuth u. 33.) każda 3 niedziela miesiąca o 11:30
K. reformatów	Tokaj (Kossuth tér 9.) Niedziela 10:00 Bodrogkeresztúr (Kossuth út 61.) Niedziela 10:30 Tarcal (Fő u. 106.) Niedziela 10:15 (w święta 11:00)
K. ewangelicki	Tokaj (Ady Endre u. 19/B.) Niedziela 8:45
Wyznanie mojżeszowe	Bodrogkeresztúr (Kossuth u. 67.) tel.:+36 30 594 6299

Muzea i zbiory

Nazwa	Tytuł	Numer telefonu	Godziny otwarcia
Tokaji Muzeum (Muzeum Tokaju)	Tokaj, Bethlen G. u. 7.	+36 47 352 636	W okresie: 2 stycznia - 31 marca oraz 1 listopada - 31 grudnia.
Világörökségi Bormúzeum (Muzeum Wina)	Tokaj, Serház út 55.	+36 47 552 050	Wtorek-Sobota: 9:00-17:00; W okresie: 1 kwietnia - 31 października Wtorek-Sobota: 10:00-18:00

Keresztúri kincsestár (Skarbiec w Bodrogkeresztúr)	Bodrogkeresztúr, Kossuth u. 85.	+36 47 396 103	Poniedziałek-piątek 10:00-16:00 Sobota-Niedziela: po wcześniejszym uzgodnieniu
Acetánai- Ecetmúzeum (Muzeum Octu Acetana)	Bodrogkeresztúr, Tarcali u. 22.	+36 30 525 40 49	Poniedziałek - Piątek: 08:00 - 16:00 Sobota – Niedziela: po wcześniejszym uzgodnieniu
Tájház (Skansen)	Bodrogkisfalud, Templom utca 9	+36 30 458 27 36 +36 47 396 085 +36 47 396 457	po wcześniejszym uzgodnieniu
6 puttonyos Borfalu (Wioska Sześciu Puttonyów)	Tarcal, Rákóczi u. 4	+36 47 580 008 +36 30 626 1977	Poniedziałek-Piątek: 08:00 -16:00 oraz podczas imprez. Sobota – Niedziela: po wcześniejszym uzgodnieniu

Kotlina Festiwalowa

Tokaj, Bodrogkeresztúri út 2. 3910
+36 30 908 6925

Teatr Paulay Ede

Tokaj, Serház út 55. 3910
+36 47 352 003

Galeria Hegyalja

Tokaj, Rákóczi út 40. 3910
+36 47 352 039

Gabinety lekarskie

Tokaj Ady E. u. 28. tel. +36 47 352 525
 Bethlen Gábor út 4. tel: +36 47 352 137

Bodrogkeresztúr Kossuth út 68. tel: +36 47 396-341
Bodrogkisfalud Kossuth Lajos utca 75. tel: +36 47 396 065
Tarcal Fő út 64. tel. +36 47 580 039; +36 47 380 047

Usługi medyczne

Tokaj, Bodrogkeresztúri út 52/a tel.: +36 47 563 563

Apteki

Tokaj Kossuth tér 12., tel.: +36 47 352 052.
Bodrogkeresztúr Kossuth Lajos u. 3/b tel: +36 47 396-021
Tarcal Árpád u. 4. tel. +36 47 380 144

Gabinety dentystyczne

Tokaj Bethlen Gábor utca 17. tel. +36 47 352 722
Tokaj Mosolygó u. 2. tel. +36 47 552 170

Spis treści

Przedmowa	3
Lokalizacja	5
Dojazd	5
Środowisko naturalne regionu i jego walory	6
Szlaki turystyczne na wzgórzu	14
Ścieżka edukacyjna siedmiu winogron	14
Szlakami po zboczach wzgórzy: rząd Piwnicy Miłości – Szczyt Tańczących krów – punkt widokowy na wzgórzu Finánc	14
Szlak zielonego paska	15
Szlak czerwonego paska	15
Samochodem i motorem: Tarcal – wieża telewizyjna – Tarcal	16
Szlaki czerwonego kwadratu i czerwonego krzyża	16
Szlak Maryjny	16
Droga św. Elżbiety	16
Winiarskie specjały z Tokaju	17
Proces narodzin aszú, tokajskie aszú i tokajska esencja	17
Tokajski przekładaniec i tokajski maślacz	20
Wino tokajskie szamorodni	20
Od szampana po późne zbiory	21
Góry Tokaju i piwnice	22
Tokaj	27
Historia osady	27
Atrakcje turystyczne okolic Tokaju	33
Piwnice	53
Restauracje	58

Wyroby lokalnych producentów	60
Turystyka aktywna	62
Programy kulturalne	66
Bodrogkeresztúr	71
Historia osady	73
Atrakcje turystyczne	76
Piwnice	83
Restauracje	85
Wyroby lokalnych producentów	86
Programy kulturalne	87
Bodrogkisfalud	89
Historia osady	91
Atrakcje turystyczne	93
Piwnice	96
Restauracje	99
Wyroby lokalnych producentów	100
Turystyka aktywna	101
Programy kulturalne	102
Tarcal	103
Historia osady	105
Atrakcje turystyczne	108
Piwnice	113
Restauracje	118
Wyroby lokalnych producentów	120
Programy kulturalne	121
Oferta noclegowa	125
Przydatne informacje	126

Podziękowania

Serdecznie dziękujemy pracownikom urzędów miast, usługodawcom oraz mieszkańcom, którzy przyczynili się do powstania tej publikacji.

Publikację wsparli:

Drogi Czytelniku!

O Tokaju i Tokajskim Regionie Winiarskim, napisano już bardzo wiele. To tereny, na których pierwszej klasyfikacji dokonano w 1730 roku. Nasza publikacja próbuje pokrótce przedstawić fragmenty zaplecza kulturowo-historycznego regionu Tokaj-Hegyalja, który od 2002 roku figuruje na Liście Światowego Dziedzictwa UNESCO i obejmuje 27 osad. Prezentowana tu niewielka część to cztery miejscowości, położone wokół Wzgórza Kopasz w Tokaju: Tokaj, Bodrogresztúr, Bodrogkisfalud i Tarcal.

Miklós Pap, tokajski historyk, pisał, że wina węgierskie były towarem regularnie przewożonym do Polski już od 1310 roku. Jednakże wina tokajskie pojawiły się w tam dopiero w II połowie XVI wieku, po wyborze Stefana Batorego na króla Polski.

W składach handlowców z Dukli i Jasta nazwa „Węgrzyn” początkowo oznaczała wina węgierskie ogółem, ale od XVII wieku, zaczęto tak określać wina pochodzące z Tokaju. Dzięki wciąż wzrastającemu eksportowi, coraz więcej osób poznawało te tereny, a wzmianki o pochodzącym stąd szlachetnym trunku zaczęły pojawiać się w źródłach literackich (np. Andrzej Morsztyn „Do Stanisława Morsztyna”; Ignacy Krasicki „Pan Podstoli”; Adam Mickiewicz „Pan Tadeusz” – księga XII; Stefan Zeromski: „Popioły”).

W Warszawie rodzina Fukierów przez setki lat handlowała właśnie winami węgierskimi, a ich winiarnia wciąż stoi na rynku warszawskiej Starówki.

Ponieważ jednak o samym Tokaju i jego okolicach rzadko wspominało, pragniemy przedstawić je w tej publikacji. Oczywiście istnieją zabytki związane z historią Polski i Polakami również w pozostałych osadach tokajskiego regionu: ich odkrycie jednak pozostawiamy Czytelnikowi.

Proponujemy Ci długą weekendową wycieczkę, w trakcie której, oprócz wspaniałych win pragniemy odkryć przed tobą możliwości aktywnego wypoczynku oraz walory kulturalne i turystyczne tego regionu, wierząc, że dzięki temu, wspomniane powyżej, łączące nas więzy przyjaźni nie pozostaną jedynie związkami na odległość.

Redaktorzy

